

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ: ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Γεώργιος Μιχαήλ

Επιβλέπων:

Ηλίας Σκουλιδας

Επίκουρος καθηγητής

Άρτα, Δεκέμβριος 2025

THE PHILHARMONIC ORCHESTRA OF CHALKIDA: A
CONTRIBUTION TO THE CULTURE OF THE CITY

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Άρτα, 18/12/2025

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων

Ηλίας Σκουλίδας

Επίκουρος καθηγητής

2. Μέλος επιτροπής

Ασπασία Θεοδωσίου

Αναπλήρώτρια καθηγήτρια

3. Μέλος επιτροπής

Αντώνιος Βερβέρης

Μέλος ΕΔΙΠ

Μιχαήλ, Γεώργιος, 2025

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ' ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Μιχαήλ, Γεώργιος

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή μου κ. Ηλία Σκουλίδα για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε στην προσπάθειά μου για την εκπόνηση της εργασίας.

Επίσης ένα μεγάλο ευχαριστώ από καρδιάς στον Αρχιμουσικό της Φιλαρμονικής Ορχήστρας Χαλκίδας κ. Πέτρο Πρόκο για την δική του αρωγή, σε πολύτιμες πληροφορίες που άντλησα από το προσωπικό του αρχείο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μελετώντας τη διαδρομή και το πέρασμα του ανθρώπου στους αιώνες, παρατηρεί κανείς, ότι η μουσική ήταν, είναι και θα είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας του. Δεν είναι απλά ένα στείρο εργαλείο βελτίωσης της καθημερινότητάς του, αλλά αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ύπαρξής του. Είναι μέρος της ψυχοσωματικής του υπόστασης. Δεν νοούνται αυτά τα δύο (άνθρωπος -μουσική) να είναι ξεχωριστά. Είναι ένα θείο δώρο το οποίο έχουμε μέσα μας από τη στιγμή της γεννήσεώς μας και μας συντροφεύει σε όλη μας τη ζωή. Άνθρωπος και μουσική συμβαδίζουν και εξελίσσονται μαζί. Αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Από τις πρωτόγονες ατομικές προσπάθειες παραγωγής μεμονωμένων ήχων, έφτασε στις συνθέσεις και στα σύνολα. Ένα από αυτά είναι η «φιλαρμονική» ή αλλιώς και «μπάντα». Στην εργασία αυτή γίνεται μιας προσπάθεια έρευνας της ιστορικής διαδρομής της «μπάντας» από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και πως αυτή έχει ωφελήσει τον άνθρωπο σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο. Για το λόγο αυτό γίνεται μια ιστορική προσέγγιση στην «Φιλαρμονική Ορχήστρα του Δήμου Χαλκιδαιών», στη διαδρομή της και πως αυτή έχει συμβάλει στην ανάπτυξη και στην πρόοδο των πολιτών.

Λέξει Κλειδιά: Φιλαρμονική, Μπάντα, Μουσικά Σύνολα, Πολιτισμός.

ABSTRACT

Studying the course and passage of man through the centuries, one observes that music was, is and will be an integral part of his history. It is not just a sterile tool for improving his daily life, but it is an integral part of his existence. It is part of his psychosomatic existence. It is not conceivable that these two (man-music) are separate. It is a divine gift that we have within us from the moment of our birth and accompanies us throughout our lives. Man, and music go hand in hand and evolve together. They interact with each other. From primitive individual attempts to produce individual sounds, it reached compositions and ensembles. One of them is the "philharmonic" or otherwise "band". In this thesis, an attempt is made to investigate the historical course of the "band" from antiquity until today and how it has benefited man on an economic, social, and cultural level. For this reason, a historical approach is made to the "Philharmonic Orchestra of the Municipality of Chalkida", in its course and how it has contributed to the development and progress of citizens.

Keywords: Philharmonic, Band, Music Ensembles, Culture.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο ΧΑΛΚΙΔΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	14
1.1.1 Σύντομη αναδρομή από τα αρχαϊκά χρόνια	14
1.1.2 Πληθυσμικά στοιχεία της πόλης	15
1.1.3 Η εβραϊκή κοινότητα της πόλης	18
1.1.4 Η μουσουλμανική κοινότητα της πόλης.....	22
1.1.5 Η ένταξη στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος.....	24
1.2.1 Στο κατώφλι του 20 ^{ου} αιώνα.....	25
1.2.2 Η Χαλκίδα στους Βαλκανικούς Πολέμους.....	26
1.2.3 Οι πρόσφυγες του 1922 στην πόλη.....	27
1.2.4 Η Χαλκίδα στη κατοχή.....	28
1.2.5 Η μεταπολεμική Χαλκίδα.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ	33
2.1 Ιστορικό πλαίσιο.....	33
2.2 Διάκριση φιλαρμονικών	33
2.3 Ελληνικές στρατιωτικές μπάντες.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ	37
3.1 Ιστορικά στοιχεία και περίοδοι λειτουργίας της Φ.Ο.Δ.Χ.	37
3.2 Προσπάθεια καταγραφής καλλιτεχνικού έργου τρίτης περιόδου.....	44
3.2 Μουσικά Σύνολα Δήμου Χαλκιδαιών – Εσωτερικός κανονισμός Μουσικά Πρωινά.....	63

3.3 Προετοιμασία μιας συναυλίας. Επετειακή Σουίτα 25 ^{ης} Μαρτίου 2025	66
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	76
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	76
ΞΕΝΗ	78
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	78
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	79

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

1. ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ
ΧΑΛΚΙΔΑΣ
2. ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
3. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΦΟΔΧ
4. ΦΩΤΟ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΦΟΔΧ
5. ΦΩΤΟ ΦΟΔΧ
6. ΦΩΤΟ ΟΡΓΑΝΩΝ ΦΟΔΧ
7. ΑΝΑΛΥΣΗ 2 ΚΟΜΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΤΙΤΟΥΡΕΣ (ΠΡΟΕΡΕΤΙΚΑ)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1. Ο Θεός Απόλλωνας (Μουσείο Παλατίνο Ρώμης).....	13
Εικόνα 2. Γενική άποψη της Χαλκίδας περί τα 1870-80, λίγο πριν γκρεμισθούν τα τείχη. (https://www.mixanitouxronou.gr/wp-content/uploads/2014/03/Halkida-Kastro- PANORAMA-600x380.jpg).....	17
Εικόνα 3. Θολωτοί τάφοι εβραϊκού νεκροταφείου.....	21
Εικόνα 4. Γενική άποψη της Χαλκίδας περί τα 1870-80, λίγο πριν γκρεμισθούν τα τείχη. (https://www.mixanitouxronou.gr/wp-content/uploads/2014/03/Halkida-Kastro- PANORAMA-600x380.jpg).....	20
Εικόνα 5. Φίλαρμονική του 1950	31
Εικόνα 6. Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο (Μουσικά Σύνολα Χαλκίδας)	56
Εικόνα 7. Πρόβα με τη συμμετοχή μικρών μαθητών.....	57
Εικόνα 8. Αφίσα εκδήλωσης	60
Εικόνα 9. Σύνθεση ορχήστρας.....	61
Εικόνα 10. Πρόγραμμα συναυλίας 22/03/2025.....	62
Διάγραμμα 1. ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1994 – 2025.....	58
Διάγραμμα 2. ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ.....	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία έχει σαν αντικείμενο έρευνας και μελέτης την συνδρομή και την προσφορά της φιλαρμονικής ορχήστρας στην πόλη της Χαλκίδας. Οι φιλαρμονικές εταιρείες εξαπλώθηκαν στον ελλαδικό χώρο, ξεκινώντας από τα Ιόνια νησιά και κατόπιν στον ηπειρωτικό κορμό. Με το πέρασμα των χρόνων εξελίχθηκαν σε ένα σημαντικό θεσμό που ήρθε να συνεισφέρει στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά της νεοσύστατης Ελλάδας. Το ίδιο συνέβη και με τη φιλαρμονική ορχήστρα της Χαλκίδας που εδώ και 124 χρόνια είναι αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας της.

Η εργασία χωρίζεται σε τρία επί μέρους κεφάλαια και ένα παράρτημα με επιπρόσθετα στοιχεία και φωτογραφικό υλικό.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην πόλη της Χαλκίδας. Στο πρώτο μέρος γίνεται μια γρήγορη περιήγηση στην μακρόχρονη και πλούσια ιστορία της, μέχρι σήμερα. Είναι σημαντικό εδώ να γίνει ιδιαίτερη ιστορική προσέγγιση σε δύο κοινότητες που έζησαν μαζί με τους αυτόχθονες χριστιανούς κατοίκους της, για πολλές εκατονταετίες με τα όποια προβλήματα και δυσκολίες έφερναν οι προκλήσεις των καιρών. Είναι η Εβραϊκή και η Μουσουλμανική κοινότητα της πόλης. Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στην προσπάθεια της πόλης να βρει το βηματισμό της στην μετά οθωμανική εποχή καθώς και στον αιώνα που ακολούθησε. Ο αιώνας αυτός άφησε ανεξίτηλο το στίγμα του στην πόλη όπως άλλωστε και σε ολόκληρη τη χώρα και την υφήλιο. Μια σειρά από πολέμους (βαλκανικοί, μικρασιατική καταστροφή, παγκόσμιοι), κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές, εμφύλιος, σκοτεινή επταετία, στιγμάτισαν αυτό τον αιώνα που στο τέλος βρήκε τη Χαλκίδα να είναι μια ελληνική μεγαλούπολη προσαρμοσμένη στο σύγχρονο γίνεσθαι.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται μια σύντομη αναφορά στην εμφάνιση των φιλαρμονικών στον ελλαδικό χώρο και στην διάκριση αυτών σε στρατιωτικές και πολιτικές μπάντες. Σημειώνεται επιγραμματικά η χρονολογική εξέλιξη της στρατιωτικής μουσικής από την ίδρυσή της το 1824, μέχρι την σημερινή μορφή. Γίνεται επίσης μια αναφορά στα οφέλη και που προσφέρει η φιλαρμονική στην κοινωνία και στα μέλη της.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην Φιλαρμονική Ορχήστρα Χαλκίδας από την ίδρυσή της έως τις μέρες μας. Στην πορεία της από την ίδρυσή της, από τον φιλόμουσο ευεργέτη Αντώνιο Αντωνίου, τις δυσκολίες που συνάντησε στα δύσκολα χρόνια που

ακολούθησαν και το πλούσιο έργο που έχει επιτελέσει και προσφέρει στην πόλη και στους δημότες της.

Ακολουθούν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα μου σχετικά με το θέμα της εργασίας, αν δηλαδή η φιλαρμονική της πόλης προσέφερε προστιθέμενη πολυεπίπεδη αξία στην ανάπτυξή της, από οικονομικής, πολιτιστικής και κοινωνικής άποψης και αν μπορούμε να την εντάξουμε σε αυτό που ονομάζεται φορέας πολιτιστικής βιομηχανίας.

Τέλος παρατίθεται ένα παράρτημα με επιμέρους συμπληρωματικά στοιχεία και πλούσιο φωτογραφικό υλικό από εκδηλώσεις του παρελθόντος, ιστορικές φωτογραφίες, παρτιτούρες κλπ.

Εικόνα 1. Ο Θεός Απόλλωνας (Μουσείο Παλατίνο Ρώμης).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΧΑΛΚΙΔΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1.1 Σύντομη αναδρομή από τα αρχαϊκά χρόνια

Η Χαλκίδα είναι πρωτεύουσα του νομού Ευβοίας. Είναι χτισμένη στην κεντροδυτική πλευρά του νησιού σχεδόν αμφιθεατρικά στις δύο πλευρές του Ευρίπου¹ (ευβοϊκή και στερεοελλαδίτικη). Είναι ο 12ος μεγαλύτερος δήμος πληθυσμιακά στην Ελλάδα με πάνω από 109.000 χιλ. μόνιμους κατοίκους.²

Σύμφωνα με το μύθο το όνομα³ Χαλκίδα δόθηκε στην πόλη προς τιμή της ομώνυμης θυγατέρας του Ασωπού και της Μεθώνης. Η Χαλκίδα υπήρξε σπουδαίο πολιτιστικό κέντρο κατά τους Μυκηναϊκούς χρόνους. Συμμετείχε στην Τρωική εκστρατεία και στους περσικούς πολέμους έχοντας πολύ ενεργό ρόλο. (Λάμπρου σ.17)

Υπήρξε πρωτοπόρος κατά τον Δεύτερο ελληνικό αποικισμό ιδρύοντας πολλές αποικίες στην Κάτω Ιταλία και Σικελία. Αποικία της υπήρξε και η Χαλκιδική, εξ ου και το όνομά της. (Λάμπρου σ.14)

Κατά το 10ο αι. μ.Χ. είναι γνωστή με το όνομα Εύβοια και Εύριπος⁴. Το 1204 περνάει στα χέρια των Ενετών και γίνεται σημαντικό εμπορικό λιμάνι λόγω της στρατηγικής της θέσης. Τον Ιούνιο του 1470, έπειτα από αποτυχημένες προσπάθειες προηγούμενων ετών, πολιορκήθηκε και αλώθηκε⁵ από τον Μωάμεθ τον Πορθητή. Αμέσως μετά την άλωσή και την εξόντωση των ενετών⁶ της, η πόλη έγινε πρωτεύουσα του σαντζακιού⁷ του Ευρίπου. Απελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό το 1828. (Λάμπρου σ. 33)

¹ Το περίφημο στενό του Ευρίπου με το μοναδικό παλιρροιακό φαινόμενο της αλλαγής των νερών κάθε έξι ώρες. (Αντωνίου, σ.64)

² Επίσημα στοιχεία απογραφής 2021. Μάλιστα ο πληθυσμός αυξήθηκε από την τελευταία απογραφή κατά 7%. Στην Χαλκίδα κατοικεί το 51,80% της Εύβοιας και το 21,50% της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf

³ Κατά άλλη εκδοχή πήρε το όνομά της από τον χαλκό, αφού οι κάτοικοί της είχαν εξειδίκευση στο μέταλλο αυτό από την 3^η χιλ. π.Χ. Επίσης άλλη εκδοχή του ονόματος είναι ότι προέρχεται από το πορφυρένιο κοχύλι ΚΑΛΧΗ το οποίο αφθονούσε στο Νότιο Ευβοϊκό. (Βρανόπουλος ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ σελ. 11)

⁴ Το όνομα Εύριπος το πήρε κυρίως από τα ορμητικά νερά το Ευ-Ριπή, που σχηματίζεται από την άμπωτη και την παλίρροια. (Λάμπρου σ. 24) Οι Οθωμανοί την ονόμαζαν Ighribos ή Efriboz ενώ οι Έλληνες Εύριπο ή Έγριπο. (Παπαγεωργίου σ. 632-642)

⁵ Μην έχοντας το επιθυμητό αποτέλεσμα, από την αντίσταση των Ενετών αλλά και την ισχυρή οχύρωση της πόλης, ο Μωάμεθ αναγκάστηκε να έρθει ο ίδιος με επιπλέον στράτευμα. Η πολιορκία κράτησε περίπου ένα μήνα και έληξε ύστερα από προδοσία στις 12 Ιουλίου του 1470. Οι απώλειες των Οθωμανών ήταν τόσες πολλές, περίπου 35.000 και γι' αυτό ο Μωάμεθ επέδειξε ιδιαίτερο μένος κατά την είσοδό του στην πόλη. Έγιναν φοβερές σφαγές και τα νερά του Ευρίπου παρέμεναν κόκκινα από το αίμα για πολλές ημέρες. Δεν έμεινε δείγμα ενετού στην πόλη καθώς επίσης και κάθε αγοριού άνω των δέκα ετών. Όσοι Έλληνες επέζησαν πουλήθηκαν σκλάβοι στην Κωνσταντινούπολη. Αυτός ήταν ο αιματηρός πρόλογος της επί τρεισήμισι αιώνες στυγεράς κατοχής της Εύβοιας από τους Οθωμανούς. (Αντωνίου σ. 57)

⁶ Στον Ενετό Βαΐλο τη πόλης Πάολο Ερίτσο, ο Μωάμεθ υποσχέθηκε πως θα του επέτρεπε να κρατήσει το κεφάλι στους ώμους του και θα έδινε αμνηστία στην οικογένειά του και στους αξιωματικούς του. Ωστόσο όταν παραδόθηκαν τους κατέσφαξε όλους, ενώ τον ίδιο το βαΐλο τον πριόνισε (τηρώντας την υπόσχεση να κρατήσει το κεφάλι του στη θέση του). <https://halkidaenkanitho.blogspot.com/2015/04/paolo-erizzo.html>

⁷ Το Σαντζάκι ήταν κάτι αντίστοιχο με τους σημερινούς νομούς, με τη διαφορά ότι ήταν πολύ μεγαλύτερο σε έκταση από αρκετούς νομούς μαζί. Άλλο ένα στοιχείο που καταδεικνύει τη σπουδαιότητα της Χαλκίδας εκείνη την εποχή είναι ότι ο σουλτάνος την έκανε πρωτεύουσα του σαντζακιού, το οποίο περιλάμβανε την Εύβοια, την Αττική τη Θήβα, τη Λειβαδιά, τα Σάλωνα, το Λιδωρίκι, το Ζητούνι, τη Βουδονίτσα, το Μαλανδρίνο και την Ταλάντη (Λάμπρου σ. 34)

1.1.2 Πληθυσμιακά στοιχεία της πόλης

Ο πληθυσμός της πόλης πριν την άλωσή της ήταν ανάμεσα στις 6000 με 9000 κατοίκους (Koder σ.174-178). Μετά την κατάληψη ο αριθμός μειώθηκε δραστικά καθώς οι νεκροί ξεπέρασαν τους 2200 και ένα μεγάλο μέρος των υπολοίπων οδηγήθηκαν σκλάβοι στην Κωνσταντινούπολη. Σύμφωνα με χειρόγραφο καταλόγου ενετικών κτήσεων, (Koder σ. 178) ο πληθυσμός λίγο μετά την άλωση ανερχόταν σε 2500 ψυχές. Κατά τον 16ο αι. παρατηρούνται δύο βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία: χαμηλός αριθμός πληθυσμιακής ανάπτυξης (0,3%) και υψηλό ποσοστό μουσουλμανικού στοιχείου. Καταγράφονται 530 περίπου εστίες με ένα αριθμό κατοίκων γύρω στις 2500. Σύμφωνα με έρευνα της Μπαλτά, στις αρχές του ίδιου αιώνα οι πληθυσμιακές κοινότητες της Χαλκίδας ήταν τρεις: χριστιανοί με 48,22%, μουσουλμάνοι με 46,44% και εβραίοι με 5,34%. Το ποσοστό των μουσουλμάνων ήταν το υψηλότερο από όλο το σαντζάκι αφού στη δεύτερη Λ Περικητικές πηγές του 17ου αι., (από τον οθωμανό Ελβιά Τσελεμπί και άλλους ευρωπαίους περιηγητές), μεταφέρουν μια εικόνα αξιοσημείωτης ανόδου του πληθυσμού, ο οποίος φτάνει στα τέλη του 17ου αι. περί τους 15000 χιλ. κατοίκους. Δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για αυτή την άνοδο, οπωσδήποτε οφείλεται σε μια μακρόχρονη ειρηνική περίοδο συνδυαζόμενη με μετανάστευση κοντινών πληθυσμών. Αυτό το νούμερο θα διατηρηθεί μέχρι τις αρχές του 19ου αι.

α. Η Οθωμανική περίοδος.

Ο πληθυσμός της πόλης πριν την άλωσή της ήταν ανάμεσα στις 6000 με 9000 κατοίκους (Koder σ.174-178). Μετά την κατάληψη ο αριθμός μειώθηκε δραστικά καθώς οι νεκροί ξεπέρασαν τους 2200 και ένα μεγάλο μέρος των υπολοίπων οδηγήθηκαν σκλάβοι στην Κωνσταντινούπολη. Σύμφωνα με χειρόγραφο καταλόγου ενετικών κτήσεων, (Koder σ. 178) ο πληθυσμός λίγο μετά την άλωση ανερχόταν σε 2500 ψυχές. Κατά τον 16ο αι. παρατηρούνται δύο βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία: χαμηλός αριθμός πληθυσμιακής ανάπτυξης (0,3%) και υψηλό ποσοστό μουσουλμανικού στοιχείου. Καταγράφονται 530 περίπου εστίες με ένα αριθμό κατοίκων γύρω στις 2500. Σύμφωνα με έρευνα της Μπαλτά, στις αρχές του ίδιου αιώνα οι πληθυσμιακές κοινότητες της Χαλκίδας ήταν τρεις: χριστιανοί με 48,22%, μουσουλμάνοι με 46,44% και εβραίοι με 5,34%. Το ποσοστό των μουσουλμάνων ήταν το υψηλότερο από όλο το σαντζάκι αφού στη δεύτερη Λ Περικητικές πηγές του 17ου αι., (από τον οθωμανό Ελβιά Τσελεμπί και άλλους ευρωπαίους περιηγητές), μεταφέρουν μια εικόνα αξιοσημείωτης ανόδου του πληθυσμού, ο οποίος φτάνει στα τέλη του 17ου αι. περί τους 15000 χιλ. κατοίκους. Δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για αυτή την άνοδο, οπωσδήποτε οφείλεται σε μια μακρόχρονη ειρηνική περίοδο συνδυαζόμενη με μετανάστευση κοντινών πληθυσμών. Αυτό το νούμερο θα διατηρηθεί μέχρι τις αρχές του 19ου αι.

β Η ένταξη στο Ελληνικό κράτος.

Μετά την ενσωμάτωσή της στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος το 1833, μειώθηκε δραματικά καθώς οθωμανικός πληθυσμός αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τις εστίες του. Σταδιακά ο πληθυσμός άρχισε να ανεβαίνει ενώ έχουμε σημαντική αύξηση με την έλευση Μικρασιατών προσφύγων (Γούτου-Φωτοπούλου σ. 101).

Από επίσημα στοιχεία απογραφών⁸ κατά το δεύτερο μισό του 19ου και τις αρχές του 20ου αι. έχουμε τα εξής :

ΕΤΟΣ:	1853	1856	1861	1870	1879	1889	1896	1907
ΠΛΥΘ:	5.317	4.086	4.585	6.447	6.877	9.919	8.661	10.958

Η Χαλκίδα, όπως και ολόκληρη η Εύβοια, δεν ελευθερώθηκε αμέσως με την επανάσταση του 1821, αλλά προσαρτήθηκε στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος με τη συνθήκη του Λονδίνου το 1833. Μετά την απελευθέρωση η Εύβοια αναγνωρίστηκε ως ιδιαίτερη νομαρχία με πρώτο νομάρχη τον Γ. Αινιάν ο οποίος ίδρυσε αμέσως στη Χαλκίδα αλληλοδιδασκτικό σχολείο και τυπογραφείο. Η πόλη της Χαλκίδας συμπεριλήφθηκε στους δήμους⁹ Β' τάξεως. Ο πρώτος δήμαρχος της πόλης, διορισμένος από το κεντρικό κράτος ήταν ο Υδραίος Αντώνιος Νίκας.

Το 1835 γίνεται μια προσπάθεια κατάρτισης σχεδίου πόλης, ωστόσο αυτό περιορίστηκε σε επιμέρους διορθωτικές παρεμβάσεις. (Καραδήμου σελ. 386, 388). Το 1850, κυκλοφόρησε η πρώτη εφημερίδα της Εύβοιας με τίτλο «ΕΛΛΗΝ». Μια καινούργια περίοδος κοινωνικής και πολιτιστικής αναδημιουργίας έχει ξεκινήσει για την πόλη (Παύλου σελ. 16).

Το 1854 λαμβάνεται απόφαση από την κυβέρνηση Μαυροκορδάτου για την διάνοιξη του στενού του Ευρίπου και την κατασκευή κινητής γέφυρας. Έτσι η Χαλκίδα θα μπορεί να καταστεί μια εμπορική πόλη καθώς μεγάλα εμπορικά πλοία της εποχής των 300 ή 400 τόνων θα μπορούσαν να περάσουν από το στενό του Ευρίπου, αποφεύγοντας τον κίνδυνο της διάπλυν του νησιού από την εξωτερική του πλευρά (Αιγαίο). (Ιωαννίδης σελ. 85-95) Το έργο εγκαινιάστηκε στις 6 Ιαν. 1858 από το βασιλικό ζεύγος Όθωνα και Αμαλίας μέσα σε ενθουσιώδη ατμόσφαιρα.

Στα χρόνια που ακολουθούν, το αίτημα για αναμόρφωση της πόλης, η οποία διατηρούσε έντονα τον «τουρκικό χαρακτήρα», ήταν έντονο. Η ερείπωση των τειχών, η άθλια κατάσταση του οικισμού του Κάστρου και η γενική οικονομική δυσπραγία απασχολούσε έντονα τη δημοτική αρχή με στόχο την αναβάθμιση της εικόνας της πόλης. Μέσα από τις πληθυσμιακές ανακατατάξεις που συντελούνται, διαμορφώνεται σταδιακά η κοινωνία της.

Ένας σημαντικός θεσμός, ο οποίος διατηρείται μέχρι τις μέρες μας, είναι η «εμποροπανήγυρης της Χαλκίδας»¹⁰ ή αλλιώς το παζάρι της Αγίας Παρασκευής.

⁸ Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Πυρσού τεύχος 10 (1934) σελ. 227, Δερτίλης σ. 485

⁹ Ο νόμος «περί συστάσεως των δήμων» 27 Δεκ 1833/ 8 Ιαν 1834 όριζε ότι «οι δήμοι διαιρούνται κατά την πληθύν των κατοίκων, εις τρεις τάξεις: Α τάξεως δήμος, με 10.000 τουλάχιστον κατοίκους, Β' τάξεως με 2.000 τουλάχιστον κατοίκους και Γ' τάξεως δήμος, με ολιγώτερους των 2.000». (Γούτου-Φωτοπούλου σελ. 16)

¹⁰ Ήταν το σημαντικότερο γεγονός της χρονιάς. Φύλλο εφ. Εποχής αναφέρει χαρακτηριστικά: «*Ημείς εντός οκτώ ημερών γινόμεθα, ακμάζομεν, και αποθνήσκομεν. Ας είπωμεν κάλλιον ότι*

Καθιερώθηκε με Βασιλικό Διάταγμα στις 9 Ιανουαρίου 1864 και ορίζει την έναρξη του εβδομαδιαίου παζαριού στις 26 Ιουλίου, ημέρα της εορτής της Αγίας Παρασκευής πολιούχου της πόλης.

Μετά το 1875 αναπτύσσεται ο βιοτεχνικός τομέας και το εμπόριο¹¹. Η Χαλκίδα μετατρέπεται σιγά σιγά σε μια αστική πόλη με τις ανάλογες αλλαγές στον χαρακτήρα του πληθυσμού της, από αγροτικό σε αστικό.

Εικόνα 2. Γενική άποψη της Χαλκίδας περί τα 1870-80, λίγο πριν γκρεμισθούν τα τείχη.
(<https://www.mixanitouxronou.gr/wp-content/uploads/2014/03/Halkida-Kastro-PANORAMA-600x380.jpg>)

ομοιάζομεν προς τα άνθη. Εντός οκτώ ημερών και εμπορευόμεθα, και χρηματιζόμεθα, και χορούς ποιούμεθα, και ασμάτων φωνάς ακουτιζόμεθα, και εν ευθυμία και εν πότω, και εν χαρά, και εν ελευθέρω σταδίω έρωτι, και εν πάση απολαύσει τας ημέρας ταύτας διερχόμεθα...» Εφ. Παλίρροια, φ. 27 (4.8.1884)

¹¹ Στα Αρχαία Νομού Ευβοίας υπάρχει ψηφιοποιημένο υλικό από διαφημίσεις εμπορικών δραστηριοτήτων από το 1862-1940. Πρόκειται για προϊόν αποδελτίωσης τοπικών εφημερίδων και καταδεικνύεται μέσα από αυτά η εξέλιξη της οικονομίας και της επαγγελματικής ζωής της πόλης (<http://gak.eyv.sch.gr/Drast/Polit/Exp/Diaf.htm>)

Το 1885 επί πρωθυπουργίας Χ. Τρικούπη και δημαρχίας Ηρακλή Γαζέπη άρχισε η κατεδάφιση του τείχους¹² της πόλης και η κάλυψη της τάφρου με το υλικό αυτό. Σύμφωνα με τον τύπο της εποχής(εφημ. Εύριπος 23-12-1885) το γκρέμισμα των τειχών «ωφείλετο δε κυρίως εις τας ακαταβλήτους ενεργείας του βουλευτού Β. Βουδούρη» Δυστυχώς όμως, με αυτήν την ενέργεια η Χαλκίδα έχασε τη δυνατότητα και την ευκαιρία να μείνει από τις πιο γραφικές πόλεις της σύγχρονης Ελλάδας.

1.1.3 Η εβραϊκή κοινότητα της πόλης

Μια ιδιαίτερη οντότητα της πόλης αποτελεί η εβραϊκή κοινότητα, γι' αυτό αξίζει να γίνει σχετική αναφορά. Η Ρωμανιώτικη εβραϊκή κοινότητα της Χαλκίδας κατά μια εκδοχή ίσως θεωρείται ως η παλαιότερη κοινότητα Εβραίων στην Ευρώπη. Όμως αυτό που ισχύει με βεβαιότητα είναι, πως αποτελεί τη μοναδική κοινότητα που βιώνει στην ίδια πόλη, αδιάκοπα για 2.500 χρόνια¹³. Η ενσωμάτωσή της με την ελληνική κουλτούρα ήταν τέτοια ώστε με το πέρασμα των αιώνων σταμάτησαν να διαβάζουν και να μιλάνε αραμαϊκά και εβραϊκά¹⁴, ενώ πολλοί εγκατέλειψαν τον ιουδαϊσμό.

Οι πρώτοι Εβραίοι ήρθαν στην πόλη το 586¹⁵π.Χ. Φοίνικες και Εβραίοι¹⁶ ήρθαν στην Εύβοια με τα πλοία τους ακολουθώντας πορεία προς Ερέτρια, Χαλκίδα, Βοιωτία -Θήβα, Τανάγρα και Αθήνα. Υπάρχει αναφορά γι' αυτούς από τον Φίλωνα τον Αλεξανδρινό φιλόσοφο, σε μια συνομιλία του με τον Γάιο Καίσαρα τον 1ο αιώνα μ.Χ.

Το 1159 ένας Ισπανός περιηγητής, ο ραβίνος Βενιαμίν Μπεν Γιονά αναφέρει πως στη Χαλκίδα ζουν 2000 Εβραίοι, οι οποίοι μιλούσαν μόνο την ελληνική γλώσσα και ήταν πολύ δύσκολο να τους ξεχωρίσεις από τους άλλους κάτοικους. (Λάμπρου σ. 48)

Κατά την περίοδο της ενετοκρατίας (1205-1470) η εβραϊκή κοινότητα ήκμαζε. Δεν υπήρχε αντισημιτισμός αλλά μια αρμονική συνύπαρξη. Είχαν μάλιστα και συναγωγή

¹² Ένας από τους βασικούς λόγους της κατεδάφισης του τείχους, ήταν ότι τα στάσιμα νερά της τάφρου ήταν μια «υγειονομική βόμβα» για την πόλη. Αποτελούσαν εστία μόλυνσεων, σε μια εποχή που θέριζε η ελονοσία. Επίσης το ισχυρό μίσος που έτρεφαν σε κάθε τι που θύμιζε οθωμανικό παρελθόν ήταν άλλος ένας λόγος. Και τα τείχη ήταν ένα ισχυρό σύμβολο της οθωμανικής τυραννίας που έπρεπε να καταστραφεί. <http://www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=xalkmus>

¹³ Στο εβραϊκό νεκροταφείο της πόλης υπάρχουν ευρήματα τα οποία φανερώνουν ότι αυτό λειτουργούσε από το 20 αι. π.Χ. (Μάϊσης σ.20). Στο Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, Τόμος 7 (1960) σ.141 αναφέρεται : « Αρχαιολογία λοιπόν, προχριστιανική μάλιστα η Εβραϊκή παροικία της Χαλκίδας. Είναι βέβαιο ότι οι Εβραίοι διαδέχθηκαν τους Φοίνικες εις το εμπορικό τους πνεύμα, βρίσκονται κατά την εποχή της Ρωμαιοκρατίας και εις την Ελλάδα, ασχολούμενοι με το εμπόριο και τις τέχνες.»

¹⁴ Η εβραϊκή γλώσσα δεν χάθηκε, καθώς αποτελούσε τη γλώσσα μελέτης της Βίβλου, τη γλώσσα της προσευχής στις λειτουργίες των Συναγωγών και τη γλώσσα των μελετητών για τη συγγραφή βιβλίων.

¹⁵ Ύστερα από την μεγάλη έξοδο των Εβραίων από την Ιουδαία μετά την κατάληψη της Ιερουσαλήμ από τους Βαβυλώνιους (Fleming 25). Η Χαλκίδα έγινε πόλος έλξης για τους εβραίους οι οποίοι κάνουν την παρουσία τους είτε ως ελεύθεροι έμποροι, είτε ως δούλοι ή δουλοπάροικοι (Μάϊσης 34).

¹⁶ Στον τόμο Θ' (σ. 39-40) της Α.Ε.Μ. αναφέρεται: «Ίσως οι Εβραίοι της Χαλκίδας να είναι απόγονοι των Φοινίκων της Γεωμετρικής εποχής»

εντός του κάστρου¹⁷. Η Χαλκίδα έγινε για τους Εβραίους μια μικρή Ιερουσαλήμ και μια μικρή Τσαφ (πνευματικό κέντρο μελέτης του εβραϊκού μυστικισμού).¹⁸ Τα επαγγέλματα τους ήταν βιοτέχνες, γιατροί, νηματουργοί, μεταξουργοί βαφείς πορφύρας, έμποροι και γενικά ότι είχε να κάνει γύρω από το εμπόριο και τις τέχνες. Δυστυχώς όμως, προς το τέλος της Ενετοκρατίας οι πόλεμοι, οι λοιμοί και οι βαριά φορολογία έχουν εξαντλώσει την Κοινότητα.

Οι Εβραίοι εξακολουθούσαν ν'ασχολούνται με το εμπόριο, αλλά δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα, δεν συμμετείχαν στη διοίκηση και είχαν την υποχρέωση να εκτελούν χρέη δημίου¹⁸. Οι Οθωμανοί ακολούθησαν την ίδια πολιτική για τους Εβραίους.

Η εβραϊκή παρουσία πιστοποιείται ακόμη από μαρτυρίες περιηγητών, που βεβαιώνουν ότι υπήρχε Κοινότητα στη Χαλκίδα κατά την Βυζαντινή περίοδο, επί Ενετών και κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

Με την άλωση της πόλης από τον Μωάμεθ Β' τον Πορθητή (1470) πολλοί Εβραίοι, με αντάλλαγμα χρυσό, φυγαδεύτηκαν στην γειτονική Θήβα. Όσοι έμειναν πίσω (περίπου διακόσια άτομα), εισήλθαν σε μια δύσκολη περίοδο παρακμής, σκληρής εκμετάλλευσης, βάνανυσης φορολογίας¹⁹, βαρβαρότητας και τρόμου. Έμεναν σε δική τους συνοικία έξω από τα τείχη, στο εβραϊκό γκέτο. Κατά τη διάρκεια του 16^{ου} αι. ο πληθυσμός του ανέρχεται από 5,7% έως 6,4%.²⁰ Το 17^ο αι. ο Εβλιά Τσελεμπή κάνει λόγο για συναγωγή εντός του κάστρου που σημαίνει ότι τους επιτράπηκε η μετοίκησή τους μέσα σε αυτό. Κατά την περίοδο της επανάστασης του 1821 οι Εβραίοι πορεύτηκαν όπως όλοι οι κάτοικοι. Μεγάλες οικογένειες της εποχής όπως των Κοέν και των Κρίσπη²¹ προσχώρησαν στη Φιλική Εταιρεία. Ένας Κρίσπης οπλαρχηγός του ευβοιώτη καπετάνιου Κριεζώτη, συναντάται στην Τριζήνα πλάι στο Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Το 1840 σύμφωνα με το πρώτο πολεοδομικό διάγραμμα²² όπου αναφέρονται 455 ιδιοκτησίες, οι 51 ήταν εβραϊκές

¹⁷ Koder. *Negroponte* σ. 94

¹⁸ Βλέπε Μάϊσης σ.287

¹⁸ Η εγκυκλοπαίδεια "JUDAÏKA" τόμος 5 σ. 329 αναφέρει για τη Χαλκίδα : «.....Η υποδεέστερη θέση των Εβραίων κατά την εποχή της κυριαρχίας των Λατίνων (1204-1470), εκδηλώθηκε με τον περιορισμό των Εβραίων σε γκέτο, με πρόσθετες φορολογίες και την άρνηση των αρχών για τη χορήγηση της Ενετικής υπηκοότητας. Το 1402 τους απαγορεύτηκε να αποκτούν γη και οικήματα έξω από τα τείχη του γκέτο. Οι κάτοικοι δε του γκέτο θεωρούνταν σαν δουλπαίροι, διπλασιάστηκαν οι φόροι...»

¹⁹ Οι φόροι ήταν τα Μιλέτια και το Μπαξίσι ή Ρουσφέτι. Τα Μιλέτια επιβάλλονταν ξαφνικά με διάφορες αφορμές και σε απροσδιόριστο ύψος π.χ. επισκευές τειχών, προμήθειες στρατού κ.λπ., ενώ το μπαξίσι ήταν φόρος που επιβάλλονταν σε κάθε συναλλαγή. (Μάϊσης σ. 185)

²⁰ Βλέπε Μπαλτά σ.345

²¹ Οι Κρίσπη ήταν δύο εκ των σημαντικότερων οικογενειών της Εβραϊκής κοινότητας, πολυπληθείς με μόρφωση και πολλές προσφορές στην κοινότητα. Ήταν Σεφαραδίτες (Ισπανό-Εβραίοι) που εγκαταστάθηκαν από το 1492 (Μάϊσης σ.155)

²² Τόμος ΙΘ' του 1974, της Ε.Ε.Μ. και στα Σύμμεκτα Ευβοϊκά σελ. 277. Οι εβραϊκές κατοικίες είχαν ειδικούς υπόγειους αποθηκευτικούς χώρους, κάτω από την πλακόστρωτη αυλή και κοντά στο δρόμο, ώστε να γίνεται εύκολα η αποθήκευση των προϊόντων που εμπορεύονταν. Παράλληλα αυτοί οι χώροι

και ο πληθυσμός γύρω στα 400 άτομα. Το 1894 ύστερα από ένα καταστροφικό σεισμό ο αριθμός αυτός μειώνεται σε 284 άτομα, ενώ θα συνεχίσει να βαίνει μειούμενος καθώς πολλοί θα μετοικίσουν σε άλλες κοινότητες όπως του Βόλου. Κατά τη διάρκεια του Έλληνο-Ιταλικού πολέμου ένα άξιο τέκνο της εβραϊκής κοινότητας της Χαλκίδας, ο συνταγματάρχης Μορδοχαίος Φριζής, ήταν ο πρώτος ανώτερος αξιωματικός του ελληνικού στρατού που έπεσε ηρωικά μαχόμενος για την υπεράσπιση της πατρίδας στην Έλληνο-αλβανική μεθόριο.

Λίγο πριν τη γερμανική εισβολή, το 1940, η εβραϊκή κοινότητα αριθμούσε 327 μέλη. Διαβιούσαν αρμονικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό και κατείχαν μερικές από τις πιο σπουδαίες εμπορικές επιχειρήσεις της πόλης και ελάχιστοι από αυτούς ήταν εργάτες. Η κοινότητα είχε σαν κύρια πηγή εσόδων, για την κάλυψη των διαφόρων αναγκών της, την «Πέτσια».(Μάϊσης σ. 256) Έτσι ονομαζόταν η υποχρεωτική οικονομική εισφορά από όλα τα μέλη της για τα πάσης φύσης λειτουργικά έξοδα. Κατά την κατοχή και την περίοδο του ολοκαυτώματος²³ από τα 327 μέλη της κοινότητας χάθηκαν μόνο τα 22 χάρη στην προστασία των Χαλκιδέων πολιτών αλλά και του μακαριστού μητροπολίτη Γρηγόριου²⁴, ο οποίος φύλαξε τα ιερά σκεύη της συναγωγής τους σε χώρο της μητρόπολης και έτσι μπόρεσαν και απέκρυψαν την ταυτότητά τους. Με την άφιξη των Γερμανών οι Εβραίοι διέφυγαν²⁵, με πλαστά χαρτιά, στα χωριά της Εύβοιας για να προστατευτούν. Μόνο 8 οικογένειες που απαρτίζονταν από 21 άτομα έμειναν στην Χαλκίδα. Τις κατοικίες δε των διαφυγόντων εβραίων είχαν καταλάβει άγνωστα άτομα, χωρίς άδεια, από γύρω χωριά γεγονός που δημιουργήσε προβλήματα κατά την επιστροφή των πρώτων στις εστίες τους μετά το τέλος της κατοχής. Σήμερα η εβραϊκή κοινότητα αναδιοργανωμένη είναι μια από

χρησιμοποιούνταν ως καταφύγια που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε περιπτώσεις πειρατικών επιθέσεων ή πυρπόλησης της οικίας, πράγμα σύνηθες εκείνη την εποχή, χωρίς να καταστρέφεται η οικογένεια.

²³ Ελληνικός εβραϊκός πληθυσμός που αριθμούσε 77.377 μέλη έχασε το 86% από το σύνολο του, καθώς επέζησαν μόνο 10.226, δηλαδή το 14% (Βιβλίο μνήμης Αθήνα 1979 έκδοση Κ.Ι.Σ.)

²⁴ Η γερμανική διοίκηση, η οποία ήταν πολύ σκληρή σε αντίθεση με τους Ιταλούς, απευθύνθηκε πρώτα στον μακαριστό μητροπολίτη Γρηγόριο ζητώντας του λίστα με τους εβραίους της πόλης. Ο Γρηγόριος τους απέστειλε μια κόλα με ένα και μοναδικό όνομα, το δικό του. (Μάϊσης σ. 206)

²⁵ Αυτό συνέβη με τη βοήθεια του ΕΑΜ το οποίο φυγάδευσε πολλούς εβραίους πρώτα στα χωριά της Εύβοιας και αργότερα στη Μέση Ανατολή και στο Τελ Αβίβ. (Παπαστρατής σ. 133) Ο Α. Καταλάν στην αυτοβιογραφία του αναφέρει: «Ο κ. Σωτήρης Παπαστρατής μας συγκέντρωσε όλους κοντά στο καϊκι και μας έδωσε τις τελευταίες οδηγίες και ευχές για ένα καλό ταξίδι και καλή αντάμωση όταν ελευθερωθεί η πατρίδα μας. Ένας-ένας που πηδούσε στο καϊκι με τα μπαγιάκια του τον αγκάλιαζε και τον φίλαγε με τα μάτια βουρκωμένα από χαρά που φεύγαμε να σωθούμε αλλά και από λύπη που φεύγαμε από την πατρίδα μας κάτω από τέτοιες συνθήκες» (Καταλάν σ.19)

τις οχτώ, που υπάρχουν στην Ελλάδα και λειτουργεί κανονικά²⁶ ο αριθμός όμως των μελών της είναι λιγότερα από 100 άτομα.

Στο κέντρο της πόλης στην οδό Κώτσου βρίσκεται η Εβραϊκή Συναγωγή της Χαλκίδας. Είναι από τις παλαιότερες στην Ελλάδα, έχει καταστραφεί έξι φορές στη διάρκεια της ύπαρξής της αλλά ξαναχτίστηκε πάντα στο ίδιο σημείο. Η σημερινή της ανακατασκευή είναι από το 1855 με έξοδα της Δουκίσσης Πλακεντίας.

Τέλος άξιο αναφοράς χρίζει το εβραϊκό νεκροταφείο το οποίο βρίσκεται σε μια έκταση 17 στρεμμάτων στο κέντρο της Χαλκίδας και χρονολογείται από την περίοδο της τουρκοκρατίας (15ο αιώνα). Σήμερα έχουν αναστηλωθεί και σώζονται περίπου 600 τάφοι οι οποίοι έχουν μια ιδιαίτερη θολωτή κατασκευή, μοναδική για την Ελλάδα. Στο χώρο αυτό υπάρχουν διάσπαρτες επιτύμβιες στήλες, οι περισσότερες από τις οποίες αναφέρονται σε ραβίνους και αποκαλύπτουν ότι η κοινότητα αποτέλεσε ένα μικρό πνευματικό κέντρο, σαν μικρό ΤΣΑΦΤ (πνευματικό και καβαλιστικό κέντρο στο βόρειο Ισραήλ).

Εικόνα 3. Θολωτοί τάφοι εβραϊκού νεκροταφείου

https://kis.gr/images/XALKIDA.ebr_nekrot_anasthlwmenoi_tafai.jpg

²⁶ Στις 27/01/1822 δημοσιεύτηκε ο πρώτος νόμος της Επιδαύρου από τους Δημήτριο Υψηλάντη και Μαυροκορδάτο, που αναγνωρίζει την κοινότητα και κατ' επέκταση την θρησκευτική ελευθερία, όλων των Ελλήνων, επομένως και των Ελλήνων Εβραίων απέναντι στο νόμο. Από το 1822 οι Εβραϊκές κοινότητες αναγνωρίστηκαν ως Ν.Π.Δ.Δ. και με την εγκαθίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους αναγνωρίστηκαν και ίσα πολιτικά δικαιώματα στους Έλληνες Εβραίους καθώς και της ίδρυσης σχολείων. Ο νόμος 147/Άρθρο 4 του 1914 επιτρέπει στους εβραίους να ακολουθήσουν τις δικές τους θρησκευτικές πεποιθήσεις. Βάση του νόμου 2456 άρθρο 17 του 1920, η Εβραϊκή Κοινότητα Χαλκίδας πήρε τον τίτλο «ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ Ν.Π.Δ.Δ.», τίτλο που φέρει μέχρι σήμερα

1.1.4 Η μουσουλμανική κοινότητα της πόλης

Στην περίπτωση της Χαλκίδας παρατηρείται ένα μοναδικό φαινόμενο. Το μουσουλμανικό δίκαιο έχει την καθολική επικράτηση σε ζητήματα εμπράκτου δικαίου σε τομείς περιουσιακού και οικογενειακού, στην χριστιανική κοινότητα και μάλιστα σε μια περιοχή που βρισκόταν στα όρια του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. (Μπαλτσιώτης σ. 21) Αυτός ίσως είναι και ο λόγος της παραμονής του μουσουλμανικού στοιχείου στην πόλη σε αντίθεση με άλλες περιοχές στις οποίες σχεδόν είχαν αποχωρήσει όλοι όταν παραδόθηκαν στις ελληνικές αρχές. Η Χαλκίδα συνιστά μοναδικό παράδειγμα όπου αλλόθρησκες ομάδες εβραίοι και μουσουλμάνοι συνυπάρχουν και διαβιών στο ελληνικό έδαφος μέχρι το 1881 (Μπαλτσιώτης σ. 15). Όπως αναφέρει ο Μπαλτσιώτης (2017 σ. 31) « το ζήτημα της γης και εν γένει της ακίνητης περιουσίας του οθωμανικού κράτους και των Οθωμανών στην ελληνική επικράτεια θα αποτελέσει σημαντική ελληνο-οθωμανική αντιπαράθεση, σχεδόν αποκλειστικά σε περιοχές της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας»

Κατά την οθωμανική περίοδο και κατοχή, ιδιοκτησίες όπως βοσκοτόπια, δάση κτήματα κλπ. υπάγονταν σε πολλά και διαφορετικά καθεστώτα. Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις το καινούργιο ρωμαϊκό δίκαιο που έπρεπε να διαχειριστεί τέτοια ζητήματα δεν ήταν συμβατό με το οθωμανικό. Με το ζήτημα των ιδιοκτησιών ασχολήθηκε το Πρωτόκολλο του Φεβρουαρίου και του Ιουνίου του 1830 (Χρήστου σ. 206-207).

Η Χαλκίδα, όπως και ολόκληρη η Εύβοια, δεν ελευθερώθηκε αμέσως με την επανάσταση του 1821, αλλά προσαρτήθηκε στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος με τη συνθήκη του Λονδίνου το 1833. Η ισχυρή οχύρωση των φρουρίων και των δυο πόλεων εξασφάλιζαν στους Οθωμανούς κυριαρχία στο νησί και παράταση της παραμονής τους εκεί για άλλη μια δεκαετία από την έναρξη της επανάστασης.

Με τη σύμβαση του Λονδίνου το 1829²⁷ και το πρωτόκολλο του Λονδίνου στις 3 Φεβρουαρίου του 1830²⁸ η δημόσια περιουσία θα περνούσε στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος, η ιδιωτική όμως περιουσία των Οθωμανών πολιτών θα έπρεπε να αποζημιωθεί από αυτό. Έγιναν προσπάθειες από τον Καποδίστρια για γρήγορη διευθέτηση ώστε να βρεθούν είτε αγοραστές είτε χρήματα, καθώς οι οθωμανοί με ψεύτικους τίτλους ιδιοκτησίας και άλλες ραδιουργίες προσπαθούσαν να υπονομεύσουν την σύμβαση. Η δολοφονία του όμως καθυστέρησε αυτή τη διαδικασία όπως και την παραμονή των οθωμανών έως τις 7 Απριλίου του 1833, όπου ο εκπρόσωπος της πύλης Χατζή-Ισμαήλ Μπέης αναγκάστηκε να παραδώσει τα κλειδιά του κάστρου της Χαλκίδας επάνω σε ασημένιο δίσκο στον επίτροπο του βασιλιά Όθωνα, Ιάκωβο Ρίζο Νερούλο σηματοδοτώντας την ουσιαστική απελευθέρωση της Χαλκίδας και της Εύβοιας στη συνέχεια. Βεβαίως πολλοί από τους Οθωμανούς παρέμειναν στη πόλη αρνούμενοι να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Τα επόμενα χρόνια συνέχισαν με πολλές δικαστικές διενέξεις σε ζητήματα αποζημιώσεων και αγοροπωλησιών διαφόρων εκτάσεων και κτηρίων. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Αμερικανού προξένου το 1938 ότι «οι Τούρκοι έχοντας αποτύχει να πουλήσουν την ακίνητη περιουσία τους ήταν αναγκασμένοι

²⁷ Αρχείο Κεντρικής Υπηρεσίας 1829/AAK(E), σ.63-67

²⁸ Αρχείο Κεντρικής Υπηρεσίας 1830/10.1B, σ.40-43

<https://200years.mfa.gr/international-treaties/>

να παραμείνουν στη γη των προγόνων τους και να γίνονται μάρτυρες των εξευτελιστικών προσβολών στο έθνος τους και στη θρησκεία τους»²⁹. (Μπαλτσιώτης σ. 93-94).

Μέχρι το 1840 θα αποχωρήσει ένα μεγάλο μέρος της μουσουλμανικής κοινότητας, το οποίο είχε παραμείνει στην πόλη μέχρι το 1833, καθώς το μεγάλο μέρος της γαιοκτησίας έχει ήδη πουληθεί. Όσοι έφευγαν μην έχοντας πουλήσει ακόμη τις περιουσίες τους, διόριζαν επιτρόπους. Παρόλα αυτά όμως η κοινότητα δεν εξαφανίστηκε. Ειδικά μετά το 1840 πολλοί παρέμειναν από επιλογή. Ο Maurer (1835 σ.189) αναφέρει: «Η απόλυτη αυτή αμεροληψία μας στα θρησκευτικά ζητήματα ενθάρρυνε τότε μερικές εκατοντάδες πιστούς της μωαμεθανικής θρησκείας να παραμείνουν στην Ελλάδα». Το 1835 ο βασιλιάς Όθων με προτροπή προς την ανάλογη επιτροπή, καταφέρνει και εξαιρεί το γκρέμισμα των οθωμανικών κατοικιών μέσα στο κάστρο στα πλαίσια του καινούργιου σχεδίου πόλεως (Καραδήμος σ. 386,388). Με βασιλική διαταγή του 1837 όλοι οι Οθωμανοί της Εύβοιας εξαιρέθηκαν από την πληρωμή του δημοτικού φόρου. Έπειτα από δύο χρόνια τους έγινε έκπτωση ενός δεκάτου από τον φόρο ενοικίου για όλα τα σπίτια που νοίκιαζαν στην Εύβοια. (Μπαλτσιώτης σ. 148-149) Σε γενικές γραμμές η στάση του χριστιανικού πληθυσμού δεν ήταν εχθρική απέναντι στους Οθωμανούς. Οι Οθωμανοί απολαμβάνουν την προστασία του ελληνικού κράτους και είναι ευγνώμονες. Ωστόσο μικροεπεισόδια συνέβαιναν, χωρίς όμως να αποτελούν το κανόνα. Το 1840 οπότε εμφανίζεται ένα δεύτερο κύμα μετανάστευσης, σημειώνονται οι πρώτοι βίαιοι εκχριστιανισμοί και ακολουθεί μια περίοδος έντασης ενάμιση χρόνου που καταλήγει τελικά με επεισόδια κατά της κοινότητας. Μια δεκαετία αργότερα το 1852 δημιουργήθηκε μείζον ελληνοτουρκικό επεισόδιο, πάλι από προσβολές και κακομεταχείριση κατά μουσουλμάνων, κατά το οποίο απειλήθηκε πόλεμος³⁰. Την άνοιξη του 1854 γίνεται μεταφορά οικογενειών προς την οθωμανική αυτοκρατορία. Σε σχετικό οθωμανικό έγγραφο αναφέρεται ότι «δεν αντιμετώπιζαν καλή συμπεριφορά και βρίσκονται συνολικά σε κίνδυνο» και σημειώνει παρακάτω «επισυνέβησαν επεισόδια κατά των περιουσιών και της ζωής τους.»

Μετά το 1855 -56 αρχίζουν και παίρνουν τέλος οι διενέξεις. Παρατηρείται μια σημαντική συρρίκνωση του πληθυσμού της κοινότητας αλλά και μια αλλαγή στη στάση της

²⁹ Από G.A.Perdicaris, The Greece of Greeks, vol. 1, Paine & Burgess, Νέα Υόρκη 1845 σ. 108-109

³⁰ Πρόκειται για ένα ακόμη επεισόδιο θρησκευτικού χαρακτήρα κατά δυο μουσουλμάνων που κατευθύνονταν σε τζαμί. Οι ελληνικές αρχές προσπάθησαν να το υποβαθμίσουν ωστόσο απειλήθηκε ανάκληση του πρέσβη από τουρκικής πλευράς. Σε κάποια έγγραφα αναφέρεται πως η ελληνική πλευρά ζήτησε συγνώμη και ευχαρίστησε την οθωμανική για την μετριοπαθή στάση που ακολούθησε. (Μπαλτσιώτης σ.155-156)

συμπεριφοράς του κράτους και των χριστιανών απέναντί της. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά κάποιου παρατηρητή³¹ το 1858 όπου λέει «Έλληνες, Εβραίοι και Τούρκοι ζώσιν εις αυτό (μέσα στο κάστρο) με την μεγαλύτεραν ομόνοιαν ποτέ δεν ενθυμούμαι εις την Χαλκίδα κανένα στρατιώτη να προσβάλει Τούρκον ή Τούρκισσαν, ή να φερθή κακώς προς αυτούς. Άλλο παράδειγμα ειρηνικής συμβίωσης μεταξύ των δύο κοινοτήτων αποτέλεσε ο ταυτόχρονος εορτασμός των Χριστουγέννων με την μουσουλμανική εορτή κουμβάν-μπαϊραμίου³².

Γενικά ακολούθησε μια ήρεμη περίοδος τα επόμενα χρόνια με κορυφαία στιγμή σε αυτή την ειρηνική περίοδο η υποψηφιότητα³³ μουσουλμάνου για δημοτικός σύμβουλος, μια κίνηση η οποία αναφέρθηκε και από τους Times. (Μπαλτσιώτης σ. 175)

Σιγά σιγά ο πληθυσμός της κοινότητας φθίνει. Στα τέλη του 1889 εντοπίζεται η τελευταία αναφορά σε «μουσουλμανική κοινότητα», από την οθωμανική διοίκηση. Η τοπική εφημερίδα Εύριπος³⁴ τους αναφέρει ως «Αραιωθέντες» και ως αόρατοι στη ζωή της πόλης. Στα τέλη της πρώτης δεκαετίας του 20ου αι. θα καταργηθεί το οθωμανικό υποπροξενείο και το συμβολικό τέλος της κοινότητας θα σφραγιστεί με το κλείσιμο και την εξαφάνιση του τούρκικου νεκροταφείου μετά την μικρασιατική καταστροφή του 1922.

1.1.5 Η ένταξη στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος

Το 1885 επί πρωθυπουργίας Χ. Τρικούπη και δημαρχίας Ηρακλή Γαζέπη άρχισε η κατεδάφιση του τείχους της πόλης και η κάλυψη της τάφρου με το υλικό αυτό. Σύμφωνα με τον τύπο της εποχής(εφημ. Εύριπος 23-12-1885) το γκρέμισμα των τειχών «ωφείλετο δε κυρίως εις τας ακαταβλήτους ενεργείας του βουλευτού Β. Βουδούρη» Δυστυχώς όμως, με αυτήν την ενέργεια η Χαλκίδα έχασε τη δυνατότητα και την ευκαιρία να μείνει από τις πιο γραφικές πόλεις της σύγχρονης Ελλάδας

³¹ Χειρόγραφο Έλληνας υπαξιωματικού από το βιβλίο *Η στρατιωτική ζωή εν Ελλάδι* Αθήνα: Ερμής 1990 σ.60

³² Όπως αναφέρει ο τύπος της εποχής «Κατά σύμπτωσιν φέτος συνέπεσαν αι εορταί των Χριστουγέννων παρά Χριστιανοίς με τας εορτάς του κουμβάν-μπαϊραμίου παρά τοις Οθωμανοίς όθεν όπου υπάρχουσι Χριστιανοί και Τούρκοι εν τη αυτή πόλει, αι ημέραι αύται διήλθον εν γενική χαρά και ευθυμία» Εφημ. Εύριπος φ. 546, 03.01.1876

³³ Εφημ. Εύβοια, φ, 199 08.11.1879, σ.3

³⁴ Εύριπος φ. 1265, 26.05.1890, σ.2

Εικόνα 4. Γενική άποψη της Χαλκίδας περί τα 1870-80, λίγο πριν γκρεμισθούν τα τείχη.
(<https://www.mixanitouxronou.gr/wp-content/uploads/2014/03/Halkida-Kastro-PANORAMA-600x380.jpg>)

1.2.1 Στο κατώφλι του 20^{ου} αιώνα

Στις αρχές του 20ου αι. η Ελλάδα έχει διέλθει στο δεύτερο κύμα εκβιομηχάνισης. Η Χαλκίδα κατά τα έτη 1896-1920 παρουσιάζει αύξηση πληθυσμού κατά 55% με ταυτόχρονη αύξηση της βιομηχανικής της ανάπτυξης. Η γεωγραφική της θέση αποτελεί χερσαίο κόμβο και θαλάσσιο σταυροδρόμι. Το 1904 αποκτά σιδηροδρομική σύνδεση με την Αθήνα και σημειώνεται αύξηση επενδυτικής δραστηριότητας. Την ίδια χρονιά χτίζεται το εμβληματικό ξενοδοχείο “Παλίρροια.” Το 1906 ανοικοδομείται στο παραλιακό μέτωπο το περίφημο κτήριο “Κότσικα” το οποίο αγοράστηκε από το δήμο το 1984 και σήμερα στεγάζει το δημαρχείο της πόλης. Στην γειτονιά του Αγίου Στεφάνου, στην άκρη της πόλης δημιουργήθηκαν διάφορες βιομηχανικές μονάδες. Ο κύριος λόγος ήταν τα νερά των πηγών της Αρέθουσας στην περιοχή. Η οινοπνευματοποιία και η ποτοποιία είναι ένας από τους κλάδους που αναπτύχθηκαν. Ήδη στην πρώτη δεκαετία περισσότερες

από σαράντα μονάδες με χαρακτηριστικότερη την «Αρέθουσα Α.Ε.»³⁵ δραστηριοποιούνται στο χώρο αυτό. Το 1922 ιδρύεται το εργοστάσιο «ΚΡΟΝΟΣ» (οινοποιείο) το οποίο ήταν το πρώτο κτήριο που ηλεκτροδοτήθηκε στην περιοχή. Την ίδια χρονιά φτιάχτηκε το «Μακαρονάδικο» που λειτούργησε ως αλευρόμυλος και εργοστάσιο μακαρονοποιείας. Στο χώρο αυτό επίσης και για πολλές δεκαετίες λειτούργησαν δύο από τις μεγαλύτερες μονάδες σαπωνοποιίας της Ελλάδας, αλλά και βυρσοδεψεία που παρήγαγαν χοντρά δέρματα τις «βακέτες». Το 1926 ιδρύεται η τσιμεντοβιομηχανία «Τσιμέντα Χαλκίδας» η οποία αποτέλεσε ένα καθοριστικό παράγοντα για την βιομηχανική και πληθυσμιακή ανάπτυξη της πόλης.

1.2.2 Η Χαλκίδα στους Βαλκανικούς Πολέμους

Η Χαλκίδα πήρε μέρος στον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο με το 3ο Σύνταγμα Πεζικού που διέθετε. Στις 18-10-1912 πρώτο εξόρμησε και ύψωσε τη γαλανόλευκη στην Ελασσόνα³⁶. Πρώτο επίσης μπήκε στα Γιαννιτσά, στις 20-10-1912 και καταδίωξε τους Τούρκους κυριεύοντας τέσσερις σημαίες αιχμαλωτίζοντας μεγάλο πλήθος στρατιωτών. Ο Ευβοέας ταγματάρχης Ι. Βελισσάριος διακρίθηκε, υπερφαλαγγίζοντας πρώτος τους Τούρκους στη μάχη του Μπιζανίου. Επίσης ο Βελισσάριος με ένα παράτολμο σχέδιο έκανε τους Τούρκους να νομίσουν ότι έξω από τα Ιωάννινα βρισκόταν μεγάλος αριθμός ελληνικών στρατευμάτων και άρα κάθε αντίσταση εκ μέρους των Τούρκων θα ήταν μάταιη. Έτσι επιτροπή του Εσάτ πασά παρέδωσε τα Γιάννενα στον διάδοχο Κων/νο χωρίς να πέσει ούτε μια σφαίρα. Στον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο το 3ο Σύνταγμα διακρίθηκε επίσης στο Κιλκίς και στα στενά της Κρέσνας. (Παύλου σελ. 71) .

Το όνομα της Χαλκίδας εμπλέκεται ιστορικά και με την εκστρατεία της Ουκρανίας, καθώς από τη Χαλκίδα αναχώρησε η 8η Μεραρχία με πλοία για την Οδησό στις 12 Φεβρουαρίου του 1919. (Παύλου σελ. 76) . Γενικά η Χαλκίδα λόγω της θέσεως της σαν λιμάνι και διαθέτοντας σιδηροδρομική σύνδεση, μετατράπηκε σε ένα μεγάλο

³⁵ Σήμερα το πρώην εργοστάσιο «Αρέθουσα» ανήκει στο δήμο έχει ανακαινιστεί και διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να λειτουργεί σαν το νέο αρχαιολογικό μουσείο της πόλης. Επίσης ο εξωτερικός χώρος είναι αρκετά μεγάλος ώστε να μπορούν να γίνονται διάφορες πολιτιστικές δράσεις και εκδηλώσεις όπως συναυλίες κλπ.

³⁶ Στην εφημερίδα “ΕΥΡΗΠΙΟΣ” στο φύλλο της 18 Οκτωβρίου 1912 σημειώνεται το εξής: “ Η Εύβοια δύναται να σεμνύνεται ιδιαιζόντως διότι κατά τον πρώτον θρίαμβον των ελληνικών όπλων εις το 3^ο Σύνταγμα Χαλκίδας το περικλείον όλα αυτής τα γενναία τέκνα, έλαχε η τιμή και η δόξα πρώτον δια της λόγχης ορμητικόν και ακάθεκτον να εισέλθει και στήσει αυτό πρώτον την κυανόλευκον εις Ελασσόνα...”

στρατόπεδο³⁷ κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων. Στρατιώτες και εφόδια έφευγαν για τα μέτωπα μα πλοία και τρένα, αλλά και πολλοί αιχμάλωτοι μεταφέρθηκαν και κρατήθηκαν εκεί. (Παύλου σελ. 36)

1.2.3 Οι πρόσφυγες του 1922 στην πόλη

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, μεγάλος όγκος προσφυγικού πληθυσμού³⁸ συγκεντρώθηκε στην Εύβοια και στη Χαλκίδα. Σε αυτό συνετέλεσε το γεγονός ότι υπήρχαν στην περιοχή μεγάλες ιδιόκτητες και μοναστηριακές εκτάσεις που ήταν δυνατόν να απαλλοτριωθούν και να διανεμηθούν στους πρόσφυγες.

Τον Οκτώβριο του 1922 (Εφημ. ΕΥΡΙΠΙΟΣ 19-11-1922 σελ. 3) έφθασαν στη Χαλκίδα 5.000 πρόσφυγες. Η χρονιά αυτή αποτέλεσε ορόσημο στην εξέλιξη της πόλης. Με την έλευση των προσφύγων άλλαξε απότομα η πληθυσμιακή της κατάσταση και αλλοιώθηκε η έως τότε ομοιογένειά της. Με την απογραφή του 1928 καταγράφονται 18.747 κάτοικοι στη Χαλκίδα, σχεδόν 5.000 περισσότεροι από την προηγούμενη του 1920 (14.398). Έχουμε μια αύξηση κατά 23% μέσα σε λίγα χρόνια. Οικισμοί όπως η Νέα Αρτάκη και η Νέα Λάμψακος, που σήμερα είναι ισχυρά οικονομικά και πολιτιστικά κέντρα της πόλης, δημιουργήθηκαν εξ' αρχής εκ του μηδενός. Νέοι άνθρωποι, νέες αφίξεις χωρίς τις κατάλληλες υποδομές και προετοιμασίες για την υποδοχή τους. Εγκαταστάθηκαν πρόχειρα όπου έβρισκαν, σε αυλές σχολείων, αποθήκες, εκκλησίες και όπου αλλού μπορούσαν να βρουν καταφύγιο. Έξι μήνες αργότερα αρχίζουν οι πρώτες απαλλοτριώσεις. Το Νοέμβριο του 1924 σύμφωνα με την ίδια εφημερίδα έρχονται στην πόλη άλλοι 4.000 τουρκόφωνοι πρόσφυγες από τα βάθη της Ασίας. (Βρανόπουλος σελ. 273-274) Σύμφωνα με εκτιμήσεις της δημοτικής αρχής του 1950-60 στη Χαλκίδα παρέμεινε το 1/3 των προσφύγων που προσήλθαν στο νησί. Το ποσοστό αυτό αναλογούσε στο 1/4 του συνολικού πληθυσμού της πόλης (Μπαλτά σελ. 175-177).

³⁷ Η εφημερίδα ΕΥΡΙΠΙΟΣ στο φύλλο της 6-12-1909 με τίτλο “Ο ΘΕΜΕΛΙΟΣ ΛΙΘΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΩΝΩΝ” αναφέρει: “Την παρελθούσαν εβδομάδα ετέθη ο θεμέλιος λίθος των ανεγειρομένων εν Χαλκίδι στρατώνων...” Σε άλλο φύλλο της ίδιας εφημερίδας την 1-1-1914 αναγράφεται πως η Χαλκίδα ορίζεται έδρα Μερραρχίας με το 2° και 3° Σύνταγμα Πεζικού καθώς και με μοίρα ορειβατικού πυροβολικού εκ τριών πυροβολαρχιών. Σήμερα στο στρατόνα αυτό στεγάζεται η Σχολή Πεζικού του ελληνικού στρατού.

³⁸ Ο Emile Kolodny (σελ. 225) αναφέρει πως στην Εύβοια και στις Σποράδες κατέφυγαν περί τους 14.000 άτομα. Η γενική αύξηση στον πληθυσμό της Ελλάδας από τους πρόσφυγες ανήλθε στο 16% και αυτό διατηρήθηκε σταθερό μέχρι το 1940.

Στην περιοχή Αγίου Στεφάνου εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Λαγκαδά Κυζίκου και το Προκόπι της Καππαδοκίας. Στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη εγκαταστάθηκαν πόντιοι από το Προκόπι, από το Καρς και από το Αταχάν της επαρχίας Καυκάσου.

Στο πρώην οθωμανικό νεκροταφείο (τέρμα οδού Αρεθούσης) εγκαταστάθηκαν οικογένειες από το Προαστείό, το Μαρμαρά (την Προικόννησο), το Προκόπι, το Λαγκαδά και από τα Παλάτια. Στη συνοικία Νεάπολη εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Σμύρνη, το Μαρμαρά, το Τσεσμέ, την Λαγκαδά Κυζίκου, την Αρετσού (Ρύσιο Κων/λεως), το Ρένκιοϊ στα Δαρδανέλια, τις Κυδωνιές, την Προικόννησο, το Προκόπι. Στον Καράμπαμπα και στην Καναπίτσα εγκαταστάθηκαν ενενήντα τέσσερις οικογένειες από τη Λαγκαδά Κυζίκου και το Προαστείό.

Στη θέση Ταπή Βρύση ήρθαν τριάντα οικογένειες από τα Αλάτσατα. Πλέον η συνοικία αυτή έχει καθιερωθεί με αυτό το όνομα³⁹. Το άλλο 1/3 των προσφύγων δημιούργησαν στην ευρύτερη περιοχή τους οικισμούς της Νέας Αρτάκης και της Νέας Λαμψάκου. Οι πρόσφυγες τις Μικράς Ασίας και του Πόντου εντάχθηκαν από νωρίς στο κοινωνικό σύνολο του καινούργιου περιβάλλοντος που αναγκάστηκαν να έρθουν. Ίδρυσαν συλλόγους και σωματεία ώστε να προωθήσουν καλύτερα τα ζητήματα που τους απασχολούσαν. Ανέπτυξαν έντονη κοινωνική και πολιτιστική ζωή βασιζόμενοι στην πλούσια κουλτούρα και παράδοση που μετέφεραν από τις ιδιαίτερες πατρίδες τους. Έφεραν ήθη και έθιμα τα οποία ήταν άγνωστα στον ντόπιο πληθυσμό, αλλά και την ιδιαίτερη ξεχωριστή κουζίνα τους. Το 1927 ιδρύουν την πρώτη τους ποδοσφαιρική ομάδα, την Προποντίδα και λίγο αργότερα την Α.Ε.Κ Χαλκίδας. (Μπαλτά σελ. 183)

1.2.4 Η Χαλκίδα στη κατοχή

Η κήρυξη του πολέμου από τους Ιταλούς γνωστοποιήθηκε στη Χαλκίδα από τα λιγοστά ραδιόφωνα που διέθετε η πόλη, καθώς δεν υπήρχαν άλλα μέσα ενημέρωσης και οι έκτακτες εκδόσεις των εφημερίδων αργούσαν να φτάσουν. Το βαρύ κλίμα του προηγούμενου διαστήματος⁴⁰, προμήνυε πως η φασιστική Ιταλία κάτι ετοίμαζε. Στις 8.30

³⁹ Από άρθρο του Ε. Ιωαννίδη στο Πανευβοϊκό Βήμα, 5 Νοεμ. 1988, σελ. 10,18

⁴⁰ Από το Πάσχα του 1939 που οι Ιταλοί αποβιβάστηκαν και κατέλαβαν την Αλβανία, οι προκλήσεις τους προς την Ελλάδα είχαν πυκνώσει. Είχε προηγηθεί ο τορπιλισμός της «Ελλης» ο οποίος βεβαίως αποδόθηκε σε υποβρύχιο αγνώστου εθνικότητας, και μια σειρά από άλλες ενέργειες όπως έρανος υπέρ της αεροπορίας, η εξεύρεση χώρων για αντιαεροπορικά καταφύγια, η κατάταξη εθελοντών νοσοκόμων, η επιστράτευση παλαιών κλάσεων κ.λπ. είχαν προετοιμάσει ψυχολογικά τον λαό για την επερχόμενη εισβολή (Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχεία Νομού Ευβοίας, Εφ. Προοδευτική Εύβοια 23-10 1980 σελ. 11)

το πρωί έφτασε στη νομαρχία της Εύβοιας η επίσημη είδηση της κήρυξης του πολέμου με το υπ' αριθμό 4587 τηλεγράφημα του υπουργείου Εσωτερικών. Το μεσημέρι το Γενικό Επιτελείο εξέδωσε το πρώτο πολεμικό ανακοινωθέν και από το απόγευμα της ίδια ημέρας βαπόρια γεμάτα στρατιώτες έφευγαν από το νότιο λιμάνι για το μέτωπο. Ο λαός της Χαλκίδας ανταποκρίθηκε με θέρμη σε αυτό το πατριωτικό κάλεσμα⁴¹. Κάθε φορά που ο ελληνικός στρατός απελευθέρωνε μια πόλη της Αλβανίας, ο μητροπολίτης Χαλκίδας Γρηγόριος, έκανε λιτανεία στον Άγιο Δημήτριο και ενθάρρυνε τον λαό της με τον λόγο του. Πολύ σύντομα οι στρατώνες της Χαλκίδας γέμισαν με Ιταλούς αιχμαλώτους και αυτός ίσως ήταν ο λόγος για τον οποίο οι Ιταλοί δεν την βομβάρδισαν όπως έκαναν σε άλλες πόλεις. Η Χαλκίδα τελικά όπως και ολόκληρη η Εύβοια εισήλθε στη κατοχή των Γερμανών στις 23-04-1941. Οι Γερμανοί αμέσως επέταξαν πολλά δημόσια και ιδιωτικά κτήρια όπως το περίφημο Κόκκινο Σπίτι, το ξενοδοχείο Παλίρροια, τον κινηματογράφο και άλλα κτήρια. Το Κόκκινο Σπίτι χρησιμοποιήθηκε ως διοικητήριο υπό τους Ιταλούς στους οποίους οι Γερμανοί ανέθεσαν τη διοίκηση ολόκληρης της Εύβοιας. Εκτός από κτήρια επιτάχθηκαν όλα τα οχήματα, όλα τα πλωτά μέσα, επιβλήθηκε ακινησία ναυσιπλοΐας και απαγορεύτηκε η μεταβίβαση των αδειών τους. (Αναγνωστόπουλος σελ. 131,177, 181) Απαγορεύτηκε η λήψη φωτογραφιών, η χρησιμοποίηση ραδιοφωνικών συσκευών, ακόμη και για την τέλεση θρησκευτικών λειτουργιών έπρεπε να δοθεί ειδική άδεια. Από το καλοκαίρι του 1941 σημειώθηκαν ελλείψεις στα τρόφιμα καθώς οι κατακτητές έχοντας σαν σκοπό την εξάντληση του λαού, κρατούσαν συστηματικά όλα τα τρόφιμα και επέβαλαν επισιτιστικό δελτίο.

Ο χειμώνας του 1941-42 ήταν ο χειρότερος του αιώνα με τους μαυραγορίτες να θησαυρίζουν ενώ οι κάτοικοι να πεθαίνουν κατά εκατοντάδες από την πείνα⁴². (Παύλου σελ. 107) Το 1942 ιδρύεται στη Χαλκίδα το τοπικό τμήμα του Ε.Ε.Σ, αρχικά (μέχρι το 1945) σαν Γραφείο Αιχμαλώτων. Ο μητροπολίτης Γρηγόριος ιδρύει το Μάϊο του ίδιου χρόνου το Εκκλησιαστικό Ορφανοτροφείο Χαλκίδας. Εξήντα περίπου ορφανά παιδιά μαζεύτηκαν από τους δρόμους, σώθηκαν από βέβαιο θάνατο και βρήκαν στέγη, θαλπωρή,

⁴¹ Το Δημοτικό συμβούλιο ομόφωνα εξέδωσε ψήφισμα που ανέφερε τα εξής: «... Ο λαός της Χαλκίδας όπως όλης της Ελλάδας τάσσεται με αποφασιστικότητα και ενθουσιασμόν εις το πλευρό του Βασιλέως και του Κυβερνήτου εις την σύνεσιν και το πατριωτισμόν του οποίου τρέφει πίστη απεριόριστον. Θέλει ευχαρίστως να υποστή οιαδήποτε θυσίαν δια την απόκρουσιν του ανάνδρου επιδρομέως....» (ΓΕΚ Αρχεία Νομού Ευβοίας Τεκμήριο16)

⁴² Τρανή απόδειξη αυτής της τραγωδίας αποτελεί το ληξιαρχείο του Δήμου Χαλκιδέων όπου αναφέρει: Δεκ. 1941 νεκροί 115, Ιαν. 1942 νεκροί 134, Φεβ. 1942 νεκροί 154, Μαρ. 1942 νεκροί 192, ενώ οι αντίστοιχοι αριθμοί της περσινής χρονιά ήταν: 24, 28, 25, 29. (εφ. Προοδευτική Εύβοια φ. 106/6-1-1977 σελ. 2)

φαγητό, περιποίηση και αγάπη. Η Επιτροπή για το παιδί του Ερυθρού Σταυρού Χαλκίδας ιδρύει τον Απρίλιο του 1943 εστιατόριο για παιδιά στην αίθουσα του εργατικού κέντρου. Ήταν το γνωστό “πιάτο του πεινασμένου παιδιού.” Τον Ιούνιο εγκαινιάζεται από τον Ε.Σ.Χ. εστιατόριο στην αίθουσα του κινηματογράφου Παλλάς, για χίλια τριακόσια παιδιά.(Εφ. Πανευβοϊκό Βήμα 15-08-1943, Παπαστρατής σελ. 216) Μετά την συνθηκολόγηση των Ιταλών, την διοίκηση της Χαλκίδας ανέλαβαν στις 11-9-43 οι Γερμανοί, οι οποίοι έδειξαν ένα σκληρότερο πρόσωπο καθώς στερήθηκαν ένα σύμμαχο αφενός και αφετέρου πληγώθηκε και το γόητρό τους. Ακολουθεί γενική απεργία στην πόλη που παίρνει τη μορφή εξέγερσης. (Παύλου σελ. 111) Ο Γρηγόριος πρωτοστατεί (εφ. Προοδευτική Εύβοια φ. 234 30-8-1979 σελ. 2) και μετά από λίγους μήνες εξορίζεται στην Αθήνα. Οι Γερμανοί έφεραν ισχυρές δυνάμεις στην πόλη. Επιβλήθηκε περιορισμός⁴³ στην κυκλοφορία των πολιτών και πλήρη συσκότιση κατά τις βραδινές ώρες (17.30 - 05.00), απαγόρευση συναθροίσεων (άνω των τεσσάρων ατόμων) κλπ. Οι Γερμανοί δεν δίστασαν να κανονιοβολήσουν παραλία της Χαλκίδας προς εκφοβισμό των κατοίκων, ευτυχώς χωρίς θύματα.(Αναγνωστόπουλος σελ. 239) Στη Χαλκίδα και γενικότερα στην Εύβοια αναπτύχθηκε ένα ισχυρό απελευθερωτικό κίνημα (ΚΚΕ, ΕΑΜ, ΕΠΟΝ, ΕΑ) κατά των κατακτητών, παρόλη την στρατιωτική υπεροχή των Γερμανών, την κοντινή απόσταση από την Αθήνα και του ήπιου ανάγλυφου το οποίο δεν προσφερόταν για ασφαλή κάλυψη των ανταρτών. Με τον αφοπλισμό των Ιταλών τα απελευθερωτικά κινήματα ενισχύθηκαν σε οπλισμό και εθελοντές. Πάνω από 2.500 εθελοντές κατετάγησαν στο ΕΛΑΣ και κατανεμήθηκαν σε ολόκληρο το νησί. Οι απώλειες που υπέστησαν οι Γερμανοί τους αναγκάζουν να ξεκινήσουν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις εναντίων των ανταρτών. Στο πλευρό του έχουν και τους ταγματασφαλίτες 250 περίπου στον αριθμό. Το ηθικό των αντιστασιακών δεν κάμφθηκε σε καμία περίπτωση. Οι επιτυχίες τους αναγκάζουν τους Γερμανούς σε εξαντλητική άμυνα. Στις 18-09-1944 ο ΕΛΑΣ καταλαμβάνει γερμανικό πλοίο στον Ευβοϊκό φορτωμένο με άλευρα, όσπρια και άλλα εφόδια τα οποία βοήθησαν στο επισιτιστικό πρόβλημα της Χαλκίδας.

Οι Γερμανοί αποχώρησαν από τη Χαλκίδα στις 14-15 Οκτωβρίου 1944. Έφευγαν με όποιο μέσω μπορούσαν προς το Βόλο και από εκεί για τη Γερμανία. Ο τελευταίος που έμεινε στην πόλη ήταν ο Γερμανός λιμενάρχης, ο οποίος είχε εντολή να ανατινάξει τη γέφυρα φεύγοντας ούτος ώστε να καθυστερήσει το πέρασμα των συμμάχων από τον

⁴³ Η διαταγή με την υπ’ αριθμό απόφαση 1554, δόθηκε από τη γερμανική διοίκηση προς τη νομαρχία με σκοπό την άμεση συμμόρφωση του λαού. Σε άλλη περίπτωση οι πολίτες κινδυνεύουν με πυροβολισμό

πορθμό αλλά και των οχημάτων από και προς το νησί. Με παρέμβαση του μητροπολίτη Γρηγόριου η ανατίναξη αποπέμφθηκε. Στις 23-10-1944 ο ΕΛΑΣ μπαίνει θριαμβευτικά στη Χαλκίδα, όπου ο λαός της του κάνει αποθεωτική υποδοχή. (<https://eviaportal.gr/eyboia-pagkosmios-polemos-1940-1944/>)

1.2.5 Η μεταπολεμική Χαλκίδα

Η μεταπολεμική Χαλκίδα ακολούθησε τη γενικότερη προσπάθεια της Ελλάδας⁴⁴ να ορθοποδήσει και να γιατρέψει τις πληγές της κατοχής και του εμφυλίου. Έτσι δημιουργήθηκαν καινούργιες βιομηχανίες, με εξαγωγική δύναμη, μέσα στην πόλη και γύρω από αυτή σε κοντινή απόσταση. Βιομηχανία Χάλυβος Αφεντάκης, Ο.ΔΑΡΙΓΚ, ΙΖΟΛΑ ηλεκτρικές συσκευές, Αλατίνη μπισκοτοβιομηχανία, Πειραϊκή Πατραϊκή, ΣΕΛΜΑΝ, Ναυπηγεία Χαλκίδας, και άλλες, μαζί με τις ήδη υπάρχουσες πριν από τον πόλεμο έδιναν το τόνο για την καινούργια εποχή προόδου και ευημερίας που ακολουθούσε. Τόσο μεγάλη ήταν η βιομηχανοποίηση της περιοχής που κατέστη αναγκαία η ίδρυση τεχνικής σχολής⁴⁵.

Σε χωροταξικό επίπεδο όμως η πόλη αναπτύχθηκε βίαια και άναρχα κυρίως μετά τη δεκαετία του 1960. Οι περισσότερες από σαράντα βιομηχανίες που έχουν ιδρυθεί στην ευρύτερη περιοχή αύξησαν την ανάγκη για εργατικό δυναμικό. Κάτοικοι⁴⁶ κυρίως από την Ευβοϊκή ύπαιθρο συρρέουν στην πόλη προς αναζήτηση εργασίας.

Ο Δήμος δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένος με πολεοδομικά σχέδια επέκτασης, με αποτέλεσμα να σημειώνεται ακανόνιστη δόμηση, χωρίς ρυμοτομία με καινούργιες συνοικίες να δημιουργούνται γύρω από την ήδη άναρχα χτισμένη, Χαλκίδα. Τα γειτονικά χωράφια και αγροί μετατρέπονται σε οικόπεδα και αυθαίρετες κατοικίες με ένα

⁴⁴ Η Ελλάδα κατέστη σύμφωνα με τον Αμερικανό Υπουργό Εξωτερικών (1949-53) Dean Acheson «ως ένα από τα front-line states (του Δυτικού στρατοπέδου) στον Ψυχρό Πόλεμο, και ως εκ τούτου ευάλωτο στον Σοβιετικό κίνδυνο». Δόθηκε λοιπόν περεταίρω βοήθεια τόσο σε οικονομικό όσο σε πολιτικό επίπεδο ώστε να έχει ταχύτερη και καλύτερη ανάπτυξη από τους γείτονές της (Γιουγκοσλαβία, Αλβανία, Βουλγαρία) οι οποίοι ανήκαν στο Ανατολικό μπλοκ (Ριζάς σ. 69)

⁴⁵ Στα πλαίσια των δράσεων του το Επιμελητήριο Εύβοιας για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στο νομό μας ίδρυσε στις 11 Φεβρουαρίου 1947 στην Χαλκίδα, με την υπ. αριθμό 13952/5-2-1947 απόφαση του συμπολίτη μας Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας Κωνσταντίνου Καλλία, την Τεχνική Σχολή «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ». Λειτουργήσε μέχρι το 1988 και από τις τάξεις της αποφοίτησαν 30.000 καταρτισμένα στελέχη που στελέχωσαν βιομηχανίες της Χαλκίδας και ολόκληρης της Ελλάδας. (Επιμελητήριο Ευβοίας σ. 39) Στο ίδιο κτήριο το 1954, ο υπουργός Ναυτιλίας ίδρυσε την Σχολή Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού και το 1955 σχολή Ραδιοτηλεγραφιών.

⁴⁶ Από το 1951 μέχρι το 1981 ο πληθυσμός της Χαλκίδας αυξήθηκε κατά 71% (18.619 άτομα), από 26.248 σε 44.867 άτομα, μέσα σε 30 χρόνια. (ΕΛΣΤΑΤ)

Δήμο να έρχεται σε δεύτερο χρόνο ώστε να καλύψει βασικές ανάγκες σε υποδομές (ρεύμα, νερό, διάνοιξη δρόμων κλπ.) (Ιωαννίδης σ. 86). Άλλο ένα πλήγμα στο νεοκλασικό χαρακτήρα της πόλης ήταν το διάταγμα που υπεγράφη στις 14-5-1968 από τον τότε «αντιβασιλέα» Γεώργιο Ζωϊτάκη με το οποίο αυξήθηκαν ο συντελεστής δόμησης και το επιτρεπόμενο ύψος των οικοδομών σε περιοχές της Χαλκίδας με αυξημένη εμπορικότητα. Με το διάταγμα αυτό, προδιαγράφηκε η τύχη των περισσότερων νεοκλασικών κτιρίων της Χαλκίδας, που έδωσαν τη θέση τους στις σημερινές πολυκατοικίες της πόλης. (ΦΕΚ 94 / Δ / 31-5-1968). Το συγκοινωνιακό πρόβλημα στην είσοδό της πόλης είναι έντονο και αποφασίζεται η κατασκευή της νέας συρταρωτής γέφυρας⁴⁷. Ξεκίνησε το 1961 και ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 1962. Η πόλη όμως δεν σταματά να αναπτύσσεται και να επεκτείνεται. Καθώς τα οχήματα πολλαπλασιάζονται με αλματώδη ρυθμό γίνεται επιτακτική η ανάγκη για δεύτερη οδική σύνδεση⁴⁸. (Εφημ. Πανευβοϊκό Βήμα 2/9/1993). Μετά τα τέλη της δεκαετίας του 1990 αρχίζει η αποβιομηχανοποίηση⁴⁹ της περιοχής και η σταδιακή αύξηση της ανεργίας που μέχρι τότε ήταν μηδενική. Σιγά σιγά αρχίζει να παρατηρείται στροφή της οικονομικής δραστηριότητας στον τουρισμό. Πλέον η Χαλκίδα θεωρείται «προάστειο» της Αθήνας, λόγω της άμεσης και εύκολης προσβασιμότητας σε αυτήν.

⁴⁷ Η καινούργια συρταρωτή γέφυρα ήρθε να αντικαταστήσει την παλαιά στενή περιστροφική, η οποία λειτουργούσε για 66 χρόνια και ήταν η μοναδική σύνδεση με τη Βοιωτική ακτή. Μάλιστα η δημοτική αρχή είχε προτείνει την διάνοιξη υποθαλάσσιας σήραγγας, η οποία όμως απορρίφθηκε από την τότε κυβέρνηση λόγω υψηλού κόστους. Η καινούργια γέφυρα έχει μήκος 42 μ. και πλάτος 11μ. με δύο λωρίδες κυκλοφορίας και πεζοδρόμια για τους πεζούς δεξιά και αριστερά. Το μέγιστο ύψος από την επιφάνεια της θάλασσας είναι 3,85 μ.

⁴⁸ Το 1984 αποφασίστηκε η κατασκευή μιας νέας υπερσύγχρονης γέφυρας. Η καινούργια γέφυρα ολοκληρώθηκε και εγκαινιάστηκε στις 9/7/1993. Είναι από τις μεγαλύτερες καλωδιωτές γέφυρες της Ευρώπης. Έχει μήκος 694,5 μ. πλάτος 16μ. και ύψος από τη θάλασσα 34,2μ. Είναι φτιαγμένη στη νότια πλευρά της πόλης και ενώνεται με τη Βοιωτική ακτή και έχει μειώσει την απόσταση Αθήνα Χαλκίδα κατά 10 χλμ. περίπου καθώς αποφεύγεται ένα μεγάλο οδικό πέταλο μέχρι την παλαιά γέφυρα.

⁴⁹ Πολλές μεσαίες και μικρές βιομηχανίες έπεσαν θύματα της παγκοσμιοποίησης καθώς δεν μπόρεσαν να ανταπεξέλθουν στο δύσκολο και ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώθηκε από τις πολυεθνικές εταιρείες. (Ιωακείμογλου σελ. 15-17, Σακελλαρόπουλος 370-372)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ

2.1 Ιστορικό πλαίσιο

Στην Ελλάδα η πρώτη μπάντα⁵⁰ δημιουργήθηκε το 1824 με ξένους μουσικούς και αρχιμουσικό τον γερμανικής καταγωγής Μιχαήλ Μάγκελ⁵¹. (Μυλωνάς σ.18) Η μπάντα συγκροτήθηκε στο Ναύπλιο από τον συνταγματάρχη του γαλλικού στρατού Φαβιέρο (Charles – Nikolas Fabvier) και ονομάστηκε «μουσικός θίασος». Το ρεπερτόριο της αποτελούταν από γερμανικά εμβατήρια⁵² και αποσπάσματα από ιταλικές όπερες. Η κατάρρευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας δίνει πρόσφορο έδαφος σε όλη την περιοχή της βαλκανικής, βεβαίως και στον ελλαδικό χώρο για την εξάπλωση των διαφόρων μπαντών πνευστών. Οι φιλαρμονικές ορχήστρες που δημιουργήθηκαν από τα μέσα του 19ου αι. και μετά, επηρέασαν την Ελληνική μουσική και συνέβαλαν στον εξευρωπαϊσμό της. (Μπαρμπάκη Μ., 2015 σ. 35. Μπαρμπάκη Μ., 2009 σ. 232). Ιδρύονται συνεχώς τις επόμενες δεκαετίες και στόχος τους ήταν η διασκέδαση των πολιτών, η μουσική επένδυση διαφόρων εορταστικών εκδηλώσεων, η υποδοχή επισήμων προσώπων κλπ. Σύμφωνα με τον Τρικούπη (σελ. 10) η συμβολή των Συλλόγων και Φιλαρμονικών Εταιρειών ήταν πολύ σπουδαία καθώς αυτά τα μουσικά σχήματα λειτουργούσαν με τη βοήθεια εξειδικευμένων μουσικών εκπαιδευτών μουσικής και δίδασκαν στα μέλη τους θεωρία και πρακτική της μουσικής. Ο Τρικούπης⁵³ αναφέρει πως οι μουσικοί σύλλογοι επηρέασαν τον δυτικό προσανατολισμό των Ελλήνων στα αστικά κέντρα της Μακεδονίας κατά τα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας στην περιοχή αυτή. Έλληνες και ξένοι δάσκαλοι μετέδωσαν τη γνώση της δυτικής μουσικής στον ελληνικό πληθυσμό και είναι εμφανές ότι ο εκ δυτικισμός του αστικού ελληνικού πληθυσμού στη μουσική, στην τέχνη, στην ένδυση και σε άλλες γενικότερες κοινωνικές πτυχές, ενίσχυσαν την προσπάθεια εθνικής εξυγίανσης και βοήθησαν στην εδραίωση της ανεξαρτησίας.

2.2 Διάκριση φιλαρμονικών

Οι φιλαρμονικές χωρίζονται σε δυο κύριες κατηγορίες. Τις στρατιωτικές μπάντες και τις πολιτικές φιλαρμονικές. Οι στρατιωτικές μπάντες δημιουργήθηκαν πρώτες, προς κάλυψη πολεμικών σκοπών, δηλαδή την εμπύχωση των στρατιωτών στη μάχη τόσο στην

⁵⁰ «Οι στρατιωτικές ορχήστρες πνευστών ονομάστηκαν Μπάντες, λέξη γοτθική με την οποία αποκαλείτο ομάδα μουσικών που ρύθμιζαν το βήμα των στρατιωτών κατά την πορεία και τους εμπύχωναν κατά την ώρα της μάχης. Η λέξη Μπάντα κυριάρχησε σε όλες τις γλώσσες και με αυτήν χαρακτηρίζονται οι φιλαρμονικές, ή οι ορχήστρες χάλκινων οργάνων (φανφάρες) ή και το σύνολο των χάλκινων και κρουστών οργάνων μιας ορχήστρας.» (Μοτσενίγος Σ., 1958:19-43)

⁵¹ Ο Μάγκελ σύμφωνα με αναφορά του Μυλωνά στο βιβλίο του Ιστορία του Ελληνικού Τραγουδιού, είχε έρθει στην Ελλάδα το 1822 ως λοχαγός του γαλλικού στρατού. Έλαβε μέρος στην πολιορκία της Ακρόπολης αλλά και σε πολλές άλλες μάχες

⁵² Σύμφωνα με τον μουσικολόγο Φοίβο Ανωγειανάκη το γνωστό τραγούδι «Μαύρη είν' η νύχτα στα βουνά» που παίζεται ακόμα και σήμερα, είναι βασισμένο σε μουσική γερμανικού εμβατηρίου. Η αναφορά αυτή του Ανωγειανάκη βρίσκεται στο βιβλίο του Karl Nef «Ιστορία της Μουσικής.»

⁵³ Από μελέτη του Α. Τρικούπη στο 8^ο Διεθνές Μουσικολογικό Συνέδριο στο Βουκουρέστι το Σεπτέμβριο του 2019. Στη μελέτη αυτή αναφέρονται φιλαρμονικές που ανέπτυξαν δραστηριότητα σε πόλεις της Μακεδονίας με διακεκριμένους μαέστρους Έλληνες και ξένους όπως ο Ιωάννης Βαΐου της Φιλαρμονικής Εταιρείας «Ορφέας» Θεσσαλονίκης, ο Umberto Pergola ο οποίος διαδέχθηκε τον Βαΐου, ο Βασίλειος Βελικτσίδης κλπ.

ενδυνάμωση του ηθικού όσο και στο σταθερό βήμα τους και εν συνεχεία σε αντιγραφή αυτών και οι πολιτικές μπάντες. Σε γενικές γραμμές εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό, δηλαδή τον άνθρωπο. Στους σύγχρονους στρατούς οι στρατιωτικές μπάντες δεν παινίζουν στα πεδία των μαχών αφού πλέον οι πόλεμοι έχουν άλλη μορφή. Ωστόσο η σπουδαιότητα και η χρησιμότητά τους δεν υπολείπεται έναντι αυτών (μπαντών) που έπαιρναν μέρος στις μάχες. Οι στρατιωτικές μπάντες, εκτός από την ψυχαγωγία του στρατεύματος, παίρνουν μέρος σε πλήθος πολιτιστικών εκδηλώσεων, φεστιβάλ, συναυλίες, επετειακές εκδηλώσεις, παρελάσεις, καταθέσεις τιμών σε εθνικές επετείους κλπ.

2.3 Ελληνικές στρατιωτικές μπάντες

Στη σύγχρονη Ελλάδα η πρώτη στρατιωτική μπάντα ιδρύεται το 1824 στο Ναύπλιο⁵⁴ από τον Γάλλο συνταγματάρχη Κάρολο Φαβιέρο. Το 1825 ο Φαβιέρος αναχώρησε για την Αθήνα παίρνοντας μαζί του την μπάντα. Έτσι συγκροτήθηκε η Στρατιωτική Μουσική Αθηνών. Το 1828 ο Ιωάννης Καποδίστριας⁵⁵ εγκατέστησε την μπάντα στο Ναύπλιο, πρωτεύουσα της τότε Ελλάδας, όπου ανασυντάχθηκε και ενισχύθηκε Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Αθήνα, γίνεται και η μεταφορά της μπάντας σε αυτή. Εν συνεχεία δημιουργούνται και άλλες μπάντες στα σώματα των ακροβολιστών και στα συντάγματα πεζικού και πυροβολικού. ο 1843 ιδρύεται σχολείο Μουσικής με

βασιλικό διάταγμα της 15 ης Νοέμβρη 1843, ώστε να εκπαιδευτούν Έλληνες μουσικοί. Το 1855 οι μουσικές αυξάνονται σε τρεις , μια για κάθε μοίρα πεζικού. Το 1856 ιδρύεται ειδική Στρατιωτική Μουσική Φρουράς Αθηνών. Δεν υπήρχε μουσική εκδήλωση χωρίς τη συμμετοχή της. Το 1880 συγκροτήθηκε Ειδική Υπηρεσία Μουσικής και ρυθμίστηκε ο τρόπος επιθεωρήσεων και το 1882 ο τρόπος κατατάξεως εθελοντών μουσικών, με διετή υποχρεωτική θητεία δ', γ', β' και α' τάξεως.

Το 1904 γίνεται επανασύσταση των Στρατιωτικών Μουσικών και συγκροτούνται τρεις Μεραρχιακές Μουσικές επιπλέον της υπάρχουσας Μουσικής Φρουράς Αθηνών. Το 1911, με βασιλικό διάταγμα του Γεωργίου Α', συστήνονται δυο στρατιωτικές μουσικές , αυτές της I και III Μεραρχίας. Το 1914, μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους δημιουργήθηκε η Γενική Επιθεώρηση Στρατιωτικών Μουσικών με έδρα την Αθήνα. Το 1918 ιδρύεται Η ίδια Γενική Επιθεώρηση και στη Θεσσαλονίκη καθώς επίσης καθορίζονται και η λειτουργία-διδασκαλία των Σχολείων Μουσικής. Το 1926, με βάση νομοθετικού διατάγματος της 30 ης Δεκεμβρίου του 1925, «περί του Οργανισμού του στρατού», ιδρύθηκαν 8 στρατιωτικές μπάντες. Το 1939 καθορίζεται στο Οργανισμό του Στρατού Ξηράς, η Στρατιωτική Μουσική σαν Μουσικό Σώμα. Το 1958, αφού είχαν προηγηθεί διάφορες ονομασίες, δημιουργήθηκε η Διεύθυνση Μουσικού του ΓΕΣ

⁵⁴ Με έγγραφο της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδας, με ημερομηνία 29 Ιουλίου 1824, ο προσωρινός γραμματέας (υπουργός) Πολέμου, Παναγιώτης Ρόδιος, εν όψη σύστασης Τακτικού Σώματος, ζητεί την βοήθεια της επιτροπής Ζακύνθου για τη σύσταση «ομάδας πολεμικών μουσικών». Στο μικρό αυτό Τακτικό Σώμα που συστάθηκε από τον Γάλλο συνταγματάρχη Κάρολο Φαβιέρο, συγκροτήθηκε και στρατιωτική μουσική υπό τον Γερμανό αρχιμουσικό Μιχαήλ Μάγκελ. Στις 5 Αυγούστου του 1825 το Τακτικό αυτό Σώμα υπό τον Κ. Φαβιέρο εισέρχεται στην Αθήνα με βήμα οδοιπορικό, παινίζοντας η Στρατιωτική μουσική το «Τι καρτερείτε φίλοι και αδελφοί» (Μοτσενίγος σ.266)

⁵⁵ Ο κυβερνήτης (Ι. Καποδίστριας) με το υπ' αριθμόν διάταγμα 13711 στις 15 Αυγούστου 1829, αύξησε το μισθό των μουσικών του Τακτικού Σώματος και στα τέλη του 1831 τα μέλη του από 18 είχαν αυξηθεί σε 55. Αποτελούνταν από 25 άτομα, ένα αρχιμουσικό και 24 μουσικούς (ανά οχτώ α', β', γ' τάξεως)

(ΔΜΣ/ΓΕΣ), στην οποία μέχρι σήμερα υπάγονται όλες οι Μουσικές του Στρατού Ξηράς.⁵⁶ Οι στρατιωτικές μπάντες αποδίδουν τιμές και παιανίζουν σε παρελάσεις, σε συναυλίες, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, σε χορευτικές συγκεντρώσεις και σε ψυχαγωγίες του στρατιωτικού προσωπικού. Επίσης λαμβάνουν μέρος σε ξένα φεστιβάλ και παρελάσεις σε Ευρώπη και Αμερική αλλά και σε ειρηνευτικές αποστολές σε όλο τον κόσμο. Σήμερα υπάρχουν μπάντες σε όλα τα όπλα (στρατός ξηράς-αεροπορία-ναυτικό), στα σώματα ασφαλείας (αστυνομία-λιμενικό) και στην πυροσβεστική. Οι φιλαρμονικές είτε είναι δημοτικές είτε ιδιωτικές με τη μορφή σωματείου είτε ακόμη και στρατιωτικές, επιτελούν και εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Υποστηρίζουν καλλιτεχνικά πολιτιστικές εκδηλώσεις, θρησκευτικές εορτές και εθνικές επετείους. Αξίζει να σημειωθεί πως πριν την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης (ν3852/2010) και τη συνένωση πολλών δήμων σε ένα κεντρικό, οι φιλαρμονικές ήταν κατά πολύ περισσότερες στον αριθμό. Η συνένωση όμως των δήμων είχε σαν αποτέλεσμα και τη συγχώνευση επί μέρους φιλαρμονικών σε μια κεντρική φιλαρμονική, αυτή του Καλλικρατικού Δήμου.⁵⁷

Οι ιδιωτικές φιλαρμονικές στον αντίποδα έχουν ανάγκη εσόδων για να μπορούν να συνεχίσουν να υπάρχουν, να λειτουργούν και να προσφέρουν. Εδώ μεγάλη χρησιμότητα έχουν οι χορηγίες και οι χορηγοί των τοπικών περιοχών.⁵⁸

Οι φιλαρμονικές ορχήστρες στην χώρα μας είναι πάνω από 140. Το 70% αυτών ανήκει στους δήμους και έχουν τη μορφή Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου. Το υπόλοιπο 30% ιδρύθηκαν με ιδιωτική πρωτοβουλία και έχουν την υπόσταση σωματείου ή εταιρείας φιланθρωπικού μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Από άποψη βιωσιμότητας οι φιλαρμονικές των Ο.Τ.Α. είναι σε καλύτερη μοίρα από τις ιδιωτικές μιας και η λειτουργία τους στηρίζεται απρόσκοπτα από τους Δήμους (κτηριακές εγκαταστάσεις, υλικοτεχνικό εξοπλισμό, μισθοδοσία κλπ.).

⁵⁶ <https://army.gr/organosi/stoicheia-organosis-genikou-epiteleiou-stratou/b-klados/v8-dieftynsimousikou/istorika-stoicheia/>

⁵⁷ Πριν τον «Καλλικράτη» οι φιλαρμονικές ήταν γύρω στις πεντακόσιες. Οι φιλαρμονικές ορχήστρες των Ο.Τ.Α. υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών, ενώ οι υπόλοιπες που φέρονται σαν σωματεία, υπάγονται στο Υπουργείο Πολιτισμού.

⁵⁸ Παράδειγμα η «Αντώνειος Φιλαρμονική Εταιρεία Χαλκίδος» που δημιουργήθηκε από μεγάλη δωρεά (κτηριακά και χρηματικά) από τον αείμνηστο τοπικό ευεργέτη Αντώνιο Αντωνίου στη Χαλκίδα το 1901. Πηγή : Διαθήκη Α. Αντωνίου

Εικόνα 5. Φιλαρμονική του 1950

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ

3.1 Ιστορικά στοιχεία και περίοδοι λειτουργίας της Φ.Ο.Δ.Χ.

Η Φιλαρμονική Ορχήστρα του Δήμου Χαλκιδέων ιδρύθηκε το 1901 με πρωτοβουλία του φιλόμουσου ευεργέτη της πόλης Αντώνη Κ. Αντωνίου. Η πρώτη της ονομασία ήταν «Αντωνίειος Φιλαρμονική Εταιρεία Χαλκίδας»⁵⁹. Πριν από την ίδρυση της Αντωνίειου Φιλαρμονικής Εταιρείας οι διάφορες εκδηλώσεις εξυπηρετούνταν από Στρατιωτική μπάντα⁶⁰. Στα τέλη όμως του 19ου αι. η μπάντα αυτή θα αποσυρθεί από την πόλη⁶¹. Το 1898 γίνεται μια προσπάθεια να αποκτήσει ο Δήμος Χαλκιδαίων φιλαρμονική αλλά σκοντάφτει στην οικονομική δυσπραγία και στα δυσάρεστα επακόλουθα του ατυχούς πολέμου του 1897. Το κενό αυτό ήρθε να καλύψει ένας πλούσιος, φιλόμουσος χαλκιδέος ο Αντώνιος Αντωνίου. Έτσι την 29η Ιουνίου του 1901 συντάσσεται το καταστατικό της «ΑΝΤΩΝΕΙΟΥ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ» και δημοσιεύεται στην εφημερίδα της κυβερνήσεως στις 8 Αυγούστου του ίδιου έτους. Έκτοτε η Φιλαρμονική Χαλκίδας μετράει 124 χρόνια ζωής. Ανάλογα με τη μουσική της δράση μπορεί να διακριθεί σε τρεις διαφορετικές περιόδους.

- Η πρώτη χρονική περίοδος ξεκινά το 1901, με την ίδρυσή της και φτάνει έως το 1941.
- Η δεύτερη χρονική περίοδος από το 1946 έως το 1994.
- Η τρίτη χρονική περίοδος από το 1994 έως σήμερα.

ΠΡΩΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1901 – 1941)

⁵⁹ Σύμφωνα με το καταστατικό, «Σκοπός της Εταιρείας ταύτης είναι η ανάπτυξις του μουσικού αισθήματος και η διάδοσις των μουσικών γνώσεων εν Χαλκίδι καθ' όλας της μουσικής τας εφαρμογάς»

⁶⁰ Σε χειρόγραφο Έλληνα υπαξιωματικού εποχής 1850 αναφέρεται το εξής : «Δια της εβδομάδος την Πέμπτη και την Κυριακήν, η μουσική του τάγματός μας έπαιζε το εσπέρας εις την έμπροσθεν του Στρατώνος πλατείαν (α), όπου εσυνάζετο κατά τας ώρας εκείνας το πλήθος της πόλεως». Το συγκεκριμένο χειρόγραφο έχει δημοσιευθεί μαζί με άλλα υπό τον τίτλο «Η Στρατιωτική ζωή εν Ελλάδι» (Αθήνα 1970)

⁶¹ Σε φύλλο του «Πανευβοϊκού Βήματος» της 13^{ης} Μαρτίου του 1883 αναφέρεται η μεγάλη αγάπη των Χαλκιδαιών πολιτών για την μουσική καθώς και οι προσπάθειές τους για την παραμονή της Φιλαρμονικής της Φρουράς Χαλκίδας.

Η πρώτη χρονική περίοδος ξεκινά με την ίδρυσή της το 1901. Η φιλαρμονική αποτέλεσε ξεχωριστό Νομικό πρόσωπο ως «Μουσική Εταιρεία» υπό την επωνυμία «Αντώνειος Φιλαρμονική Εταιρεία Χαλκίδας» και διακρίνεται:

- α) σε Σχολή Ωδικής,
- β) σε Σχολή Εγχόρδων Οργάνων και
- γ) σε Σχολή Πνευστών και Κρουστών Οργάνων.

Η στέγαση της Φιλαρμονικής και των Σχολών έγινε σε κτήριο που διέθεσε ο ιδρυτής ευεργέτης επί των οδών Αντωνίου και Βύρωνος. Από πυρκαγιά σε παρακείμενο οίκημα προκλήθηκαν ζημιές και το 1936 έγινε μετεγκατάστασή της σε άλλο χώρο επί της οδού Αβάντων.

Οι αρχιμουσικοί που υπηρέτησαν αυτό το διάστημα είναι: ο Ιωάννης Κωτσόπουλος (1923-1930), ο Σπύρος Μεταλλινός (1930-1936) και ο Ευάγγελος Μπούλκος (1936-1937).⁶²

Δυστυχώς δεν έχουν διασωθεί στοιχεία από τη δράση της για δύο λόγους. Πρώτον γιατί λειτουργούσε ανεξάρτητα από το δημαρχείο. Την όλη ευθύνη διοικήσεως και διαχειρίσεως ασκούσε δεκαμελής Επιτροπεία ή αλλιώς «Διοικητικόν Συμβούλιον», το οποίο διορίζεται κάθε χρόνο από τους εκτελεστές της διαθήκης. Από τα οικονομικά αρχεία του Κληροδοτήματος, υπάρχει αναφορά για χρηματοδότηση-ενίσχυση το 1933 με 50.000 δρχ. και το 1934 με 13.300 δρχ. Δεύτερον διότι το αρχείο της καταστράφηκε κατά τη διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου. Ωστόσο αναφορές στον τοπικό τύπο της εποχής, κάποια στοιχεία από οικονομικά αρχεία αλλά και λιγοστές σπάνιες φωτογραφίες μαρτυρούν την καλλιτεχνική της υπόσταση.

Από τις αρχές τις δεκαετίας του 30 υπήρχαν οικονομικές δυσπραγίες στους ισολογισμούς, (εφ. Φωνή του Λαού αρ. φ. 44 24/9/29) παρόλη τη χορηγία του κληροδοτήματος, με αποτέλεσμα το έλλειμα των 50.000 δρχ. για τη μισθοδοσία στο τέλος του 1937, ανάγκασε τη Διοικούσα Επιτροπή να προβεί στην διάλυσή της. Ευτυχώς αυτό δεν κράτησε για πολύ καθώς η Φιλαρμονική επανήλθε τον επόμενο χρόνο.

Το 1938 ξεκινά μια νέα προσπάθεια με καινούργιο αρχιμουσικό και νέους μουσικούς εκτελεστές. Με την έναρξη του σχολικού έτους 1937-38 διορίζεται στην πόλη ο

⁶² Βλέπε εφ. Πανευβοϊκό Βήμα αρ. φ. 2995 σ. 10 29/04/1999

Παναγιώτης Κωτσόπουλος ως καθηγητής μουσικής και ωδικής στο οκτατάξιο γυμνάσιο αρένων, ο οποίος προσλαμβάνεται ως νέος αρχιμουσικός στη φιλαρμονική με μισθό 2.500 δρχ. Αμέσως ξεκινά έργο ανασύνταξης και συγκρότησης μιας μουσικής μπάντας αποτελούμενη από νέους ανθρώπους, κυρίως μαθητές του γυμνασίου. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια για συντήρηση των οργάνων, επιδιόρθωση και συμπλήρωση των στολών ούτως ώστε η φιλαρμονική να είναι έτοιμη να ξεκινήσει τις δραστηριότητές της το συντομότερο δυνατό.

Η νέα «Αντώνειος Φιλαρμονική Χαλκίδας» δραστηριοποιείται ποικιλότροπος και εμφανίζεται σε όλες τις εκδηλώσεις της πόλης⁶³.

Αυτή όμως η καλλιτεχνικά παραγωγική περίοδος δεν θα διαρκέσει παρά δύομισι χρόνια, μέχρι την έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου. Στις 25 Μαρτίου του 1941 και για τα επόμενα πέντε χρόνια παύει να λειτουργεί. Τα μουσικά όργανα λεηλατούνται από τις δυνάμεις κατοχής και γίνονται σοβαρές ζημιές στους χώρους φιλοξενίας της Φιλαρμονικής.

Χαρακτηριστικά πρώτης περιόδου:

Ίδρυση φιλαρμονικής χάρη στη ιδιωτική πρωτοβουλία και χορηγία.

Η φιλαρμονική προσπάθησε να επιβιώσει εν μέσω πολέμων, έντονων πολιτικών ανακατατάξεων και οικονομικών προβλημάτων που την οδήγησαν ακόμη και στη διάλυσή της.

Οριστική παύση της κατά την περίοδο της κατοχής.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1946 -1994)

Η δεύτερη χρονική περίοδο έχει αφετηρία το 1946, όπου η Χαλκίδα προσπαθεί να ανασυνταχθεί και να προχωρήσει μπροστά στην καινούργια μεταπολεμική εποχή. Γίνεται

⁶³ Παίρνει μέρος σε Εθνικές εορτές και παρελάσεις, σε λαμπαδηφορίες των μαθητών, σε γυμναστικές επιδείξεις σχολείων, σε εορταστικές εκδηλώσεις της 4^{ης} Αυγούστου (καθεστώς Μεταξά), σε θρησκευτικές εκδηλώσεις (Μ. Παρασκευή, Ανάσταση, Ημέρα Αγάπης, Πολιούχου Αγίας Παρασκευής, και λιτανεία Αγίου Νικολάου), σε συναυλίες στην πλατεία Βασιλέως Κωνσταντίνου και στη προβλήτα «Στρογγυλό» κάθε Κυριακή του καλοκαιριού. (εφ. Πανευβοϊκό Βήμα 10/6/99 αρ φύλλου 2578).

προσπάθεια επανασύστασης της Φιλαρμονικής⁶⁴. Προσλαμβάνεται ο προηγούμενος αρχιμουσικός Παναγιώτης Κωτσόπουλος και γίνονται επισκευές διασωθέντων οργάνων, προμήθεια νέων, αλλά και νέων στολών και νέου χώρου φιλοξενίας.

Καινούργιοι μουσικοί εκπαιδεύονται, και στελεχώνουν το σύνολο, υπό τον αείμνηστο Παναγιώτη Κωτσόπουλο.⁶⁵ Η Αντώνειος Φιλαρμονική ανθεί και προσφέρει στην πόλη καλλιτεχνικό έργο. Για τα επόμενα 15 χρόνια διατηρεί την ίδια σύνθεση περίπου. Ωστόσο λόγω μεγάλης ηλικίας των μουσικών, οι οποίοι άρχισαν να αποχωρούν και λόγω μετοικίσεως των νεότερων λόγω σπουδών ή εργασίας στην πρωτεύουσα, άρχισε σιγά σιγά μια φθίνουσα πορεία.

Ο Κωτσόπουλος προσπάθησε να αναστρέψει αυτή την κατάσταση καταρτίζοντας νέο τμήμα από μαθητές κυρίως. Ένα βασικό του μέλημα από κει και έπειτα ήταν η συγκρότηση μικρού τμήματος εκπαίδευσης νέων μουσικών, ένα φυτώριο με λίγα λόγια, ούτως ώστε να μπορεί να συμπληρώνει τα κενά που προκύπταν από διάφορες αιτίες.

Η συνέχεια όμως ήταν καθοδική καθώς από τη δεκαετία του '70 άρχισε να παρατηρείται μια μικρή αλλά σταθερά αυξανόμενη απαξίωση τόσο από το Δήμο όσο και από τα μέλη της. Ο μαέστρος απευθύνει δραματική έκκληση μέσω άρθρου τοπικής εφημερίδας με τίτλο «Σ.Ο.Σ» «Σβήνει η Φιλαρμονική»

Ο Π. Κωτσόπουλος συνέχισε με την ίδια θέρμη το έργο του, παρά τις αντίξοες συνθήκες, μέχρι το τέλος του 1976. Έθεσε βάσεις και ισχυρά θεμέλια σε αυτό το κληροδοτήμα το οποίο ανέλαβε ξανά (σε πολύ άσχημη κατάσταση λόγω του πολέμου) και άφησε μια δυνατή παρακαταθήκη στους συνεχιστές του.

Τον Π. Κωτσόπουλο διαδέχθηκαν στη σειρά τρεις αρχιμουσικοί οι : Σπύρος Χυτήρης (1977-1980), ο Νικόλαος Καλυβίτης (1980-1986) και ο Βασίλης Χατονίδης (1986-1994).⁶⁶

⁶⁴ Με την υπ' αριθμό 198/22.8.1946 απόφαση της, η Διοικούσα Επιτροπή του Αντωνείου Κληροδοτήματος, που τότε αποτελείτο από τον δήμαρχο Πέτρο Φουσάρα, τον πρόεδρο του Δημοτ. Συμβουλίου Θεόδωρο Θεοχάρη και τον Πρόεδρο Πρωτοδικών Γεώργιο Μπέη, λαμβάνεται απόφαση επαναλειτουργίας της Φιλαρμονικής

⁶⁵ Ο Π. Κωτσόπουλος υπήρξε ο μακροβιότερος αρχιμουσικός της Φιλαρμονικής με δύο θητείες (1938-1941 και 1946-1977). Τιμήθηκε δύο φορές για τη συνολική του προσφορά, από το Δήμο Χαλκίδας, με το Αργυρό και το Χρυσό Μετάλλιο της πόλης. Το όνομά του έχει δοθεί επίσης σε υπαίθριο θέατρο. (εφ. Πανευβοϊκό Βήμα 17/6/99 αρ φύλλου 2579).

⁶⁶ εφ. Ευβοϊκή Γνώμη αρ. φ. 41 σ.4 8/3/77

Ο Χυτήρης δημιούργησε και αυτός φυτώριο νέων μουσικών με το όνομα «Μπαντίνα» και εισήγαγε σε αυτήν και κοπέλες μουσικούς.

Ο Καλυβίτης υπήρξε παλαιός μουσικός και βοηθός του Κωτσόπουλου στη φιλαρμονική και ο Χατονίδης ανέλαβε αφού είχε συνταξιοδοτηθεί από στρατιωτική μπάντα. Δεν μπόρεσαν να αλλάξουν την κατάσταση της φιλαρμονικής προς το καλύτερο. Αυτό ίσως να δικαιολογεί και την εναλλαγή τους σε σύντομα χρονικά διαστήματα.⁶⁷

Η δεύτερη περίοδος λόγω της μεγάλης χρονικής της διάρκειας μπορεί να χωριστεί σε τρεις επιμέρους υποπεριόδους.

Η πρώτη υποπερίοδος είναι από το 1946, όπου έχουμε την επαναλειτουργία της μετά το πέρας του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, έως το 1967 και την κατάλυση της δημοκρατίας από την χούντα των συνταγματαρχών. Εδώ έχουμε την επανεκκίνηση της κατεστραμμένης φιλαρμονικής τόσο από άτομα (μουσικούς) όσο και από υλικοτεχνικό υλικό, η οποία όμως δεν στηρίχθηκε όσο θα έπρεπε ώστε να έχει ανοδική πορεία στο απώτερο μέλλον.

Η αγάπη και ο εθελοντισμός των μελών της της έδωσαν ώθηση στο καινούργιο ξεκίνημα, αλλά αυτό από μόνο του δεν είναι δυνατό να υποσχεθεί μια ανάλογη συνέχεια σε βάθος χρόνου.

Τα έσοδα του δήμου ήταν περιορισμένα και υπήρχαν άλλες προτεραιότητες ζωτικής σημασίας που έπρεπε να καλυφθούν. Από την άλλη τα χρήματα του κληροδοτήματος που στήριζαν την ύπαρξή της είχαν εξαντληθεί και είχαν χαθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου. Μοναδικό έσοδο της φιλαρμονικής ήταν οι ελάχιστες εισφορές των μαθητών της και μια υποτυπώδη οικονομική στήριξη από τη δημοτική αρχή.

Έτσι κατά τη δεκαετία του 60 παρατηρείται μια σταδιακή και αναμενόμενη κάμψη και απαξίωση η οποία αποτυπώνεται στον τύπο της εποχής και μάλιστα με πηχυαίους δραματικούς τίτλους στα δημοσιεύματά τους, του στυλ «Ξεχάστηκε η Φιλαρμονική» «Σβήνει η Φιλαρμονική» κλπ. (Ευβοϊκή Γνώμη αρ. φ. 548 16/04/87 σ.8)

Κατά τη γνώμη μου η πορεία της φιλαρμονικής έρχεται σε αντιδιαστολή με τη γενική εικόνα της πόλης της Χαλκίδας διότι τη δεκαετία αυτή αρχίζει να φαίνεται μια αλλαγή στο βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού. Δημιουργούνται καινούργιες βιομηχανίες με

⁶⁷ Άλλο ένα δημοσίευμα τοπικής εφημερίδας με τίτλο «Ξεχάστηκε η φιλαρμονική» αναφέρει με γλαφυρό τρόπο την απαξίωσή της από τη δημοτική αρχή και τον φόβο της επικείμενης διάλυσής της (Ευβοϊκή Γνώμη αρ. φ. 175 15/1/80 σ. 3)

χιλιάδες θέσεις εργασίας και η Χαλκίδα αρχίζει και γιγαντώνεται. Κόσμος συρρέει από γειτονικά χωριά, ακόμη και από τον μακρινό Έβρο (περίπτωση εργοστασίου τσιμέντων) προς ανεύρεση εργασίας. Η Χαλκίδα από μια κατεστραμμένη μικρομεσαία πόλη εξελίσσεται σιγά σιγά σε μεγάλο αστικό και βιομηχανικό κέντρο και σημαντικό λιμάνι της χώρας.

Αυτή η πρόοδος όμως δεν αντανακλάται στη φιλαρμονική, η οποία παραμένει σε μια υποτονική τροχιά και φαίνεται να μην μπορεί να επωφεληθεί από τις αλλαγές που συμβαίνουν. Ίσως ο κόσμος και η κοινωνία δεν έχει επουλώσει τις πληγές του πολέμου. Ίσως ακόμη και το γεγονός ότι η εικόνα και η υπόσταση μιας φιλαρμονικής ήταν άγνωστη και ξενική σε όλους αυτούς τους εσωτερικούς μετανάστες, των αγροτικών περιοχών που κατέκλειναν σωρηδόν το άστυ για μια καλύτερη ζωή, οπότε δεν έδιναν την ανάλογη προσοχή και ενδιαφέρον να προσφέρουν μια τέτοια παιδεία στα παιδιά τους. Αλλά το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης καταλογίζεται στη δημοτική αρχή που την είχε αφήσει έρμαιο στην απαξίωσή της.

Η δεύτερη υποπερίοδος περιλαμβάνει την επταετία της δικτατορίας, (67-74) κατά την οποία συνεχίζεται αυτή η απαξίωση. Το φτωχό καλλιτεχνικό έργο της φιλαρμονικής περιορίζεται σε κάποιες θρησκευτικές τελετές και παρελάσεις οι οποίες ήταν σύμφωνες με τις επιταγές και το πλαίσιο που όριζε η χούντα στην ενίσχυση του εθνικού τριπτύχου «πατρίς θρησκεία οικογένεια». Εδώ πιστεύω ότι το καθεστώς είχε κάθε λόγο να κρατά την φιλαρμονική σε ένα αυστηρά ελεγχόμενο και ασφυχτικό πλαίσιο υπό το πρίσμα ενδεχόμενης απειλής όπως ακριβώς συνέβαινε με κάθε καλλιτεχνική δομή της χώρας (θέατρο, δισκογραφία, λογοτεχνία κλπ.). Και βέβαια και σε αυτή τη περίπτωση ο Δήμος εκμεταλλευόμενος το καθεστώς συνέχιζε την ίδια αδιαφορία προς τη φιλαρμονική.

Η Τρίτη υποπερίοδος ξεκινά με την έναρξη της μεταπολίτευσης και φτάνει μέχρι το 1994. Δεν αλλάζει και εδώ κάτι το ουσιαστικό όσο αφορά τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Το μόνο αξιοσημείωτο είναι οι εναλλαγές τριών αρχιμουσικών μέχρι το τέλος της. Κατά την άποψη μου οι σύντομες αυτές εναλλαγές στη θέση του αρχιμουσικού και για να είμαι πιο ακριβής οι παραιτήσεις τους σε τόσο μικρά χρονικά διαστήματα, έδειχναν εν πολλύς την κακή κατάσταση που είχε περιέλθει η φιλαρμονική. Αναλογιζόμενος ότι ο Παναγιώτης Κωτσόπουλος διετέλεσε σχεδόν τέσσερις δεκαετίες και ο Πέτρος Πρόκος έχει ήδη τριάντα ένα χρόνια στο τιμόνι της φιλαρμονικής και συνεχίζει, οι σύντομες

εναλλαγές των ενδιαμέσων μαέστρων είναι άλλο ένα ενδεικτικό σημάδι της κακής κατάστασης που είχε περιέλθει.

Χαρακτηριστικά δεύτερης περιόδου:

Προσπάθεια επανασύστασης και επαναλειτουργίας από το μηδέν σε μια κατεστραμμένη χώρα από τον πόλεμο.

Μεγάλη ανάπτυξη κατά την δεκαετία του 50.

Σταδιακή πτώση και μααρασμός στα τέλη του 70.

Υποτονική παρουσία μέχρι τις αρχές του 90.

ΤΡΙΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1994 – Σήμερα)

Η τρίτη χρονική περίοδος ξεκινά το 1994, υπό τη διεύθυνση του αρχιμουσικού Πέτρου Πρόκου και φτάνει μέχρι σήμερα. Ο καινούργιος αρχιμουσικός σε συνεργασία με τη δημοτική αρχή η οποία αλλάζει στάση και επιδεικνύει μεγάλο ενδιαφέρον, δίνει νέα πνοή στη Φιλαρμονική.

Διευρύνει το πεδίο δράσης της και την αναβαθμίζει εμπλουτίζοντας το ρεπερτόριό της με άλλα είδη μουσικής. Δημιουργούνται τμήματα ενόργανης μουσικής και τμήματα θεωρητικής κατάρτισης. Πειραμαμένοι καθηγητές αλλά και παιδαγωγοί παράλληλα, στελεχώνουν τα τμήματα των ξύλινων, χάλκινων πνευστών και κρουστών οργάνων.

Η Φιλαρμονική Ορχήστρα δραστηριοποιείται εντονότερα στο χώρο των συναυλιών, αποδίδοντας με επιτυχία έργα Ελλήνων και ξένων συνθετών του κλασικού και του έντεχνου ρεπερτορίου.

Διοργανώνει εκπαιδευτικά σεμινάρια – εκδηλώσεις. Έχει λάβει μέρος σε πολλά φεστιβάλ με διακρίσεις (Ν. Φιλαδέλφια, Σαλαμίνα, Τρίπολη, Κόρινθο, Κάρυστο, Κροκεές, Θεσ/νίκη, Meden Γερμανίας κ.α.)

Το μουσικό σχολείο της φιλαρμονικής προσφέρει δωρεάν μουσική παιδεία σε μαθητές δημοτικού και γυμνασίου. Αυτοί αποτελούν την μπαντίνα (το μικρό τμήμα της φιλαρμονικής), η οποία προετοιμάζει τους νέους μουσικούς ώστε κάποια στιγμή να μεταπηδήσουν σε ένα από τα μεγαλύτερα τμήματα της φιλαρμονικής.

Τα μουσικά τμήματα της φιλαρμονικής, τα οποία δημιουργήθηκαν αυτή την περίοδο η οποία είναι και η πιο παραγωγική στην ιστορία της είναι τα εξής:

Ορχήστρα Ποικίλης Μουσικής 1995

Χορωδία Νέων 1996

Σαξοφωνική Ορχήστρα 1997

Τμήμα Λαϊκής Μουσικής 1998

Τμήμα Τζαζ Μουσικής 1999

Φιλαρμονική Συμφωνική Ορχήστρα 2000

Η εξελικτική και πολυεπίπεδη καλλιτεχνική πορεία της Φιλαρμονικής, οδήγησε το Σεπτέμβριο του 2008 στην ανάγκη ιδρύσεως Ν.Π.Δ.Δ με την επωνυμία «Μουσικά Σύνολα του Δήμου Χαλκιδέων».

Χαρακτηριστικά τρίτης περιόδου:

Αλματώδη ανάπτυξη

Εξωστρέφεια και δραστηριοποίηση εκτός των τειχών της πόλης

Δημιουργία πολλών υποσυνόλων

Η Χαλκίδα γίνεται πόλος έλξης σπουδαίων καλλιτεχνών

3.2 Προσπάθεια καταγραφής καλλιτεχνικού έργου τρίτης περιόδου

Η τρίτη χρονική περίοδος της Φιλαρμονικής Χαλκίδας είναι η πλουσιότερη και παραγωγικότερη από άποψη καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων. Ο καινούργιος αρχιμουσικός ανέλαβε την διεύθυνση της, βάζοντας τέλος σε μια παρατεταμένη εποχή υποτονικότητας.⁶⁸ Η αρχή έγινε με τη Χριστουγεννιάτικη Συναυλία που εμπνεύστηκε και καθιέρωσε στη Χαλκίδα, ένα χρόνο μετά την άφιξή του στην πόλη μας (το 1994) ο μαέστρος της Φιλαρμονικής Πέτρος Πρόκος.

⁶⁸ Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της παραμονής πρωτοχρονιάς του 1985 όπου η νεοϊδρυθείσα φιλαρμονική του γειτονικού Δήμου Ψαχνών παιάνιζε τα κάλαντα σε δρόμους της Χαλκίδας ελλείπει της δικής της φιλαρμονικής (εφ. Ευβοϊκή Γνώμη αρ. φ. 431 11/01/1985 σ. 8)

Η πρώτη συναυλία δόθηκε στο θέατρο Παπαδημητρίου την προπαραμονή των Χριστουγέννων του 1995 με την Φιλαρμονική Χαλκίδας και από τότε ο μαέστρος φρόντισε να καθιερωθεί όπως η Μεγάλη Πρωτοχρονιάτικη Συναυλία της Φιλαρμονικής Ορχήστρας της Βιέννης που δίνεται κάθε χρόνο την 1^η του νέου έτους, μιας και ο στόχος της ήταν να μοιάσει αυτής της συναυλίας.

Μόλις συμπληρώθηκε μια δεκαετία, μετονομάστηκε σε Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο και μέχρι σήμερα γίνεται στις 23 Δεκέμβρη κάθε έτους. Το κονσέρτο είναι πλέον θεσμός για την Χαλκίδα το οποίο εκτελείται από τα Μουσικά Σύνολα του Δήμου Χαλκιδέων.

Η Φιλαρμονική Χαλκίδας αποτελεί γενεσιουργό αρχή για όλα τα σχήματα που έχουν δημιουργηθεί. Όπως την Ορχήστρα Ποικίλης Μουσικής, την Μπαντίνα, τη χορωδία και την Ορχήστρα Νέων. Βασική αρχή και αιτία για τη δημιουργία των σχημάτων αυτών ήταν η ιδεολογία ότι η μπάντα της πόλης δεν υπάρχει μόνο για τις θρησκευτικές εκδηλώσεις και τις παρελάσεις, αλλά μπορεί να αποτελέσει πηγή δημιουργικότητας και έκφρασης, όλων των νέων ανθρώπων που επιθυμούν να προσφέρουν στα πολιτιστικά πράγματα της πόλης μας. Τα σχήματα αυτά δημιουργήθηκαν με πρωτοβουλία του Αρχιμουσικού Πέτρου Πρόκου, έχοντας πάντα τη στήριξη της Δημοτικής αρχής αλλά και των φιλόμουσων πολιτών.

Κάνοντας λοιπόν μια ιστορική αναδρομή από το 1995 καταγράφουμε τις εξής πολιτιστικές εκδηλώσεις, χωρίς βεβαίως να αγνοείται η παρουσία της φιλαρμονικής σε όλες τις λιτανείες και μεγάλες θρησκευτικές, εθνικές εορτές και επετείους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της εξωστρέφειας που επιχειρείται αποτελεί η Σαξοφωνική Ορχήστρα. Είναι ένα πρωτοποριακό σχήμα που συνδυάζει όλα τα είδη της μουσικής. Ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1997 μέσα απ' τη Φιλαρμονική Χαλκίδας. Στο ρεπερτόριό της περιλαμβάνονται Ελληνικά και ξένα κομμάτια κατάλληλα ενορχηστρωμένα από το μαέστρο της για το σχήμα αυτό. Την Σαξοφωνική Ορχήστρα Ποικίλης Μουσικής του Δήμου Χαλκίδας διευθύνει από την ίδρυσή της ο μαέστρος Πέτρος Πρόκος.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΤΩΝ 1995-2025

Ορχήστρα Χαλκίδας, είναι η πιο σημαντική και η πιο παραγωγική από άποψη καλλιτεχνικού έργου που έχει να επιδείξει. (εκτός καθιερωμένων λιτανειών, υποδοχών, παρελάσεων κλπ.)

1995

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

1996

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

1997

21 Ιουλίου

“Μια βραδιά με μουσική με στίχο, σαξόφωνο και Πανσέληνο.”

27 Οκτωβρίου

Συναυλία «Απόηχοι του 40».

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

1998

18 Αυγούστου

Συναυλία «Μουσικός Αύγουστος. Μελωδίες για σαξόφωνο και πιάνο» στο θέατρο «Παναγιώτης Κωτσόπουλος».

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία με τη Φιλαρμονική και Σαξοφωνική Ορχήστρα Δήμου Χαλκιδέων.

1999

31 Ιανουαρίου

Κουαρτέτο Σαξοφώνων Αθήνας.

Η φιλαρμονική ανοίγει το δρόμο της εξωστρέφειας φιλοξενώντας για πρώτη φορά, στο θέατρο «Παπαδημητρίου», ένα σύνολο εκτός πόλης και εγκαινιάζει ένα κύκλο συνεργασιών με άλλους φορείς.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

2000

19 Νοεμβρίου

Συναυλία «Σινεμά ο Παράδεισος».

Η συναυλία πραγματοποιήθηκε, στο θέατρο «Παπαδημητρίου», στο πλαίσιο των εκδηλώσεων «2000 ΕΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ» και είναι αφιερωμένη στους Έλληνες συνθέτες που πέρασαν από τη Μεγάλη Οθόνη και συνέδεσαν τη μουσική με το σενάριο, με τα πάθη, τους έρωτες και τα καμώματα των Ελλήνων σε άλλες παλιές, αξέχαστες εποχές.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

2001

Το 2001 ήταν ένα επετειακό έτος καθώς η φιλαρμονική έκλεισε 100 χρόνια ζωής. Στα πλαίσια αυτά ο Δήμος Χαλκιδέων διοργάνωσε μια σειρά από καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις εγκαινιάζοντας έτσι τον δεύτερο αιώνα ζωής, ο οποίος ανοίγει καινούργιους ορίζοντες στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου.

3 Μαρτίου

Κουαρτέτο Σαξοφώνων «Ακρόαμα».

21 Μαρτίου

Συναυλία αφιέρωμα στον Απόστολο Καλδάρα.

Πραγματοποιήθηκε στο δημοτικό θέατρο «Παπαδημητρίου» με σολίστ το Γεράσιμο Ανδρεάτο.

25 Απριλίου

Συναυλία «Σινεμά ο Παράδεισος».

Η συναυλία αυτή δόθηκε από τη Φ.Ο.Δ.Χ. στο θέατρο Παλλάς στην Αθήνα, με επιμέλεια και παρουσίαση του γνωστού συνθέτη και τραγουδιστή Γιώργου Πολυχρονιάδη.

28 Απριλίου

Συναυλία με το Γιώργο Χατζηνάσιο στο θέατρο «Παπαδημητρίου».

2-8 Ιουλίου

2^ο Πανελλήνιο Σεμινάριο Ξύλινων Πνευστών με μαθήματα Master class, μουσική δωματίου και συναυλίες να πραγματοποιούνται από ξένους και Έλληνες καθηγητές υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση του Πέτρου Πρόκου.

13-15 Ιουλίου

1^ο Πανελλήνιο Φεστιβάλ Φιλαρμονικών Ορχηστρών στην κεντρική πλατεία Αγίου Νικολάου με κεντρικούς παρουσιαστές τους ηθοποιούς Στέλιο Μάινα και την Αφροδίτη Αλ Σαλεχ. Στο 1^ο Φεστιβάλ έλαβαν μέρος οι φιλαρμονικές ορχήστρες των δήμων Χαλκιδέων, Αग्रινίου, Βιλίων, Θηβαίων, Κορινθίων, Λαμίας, Πειραιά, Σπάρτης και Πνευματικού κέντρου δήμου Κω.

17-22 Ιουλίου

Φεστιβάλ Μουσικής στο θέατρο «Κωτσόπουλος».

Το Φεστιβάλ είχε διάρκεια έξι ημερών με καθημερινές εκδηλώσεις.

Τρίτη 17/7 Βραδιά Ταγκό με τη Ζανέτ Καπούγια.

Τετάρτη 18/7 Σύνολο Νυχτών Εγχόρδων Αθηνών (από τον Vivaldi στο Χατζιδάκι).

Πέμπτη 19/7 Μουσικές Περιπλανήσεις.

Παρασκευή 20/7 3 + 1 Sax Quartet Μουσικές εικόνες από Σαξόφωνα Κρουστά και Φωνή.

Σάββατο 21/7 Ερωτικές Λαϊκές Μπαλάντες με το Νότη Μαυρουδή.

Κυριακή 22/7 Ορχήστρα Ποικίλης Μουσικής του Δήμου Χαλκιδέων.

26 Οκτωβρίου

Συναυλία «Απόηχοι του 40» στο θέατρο "Παπαδημητρίου».

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

2002

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

2003

31 Μαΐου

Συναυλία «Ο μαγικός κόσμος της κιθάρας» με το σολίστ Κώστα Νικολόπουλο.

8 Σεπτεμβρίου

Συναυλία με το Γεράσιμο Ανδρεάτο με τη Συμφωνική Φιλαρμονική Ορχήστρα Δήμου Χαλκιδέων, στον εσωτερικό χώρο του ιστορικού φρουρίου Κανήθου.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

2004

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία.

2005

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία (αφιερωμένη στη μνήμη του Παναγιώτη Κωτσόπουλου πρώην Αρχιμουσικού και Μαέστρου).

2006

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2007

3 Μαρτίου

Συναυλία φιλαρμονικής με τη συμμετοχή του συγκροτήματος «Τρίφωνο».

24 Ιουνίου

Ρεσιτάλ τραγουδιού με τη Μαντώ στο κάστρο Κανήθου (με συμμετοχή του τενόρου Σταύρου Βολκού).

5-8 Ιουλίου

1^ο Διεθνές Φεστιβάλ Φιλαρμονικών Ορχηστρών στον υπαίθριο χώρο στο Κόκκινο Σπίτι. Το Φεστιβάλ είναι τετραήμερο και παίρνουν μέρος οι φιλαρμονικές: Χαλκίδας, Ιτέας, Καλαβρύτων, Δημοτικού Ωδείου Ρίου, Κω, Τρικάλων, Τριπόλεως, Παλαιού Φαλήρου και η Junior Brass Band (JBB) από το Μπλαγκόεβγκραντ της Βουλγαρίας.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2008

28 Ιουλίου

Συναυλία αφιέρωμα στην Βίκυ Μοσχολιού και το Γιώργο Ζαμπέτα με τη Λένα Αλκαίου και τον Μιχάλη Δημητριάδη. Η συναυλία πραγματοποιήθηκε στην πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο Σπίτι.

3 Σεπτεμβρίου

Συναυλία με το Γεράσιμο Ανδρεάτο «Γεύση από Ελλάδα» Ελληνική Ουβερτούρα, στο Κόκκινο Σπίτι.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2009

8 Ιουλίου

Συναυλία αφιερωμένη στο Νίκο Σκαλκώτα για τη συμπλήρωση των 60 ετών από το θάνατό του (20 Σεπτεμβρίου 1949).

29 Ιουλίου

Συναυλία «Ευρίπεια» στη πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο Σπίτι.

4-6 Σεπτεμβρίου

2^ο Διεθνές Φεστιβάλ Φιλαρμονικών αφιερωμένο στο Νίκο Σκαλκώτα, με τη συμμετοχή 14 Φιλαρμονικών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2010

29 Νοεμβρίου

Συναυλία «Μουσικά Φεγγάρια».

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2011

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2012

21 Ιουνίου

Ευρίπεια Συναυλία «Μουσική χωρίς σύνορα».

8 Ιουλίου

Συναυλία «Η μουσική των χρωμάτων».

15 Ιουλίου

Συναυλία «Σινεμά ο Παράδεισος» με μουσική και τραγούδια από τη Μεγάλη Οθόνη στο Δημοτικό σχολείο Παραλίας Αυλίδας.

23 Ιουλίου

Συναυλία φιλανθρωπικού σκοπού με το Μίμη Πλέσσα και τη Σόνια Θεοδωρίδου, στο Κάστρο Κανήθου.

18 Αυγούστου

Συναυλία «Περιπλανήσεις στο Αυγουστιάτικο φεγγάρι».

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2013

28 Ιουλίου 2013

Συναυλία «Μουσικές Αντιθέσεις» με την συμμετοχή των «Νεανικών Μουσικών Πνοών και τη Χορωδία Χρωμάτων» του ΔΟΑΠΕΧ, στην πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο Σπίτι.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2014

13 Ιουνίου

Συναυλία στα Αστέρια Χαλκίδας.

30 Ιουλίου

Συναυλία στο Κόκκινο Σπίτι.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2015

23 Μαρτίου

Συναυλία «Η συμφωνία της Λευτεριάς» με σολίστ το Γεράσιμο Ανδρεάτο και τον Γρηγόρη Βαλτινό στην απαγγελία κειμένων.

26 Ιουλίου

Συναυλία «Δρόμοι Μουσικής» σε σύμπραξη με τη Φιλαρμονική Εταιρεία Μάντζαρος Κέρκυρας, στην πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο Σπίτι.

20 Αυγούστου

Συναυλία «Μια αγκαλιά τραγούδια» με την συμμετοχή των «Νεανικών Μουσικών Πνοών και τη Χορωδία Χρωμάτων» του ΔΟΑΠΕΧ, στο Στρογγυλό της παραλίας Χαλκίδας.

31 Αυγούστου

Συναυλία «Λαϊκά Μονοπάτια».

25 Νοεμβρίου

Συναυλία «ΣΙΝΕΜΑΣΚΟΠ» στο θέατρο Παπαδημητρίου με τους Μέμο Μπεγνή, Παναγιώτη Πετράκη και Λιζέτα Νικολάου.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2016

21 Μαρτίου

Συναυλία «Η Συμφωνία της Λευτεριάς» με σολίστ το Λάκη Χαλκιά, στο θέατρο Παπαδημητρίου.

24 Ιουνίου

Συναυλία φιλανθρωπικού σκοπού «Ο καλός Σαμαρείτης» με τον Κώστα Μακεδόνα, στη Γλύφα Χαλκίδας.

13 Ιουλίου

Τελετή έναρξης Ευρωπαϊσκέτ Νέων στη Χαλκίδα με τη συμμετοχή της Φιλαρμονικής Ορχήστρας στην παραλία, στην προβλήτα του Αγίου Νικολάου.

18 Ιουλίου

Συναυλία «Μια αγκαλιά τραγούδια» από τα Μουσικά Σύνολα και τις Νεανικές Μουσικές Πνοές, στην πλατεία στο Κόκκινο Σπίτι.

19 Ιουλίου

Συναυλία «Ευρίπεια».

9-10 Σεπτεμβρίου

Διήμερο Φεστιβάλ Φιλαρμονικών Ορχηστρών με την συμμετοχή των φιλαρμονικών Χαλκίδας, Μαρκοπούλου, Βριλησίων, Λειβαδιάς, Καλλιθέας και Ελληνικής Αστυνομίας.

27 Οκτωβρίου

Συναυλία «Της Ελλάδας τα παιδιά». Ένα αφιέρωμα στη Σοφία Βέμπο και το Μίμη Τραϊφόρο, στο θέατρο Παπαδημητρίου.

4 Δεκεμβρίου

Συναυλία «Με τα φτερά της μουσικής» με το Δημήτρη Μπάση στο συνεδριακό Κέντρο της Περιφερειακής Ενότητας Εύβοιας.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2017

18 Ιανουαρίου

Συναυλία φιλανθρωπικού σκοπού «Ο καλός Σαμαρείτης» με τη Γλυκερία, στο κέντρο ΝΑΟΥΜ.

10 Ιουλίου

Συναυλία «Ο γύρος του κόσμου σε 7 νότες» Μελωδίες και μουσικές από όλο τον κόσμο στην πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο σπίτι.

21 Ιουλίου

Συμμετοχή της Φιλαρμονικής Χαλκίδας σε Φεστιβάλ Φιλαρμονικών στην Κόρινθο.

28 Ιουλίου

Συναυλία «Μια αγκαλιά τραγούδια» από τα Μουσικά Σύνολα και τις Νεανικές Μουσικές Πνοές, στην πλατεία Αγίας Παρασκευής.

25 Αυγούστου

Συναυλία στο Φάρο της Χαλκίδας «Οι γειτονιές του Φάρου» Μια ξεχωριστή εκδήλωση, με ένα ποικίλο λαϊκό πρόγραμμα, καθώς πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στον περιβάλλοντα χώρο του Φάρου Κακοκεφαλής με θέα τον πανέμορφο Ευβοϊκό κόλπο, στο πάρκο «Υποσμηναγού Δημήτριου Στρατάκια».

23 Σεπτεμβρίου

Συναυλία «Λαϊκή βραδιά αλληλεγγύης».

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2018

21 Μαρτίου

Συναυλία «Η συμφωνία της Λευτεριάς», Ελληνική Σουίτα, με αφορμή την Εθνική Επέτειο, στο θέατρο Παπαδημητρίου.

21 Ιουλίου

Συναυλία «Μια αγκαλιά τραγούδια για τη Χαλκίδα» με το Γεράσιμο Ανδρεάτο και την Χορωδία Χρωμάτων ΔΟΑΠΕΧ, στην πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο Σπίτι.

29 Ιουλίου

Συναυλία «Ταξίδι με τις νότες του Μανώλη Χιώτη», ένα αφιέρωμα με τραγούδια του μεγάλου λαϊκού μουσικοσυνθέτη, στη πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο σπίτι.

23 Οκτωβρίου

Συναυλία «Εμβατήριο Νίκης» - Ελληνική σουίτα με τραγούδια αφιερωμένα στο Έπος του 1940, στο θέατρο Παπαδημητρίου.

22 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο.

2019

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο «Όλη η πόλη μια μουσική»

2020

Λόγω πανδημίας Κορονοϊού δεν πραγματοποιήθηκε καμία δραστηριότητα. Το Χριστουγεννιάτικο κονσέρτο βιντεοσκοπήθηκε και προβλήθηκε διαδικτυακά στην καθιερωμένη ημερομηνία και ώρα.

2021

24 Μαρτίου

Διαδικτυακή Συναυλία «Η συμφωνία της Λευτεριάς»

29 Σεπτεμβρίου

Συναυλία «Η συμφωνία της Λευτεριάς», 1821-2021 διακόσια χρόνια μετά, στο ανοιχτό Δημοτικό Θέατρο «Ορέστης Μακρύς».

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο «Όλη η πόλη μια μουσική».

2022

30 Ιουλίου

Συναυλία αφιέρωμα στον Απόστολο Καλδάρα στο πλαίσιο των 100 χρόνων από τη γέννησή του, στην πλατεία Μάλλιου στο Κόκκινο Σπίτι, με σολίστα το Γεράσιμο Ανδρεάτο.

22 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο «Όλη η πόλη μια μουσική».

2023

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο «Όλη η πόλη μια μουσική»

2024

20 Μαρτίου

Συναυλία «Μουσικοποιητική βραδιά» στο θέατρο Παπαδημητρίου σε συνεργασία και συμμετοχή μαθητών του Γυμνασίου Κανήθου Χαλκίδας.

23 Μαρτίου

Συναυλία «Η συμφωνία της Λευτεριάς» στο θέατρο Παπαδημητρίου.

23 Ιουλίου

Συναυλία «Μια αγκαλιά τραγούδια» από τα Μουσικά Σύνολα και τις Μουσικές Πνοές του Δήμου Χαλκιδέων, στην πλατεία του Αγίου Νικολάου.

27 Οκτωβρίου

Συναυλία «ΗΡΩΩΝ μνήμες». Πρωτότυπη συναυλία που πραγματοποιήθηκε στον εσωτερικό χώρο του Πολεμικού Μουσείου Παράρτημα Χαλκίδας που εδράζεται στη Σχολή Πεζικού, από τα Μουσικά Σύνολα και ομάδα μαθητών του 1^{ου} Πρότυπου Λυκείου Χαλκίδας.

23 Δεκεμβρίου

Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο «Όλη η πόλη μια μουσική».

2025

22 Μαρτίου

Συναυλία «Λευτεριάς Σάλπισμα Ψυχής Ευαγγέλια». Άλλη μια πρωτότυπη εκδήλωση της Φιλαρμονικής Ορχήστρας, η οποία πραγματοποιήθηκε στο εσωτερικό του Πολιτιστικού-Πνευματικού Κέντρου της Ιεράς Μητρόπολης Χαλκίδας, με τραγούδια και απαγγελίες κειμένων εναλλάξ.

29 Ιουνίου

Συναυλία «Οδύσσεια, το θαλασσινό ταξίδι της ψυχής μας». Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Ναυτικής Εβδομάδας στο Στρογγυλό στην παραλία.

2 Ιουλίου

Συναυλία αφιέρωμα για τα 100 χρόνια Μίκη Θεοδωράκη και Μάνο Χατζιδάκι. Η συναυλία πραγματοποιήθηκε στον προαύλιο χώρο του Πολεμικού Μουσείου Παράρτημα Χαλκίδας με σολίστ τον Γεράσιμο Ανδρέατο.

4 Ιουλίου

Σύμπραξη Φιλαρμονικής Χαλκίδας με τη μπάντα του Πολεμικού Ναυτικού σε κοινή συναυλία στην πλατεία του Αγίου Νικολάου.

28 Οκτωβρίου

Συναυλία στο περιφερειακό συνεδριακό κέντρο της Χαλκίδας με τίτλο «το άξιον εστί» αφιερωμένη στο Μίκη Θεοδωράκη και τον Οδυσσέα Ελύτη.

Για το τέλος του έτος είναι προγραμματισμένο και ήδη γίνονται πρόβες γι' αυτό, το Χριστουγεννιάτικο κονσέρτο.

Αξιολογώντας λοιπόν τα πεπραγμένα⁶⁹ των τελευταίων 31 ετών της φιλαρμονικής, υπό την διεύθυνση και καθοδήγηση του Πέτρου Πρόκου, εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι η τρίτη χρονική περίοδος της ύπαρξης της Φιλαρμονικής

⁶⁹ Πηγή για το πρόγραμμα των καλλιτεχνικών εκδηλώσεων των τελευταίων 31 ετών αποτέλεσε το προσωπικό αρχείο του Αρχιμουσικού Πέτρου Πρόκου και το πολιτιστικό τμήμα του ΔΟΑΠΠΕΧ (ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ)

Η πρόσληψη του νεαρού αρχιμουσικού δεν ήταν τυχαία. Το κλίμα στη δημοτική αρχή αλλάζει και το ενδιαφέρον για το μέλλον της φιλαρμονικής αναζωπυρώνεται. Έχοντας λοιπόν κάθε δυνατή βοήθεια πλέον, ο καινούργιος μαέστρος κατάφερε μέσα σε λίγα χρόνια να της δώσει νέα πνοή, εμπλουτίζοντας το ρεπερτόριό της και με άλλα είδη μουσικής, αλλά κυρίως με την εξωστρέφειά του δημιούργησε συνεργασίες με επίλεκτους σολίστ και συνθέτες της πατρίδας μας, παρουσιάζοντας έργα αυτών σε μεγάλες σκηνές των Αθηνών και αλλού, κάνοντας γνωστή και αγαπητή τη φιλαρμονική της πόλης μας στο πανελλήνιο.

Πραγματοποιούνται αξιόλογες συναυλίες, φεστιβάλ και σεμινάρια μουσικής στη Χαλκίδα. Με τη σειρά της η φιλαρμονική, ανταποκρινόμενη προσκλήσεων ανά το πανελλήνιο, εμφανίζεται σε άλλες πόλεις κάνοντας γνωστή την ύπαρξή της και το καλλιτεχνικό της επίπεδο.

Όλα αυτά λοιπόν καταδεικνύουν πως η Φιλαρμονική Ορχήστρα Χαλκίδας βρίσκεται σε συνεχή ανοδική τροχιά. Πατάει γερά στα πόδια της και απογειώνεται στο μέλλον όπως απογειώνει τους θεατές σε κάθε παράστασή της.

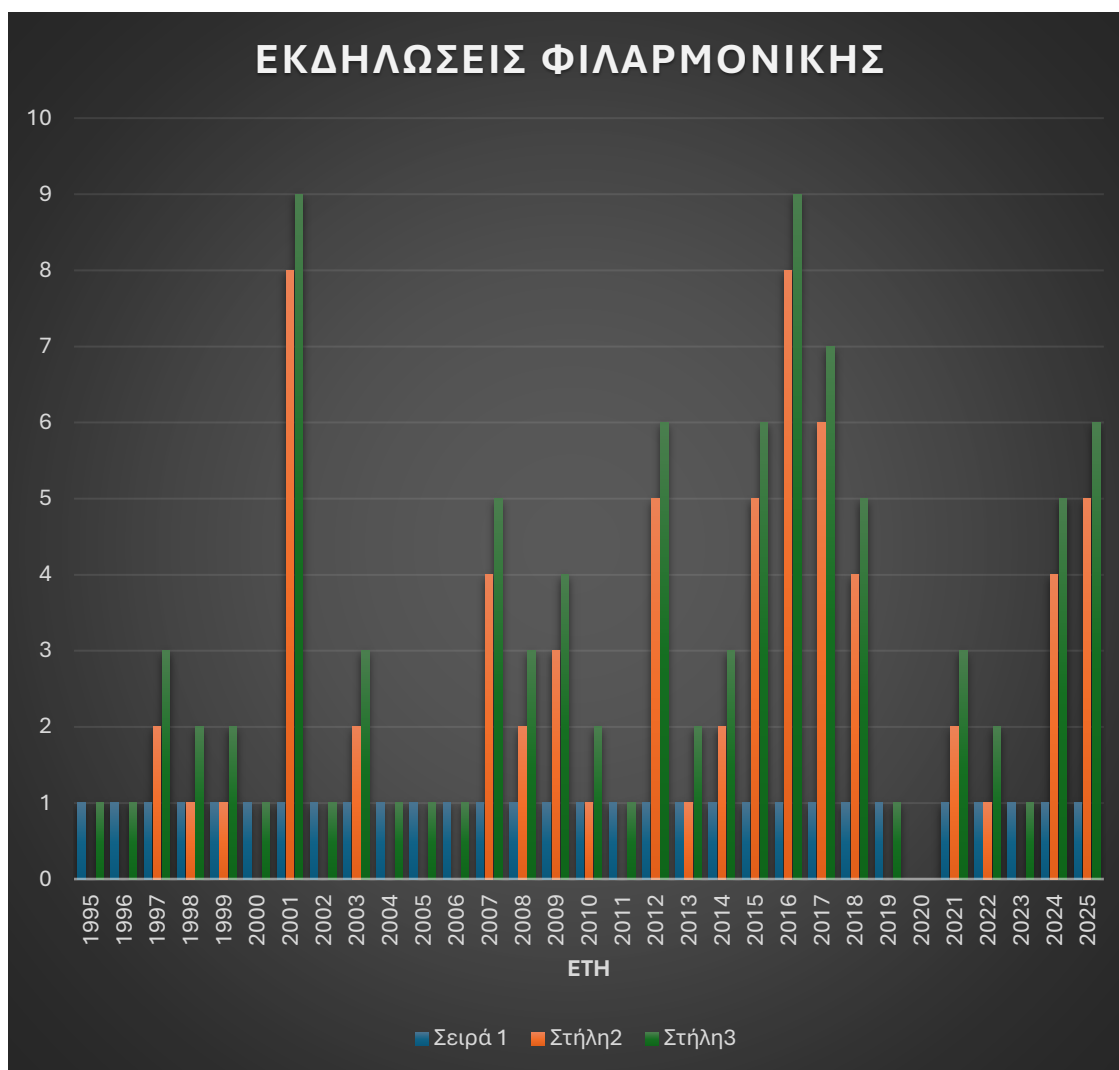
Οι προηγούμενοι μαέστροι έδωσαν τον καλύτερό του τους εαυτό, την αγάπη τους και το μεράκι τους γι' αυτό το θεσμό που ονομάζεται φιλαρμονική. Λειτουργήσαν σε δύσκολες εποχές και κατάφεραν να κρατήσουν ζωντανή τη φιλόμουση φλόγα στην πόλη μας. Ο Π. Κωτσόπουλος για παράδειγμα ο οποίος έχει απολυθεί αδικαιολόγητα κατά την δύσκολη κατοχική περίοδο και μένοντας χωρίς δουλειά με τέσσερα παιδιά, ανταποκρίθηκε με θέρμη στο κάλεσμα του δημάρχου Π. Φουσάρα, να αναλάβει ξανά την αναδιοργάνωση της μετά τον πόλεμο.⁷⁰

Σήμερα ζούμε μια διαφορετική εποχή. Έχοντας αφήσει πολλές δυσκολίες και κρίσεις πίσω μας μπορούμε να είμαστε αισιόδοξοι πως το μέλλον της Φιλαρμονικής μας Ορχήστρας θα είναι ακόμη καλύτερο καθώς διαθέτει πλέον όλα τα υλικά που χρειάζονται έμπυχα και άπυχα, άρτια και σε ανώτερο επίπεδο μουσικής κατάρτισης και δεξιοτεχνίας, υλικοτεχνική υποστήριξη από τη δημοτική αρχή και το σημαντικότερο το αστείρευτο μεράκι τόσο των μόνιμων μουσικών της φιλαρμονικής όσο και των εθελοντών που δίνουν με έμφαση το παρών σε κάθε κάλεσμά της.

⁷⁰ Βλέπε εφ. Πανευβοϊκό Βήμα αρ. φ. 2547 σ. 16 9/10/89

Αναμφίβολα από άποψη παραγωγικότητας, παρατηρεί κανείς ότι τις τρεις τελευταίες δεκαετίες έχουμε μια «έκρηξη» καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, η οποία συνοδεύεται από μια συνέπεια και μια συνέχεια παρά τις δυσκολίες που εμφανίζονται κατά καιρούς. Συνέπεια όσο αφορά το ύφος των εκδηλώσεων που στοχεύουν στην ποιότητα των παραστάσεων και συνέχεια όσο αφορά την συχνότητα επανάληψής τους. Δεν μιλάμε δηλαδή ένα φαινόμενο τύπου «κομήτη», μια φωτοβολίδα που έσκασε φωτίζοντας για λίγο τον ουρανό και μετά ξανά σκοτάδι, αλλά μια σοβαρή προσπάθεια που αντέχει και ανατροφοδοτείται στο πέρασμα του χρόνου.

Αν και το ζήτημα είναι καθαρά υποκειμενικό, από αυτή την οπτική γωνία, για μένα προσωπικά είναι και η πιο σημαντική περίοδος, χωρίς όμως να υποβαθμίζω και την σπουδαιότητα των προηγούμενων. Όλες οι περίοδοι αποτέλεσαν ξεχωριστές θεματικές, η κάθε μια με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αλλά και μέλη ενός ιστορικού συνόλου. Χωρίς την πρώτη δεν θα μπορούσε να υπάρξει η δεύτερη και αντίστοιχα χωρίς την προσπάθεια επιβίωσης της δεύτερης δεν θα μιλάγαμε για την άνθηση της τρίτης.

ΓΡΑΦΗΜΜΑ 1

ΣΕΙΡΑ 1 ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΚΟΝΣΕΡΤΟ

ΣΤΗΛΗ 2 ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΣΤΗΛΗ 3 ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ

ΓΡΑΦΗΜΜΑ 2 ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ

Στα διαγράμματα απεικονίζεται ο αριθμός των εκδηλώσεων ανά έτος κατά την διάρκεια της τρίτης περιόδου. Στο πρώτο διάγραμμα γίνεται διαχωρισμός του καθιερωμένου χριστουγεννιάτικου κονσέρτου από τις υπόλοιπες εκδηλώσεις ενώ στο δεύτερο διάγραμμα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός εκδηλώσεων ανά έτος.

Με μια προσεκτική παρατήρηση αυτών προκύπτουν κάποια συμπεράσματα τα οποία αποτυπώνουν με ρεαλιστικό τρόπο την εξελικτική πορεία της Φιλαρμονικής Χαλκίδας κατά την τελευταία τριαντάκονταετία αλλά και την προοπτική της για το μέλλον.

Συμπέρασμα πρώτο:

Έχει καθιερωθεί σε θεσμό πλέον το Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο. Αποτελεί εκδήλωση ορόσημο στο πολιτιστικό καλεντάρι της πόλης. Καλύπτεται τηλεοπτικά από τοπικά και περιφερειακά κανάλια και προσδίδει ένα κοσμοπολίτικο τόνο στο γιορτινό κλίμα των ημερών ανάλογο με αυτών μεγάλων ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων.

Συμπέρασμα δεύτερο:

Κάθε χρόνο σχεδόν, αρχής γενομένης το 1997, γίνεται μία τουλάχιστο μεγάλη εκδήλωση από τη Φιλαρμονική Ορχήστρα, η οποία ξεφεύγει από τα στενά όρια της πόλης. Αυτό επιτυγχάνεται με διαφόρους τρόπους όπως με την πρόσκληση και τη συμμετοχή επιφανών καλλιτεχνών, με την πρόσκληση άλλων συνόλων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ή ακόμη με την συμμετοχή της, εκπροσωπώντας την Χαλκίδα, σε άλλα μέρη. Αυτό είναι κάτι που δεν συνέβαινε στις προηγούμενες περιόδους και καταδεικνύει περίτρανα ότι η Φιλαρμονική Ορχήστρα Χαλκίδας έχει αλλάξει επίπεδο, δεν είναι πια το «τσούρμιο» που παιάνιζε κάποια εμβατήρια στις λιτανείες, αλλά το καταρτισμένο σύνολο που με τη μουσική του επάρκεια και γνώση μπορεί να ανταπεξέλθει σε παραστάσεις και συναυλίες υψηλών απαιτήσεων και να ανταποκριθεί σε οποιοδήποτε έργο κάθε ρεπερτορίου.

Συμπέρασμα τρίτο:

Παρατηρούμε ότι με την πάροδο των ετών οι εκδηλώσεις αυξάνονται προοδευτικά. Βεβαίως υπάρχουν διακυμάνσεις από χρονιά σε χρονιά αλλά πρέπει να λάβουμε υπ' όψη τις δύο έντονες περιόδους που περάσαμε στη χώρα, την οικονομική κρίση με τα μνημόνια που ακολούθησαν, τις καταστρεπτικές τους περικοπές και τη γενική λιτότητα η οποία πρωτίστως χτύπησε τον πολιτισμό, αλλά και την περίοδο της πανδημίας με τα περίφημα «lock down» και τον αποκλεισμό από οποιαδήποτε κοινωνική συναναστροφή.

Η οικονομική κρίση και η πανδημία που βιώσαμε επηρέασαν αρνητικά τη φιλαρμονική και μάλιστα η πανδημία, παρόλο που είχε μικρότερη χρονική διάρκεια, άφησε εντονότερα αρνητικά απόνερα από ότι εποχή των μνημονίων. Η φιλαρμονική προσέφερε και προσφέρει δωρεάν μουσική εκπαίδευση. Κατά την πρώτη κρίση οι μαθητές δεν επιβάρυναν τις οικογένειές τους με ένα επιπλέον έξοδο, αυτό των διδασκτρων που ούτως ή άκρως δεν πλήρωναν, απλά οι περικοπές στα λειτουργικά της έξοδα, οι μειώσεις μισθών, η επιπλέον φορολογία στους πολίτες, δημιούργησαν ένα βαρύ κλίμα και μια κακή διάθεση. Για όλα τα παραπάνω μειώθηκαν οι εκδηλώσεις και οι εμφανίσεις της περιορίστηκαν. Ωστόσο ακόμη και μέσα σε αυτή τη κατήφεια υπήρχε δραστηριότητα και μια συνέχεια.

Η πανδημία όμως παρόλο που είχε μικρότερη διάρκεια έκανε μεγαλύτερη ζημιά. Έσπασε ένα κρίκο και διέρρηξε την αλυσίδα της συνέχειας. Αυτό δεν φάνηκε αμέσως (κατά τη διάρκεια της αυστηρής καραντίνας), αλλά όταν ξεκίνησε η επαναλειτουργία των διαφόρων δραστηριοτήτων και κοινωνικών συναναστροφών. Τότε η φιλαρμονική

εμφανίστηκε απογυμνωμένη από μουσικούς. Οι μαθητές της και οι εθελοντές μουσικοί που συνέφεραν στο έργο της ήταν απών. Ακόμη και οι ελάχιστοι μόνιμοι ήταν διστακτικοί στην εκτέλεση των καθηκόντων τους, δηλαδή στο να παίζουν μουσική φυσώντας τα όργανα, υπό το φόβο της διασποράς του ιού. Γιατί αυτό που έκανε περισσότερο καιρό να ξεπεραστεί ήταν ο φόβος των ανθρώπων και ο τρόμος να μην ξανακυλήσουμε σε μια δεύτερη πανδημία. Όλοι έβλεπαν τους άλλους με καχυποψία και πραγματικά όλοι είχαμε υψώσει ένα τοίχο μπροστά μας, ο οποίος λειτουργούσε σαν τροχοπέδη στην κοινωνικότητά μας. Με αυτές τις προϋποθέσεις ήταν αδύνατο η φιλαρμονική να δραστηριοποιηθεί ξανά και να μπει σε μια κανονικότητα. Μάλιστα αξίζει να σημειωθεί πως για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, μεγαλύτερο από το τρίμηνο της καραντίνας, το μόνιμο προσωπικό της απασχολήθηκε σε άλλες δομές και υπηρεσίες του δήμου, άσχετες με το αντικείμενό τους, όπως π.χ. φύλακας σε αθλητικές εγκαταστάσεις κλπ.

Συνέπεια αυτού ήταν να μην πραγματοποιηθεί καμία δραστηριότητα όλο το 2020, ακόμη και το θεσμοθετημένο Χριστουγεννιάτικο κονσέρτο. Παρόλα αυτά έγινε μια προσπάθεια από τα μόνιμα μέλη της ορχήστρας και με αυστηρά μέτρα προστασίας (μεγάλες αποστάσεις και χρήση υαλοπινάκων ανάμεσά τους) να βιντεοσκοπηθεί νωρίτερα και τμηματικά και να παρουσιαστεί διαδικτυακά. Ήταν μια φιλότιμη προσπάθεια αλλά σίγουρα πολύ μακριά από τη ζεστασιά και το κλίμα που απορρέει μια ζωντανή συναυλία.

Μπορεί η φιλαρμονική να έμεινε πίσω στην αρχή, αυτού που λέμε επιστροφή στην κανονικότητα, αλλά τα γρήγορα αντανakλαστικά τόσο του μαέστρου όσο και του αντίστοιχου πολιτιστικού φορέα του δήμου που ανήκει το σύνολο, κέρδισαν γρήγορα το χαμένο χρόνο και χώρο. Με δράσεις όπως «τα μουσικά πρωινά» (ένα πρόγραμμα που φέρνει σε επαφή τη φιλαρμονική με τις μεγάλες τάξεις του δημοτικού και τη γνωριμία αυτής στους μικρούς μαθητές), με την έντονη παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και με πολλές άλλες εξωστρεφείς ενέργειες που είχαν σαν κύριο σκοπό την αλίευση «νέου αίματος», η φιλαρμονική επανήλθε και πλέον βαδίζει ταυτόχρονα με το βηματισμό της πόλης. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στα διαγράμματα ότι δηλαδή η φιλαρμονική χρόνο με το χρόνο παρουσιάζει περισσότερο καλλιτεχνικό έργο και αυτή η τάση φαίνεται να είναι αυξητική σε ανοδική τροχιά.

Μια παρατήρηση που έχει να κάνει με το έτος 2001, είναι ότι η χρονιά αυτή ήταν επετειακή για τα εκατοστά γενέθλια της Φιλαρμονικής και το πέρασμά της στον δεύτερο

αιώνα ζωής, γι' αυτό και έγιναν τόσες πολλές εκδηλώσεις. Με εξαίρεση λοιπόν αυτή τη κορύφωση η οποία μπορεί να μπερδέψει κάποιον παρατηρητή και να παρερμηνεύσει ότι ακολουθεί ένα πισωγύρισμα, το διάγραμμα δείχνει ξεκάθαρα την αυξητική δυναμική που ακολουθεί.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΕΣΤΡΟ ΠΕΤΡΟ ΠΡΟΚΟ

Ο αρχιμουσικός Πέτρος Πρόκος γεννήθηκε στις Κροκεές Λακωνίας το 1966. Στη φιλαρμονική των Κροκεών πήρε τα πρώτα του μαθήματα σε ηλικία 8 ετών. Το 1984 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου ολοκλήρωσε τις μουσικές του σπουδές. Πήρε πτυχία Ενοργάνωσης, Αρμονίας, Αντίστιξης, Φούγκας και Σύνθεσης από τα Ωδεία: Εθνικό, Αθηναϊκό και το Δημοτικό Ωδείο Χαλκίδας Ν. Σκαλκώτα, στην τάξη του Αρχιμουσικού του Δήμου Αθηναίων και συνθέτη λόγιας μουσικής κ. Ν. Νευράκη.

Από το 1994 είναι Διευθυντής και Αρχιμουσικός της Φιλαρμονικής Ορχήστρας, της Ορχήστρας Ποικίλης Μουσικής και της Σαξοφωνικής Ορχήστρας του Δήμου Χαλκιδέων. Είναι καθηγητής ενοργάνωσης και ανώτερων θεωρητικών της μουσικής. Είναι ο συνθέτης του Ύμνου της Χαλκίδας.

Είναι καλλιτεχνικός διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας «Motino» Αθηνών και της «Ορχήστρας Ποικίλης Μουσικής Κηφισιάς». Είναι πρόεδρος στον «Πανελλήνιο Σύλλογο Διευθυντών , Αρχιμουσικών» (Π.Σ.Α.Φ.Ο. -Ο.Τ.Α.) και μέλος στο «Σύνδεσμο Ελλήνων Μουσουργών».

3.2 Μουσικά Σύνολα Δήμου Χαλκιδαιίων – Εσωτερικός κανονισμός

Μουσικά Πρωινά

Τα Μουσικά Σύνολα αποτελούνται από πέντε υποσύνολα :

- 1 Φιλαρμονική Ορχήστρα Πνευστών
- 2 Συμφωνική Ορχήστρα
- 3 Ορχήστρα Ποικίλης Μουσικής
- 4 Κουϊντέτο «Φόρμα»
- 5 Big Band

Το καθένα από τα πέντε υποσύνολα έχει το δικό του προσανατολισμό και τη δική του ιστορία. Η δεξιοτεχνία των μουσικών καθώς και το ρεπερτόριο των συναυλιών καλύπτουν ένα ευρύτατο και ποικίλο φάσμα, από τη συμφωνική και κλασική μουσική μέχρι τη σύγχρονη τζαζ και το έντεχνο λαϊκό τραγούδι. Τα Μουσικά Σύνολα του Δήμου Χαλκιδέων με καλλιτεχνικό διευθυντή και Αρχιμουσικό Πέτρο Πρόκο παρουσιάζουν σε συνεργασία με επίλεκτους σολίστες και συνθέτες⁷¹ ένα κύκλο τακτικών συναυλιών.

Εικόνα 6. Χριστουγεννιάτικο Κονσέρτο (Μουσικά Σύνολα Χαλκίδας)

Οι συναυλίες των Μουσικών Συνόλων, εντάσσονται στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτιστικής και κοινωνικής αποστολής καθώς και προσφοράς του Δήμου Χαλκιδέων, μιας αποστολής που έχει στόχο να φέρει την ποιοτική μουσική κοντά σε κάθε πολίτη της Χαλκίδας με εκδηλώσεις υψηλής ποιότητας και αισθητικής, ικανές να θέτουν τις βάσεις για την καλλιέργεια μιας ευρύτερης μουσικής και πολιτιστικής παιδείας, ιδιαίτερα στις νέες γενιές.

Σύμφωνα με το γενικό κανονισμό λειτουργίας, ο σκοπός της Φ.Ο.Δ.Χ. είναι η καλλιέργεια και η ανάπτυξη της μουσικής παιδείας των δημοτών και η ποιοτικότερη διεξαγωγή Θρησκευτικών, Εθνικών και Δημοτικών εορτών και ποικίλων άλλων εκδηλώσεων. Για

⁷¹ Σολίστες: Μ. Μητσιάς, Γ. Ανδρεάτος, Δ. Μπάσης, Κ. Μακεδόνας, Γλυκερία, Μαντώ, Τρίφωνο, Γ. Βογιατζής, Γ. Πολυχρονιάδης, Γ. Πετρόπουλος, Ρ. Κουμιάτη, Ν. Δημητράτος, Μ. Δημητριάδης, Λ. Αλκαίου, Κ. Κενάδρου κ.α. Συνθέτες: Μ.Πλέσσας, Γ. Χατζηνάσιος, Γ. Κατσαρός, Ν. Μαυρουδής, Κ. Καπνίσης. (από προσωπικό αρχείο αρχιμουσικού Π. Πρόκου)

να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός⁷² είναι απαραίτητη η συμμετοχή όλων των υποσυνόλων, αλλά και άλλων δράσεων όπως η οργάνωση σεμιναρίων και διαλέξεων, η οργάνωση πανελληνίων και διεθνών φεστιβάλ, η ανταλλαγή πολιτιστικών εκδηλώσεων με άλλες φιλαρμονικές κλπ. Η Φ.Ο.Δ.Χ. διευθύνεται από τριμελή διαχειριστική επιτροπή, αποτελούμενη από τον δήμαρχο ως πρόεδρο, τον πρόεδρο του δημοτικού συμβουλίου και τον δικαστικό αντιπρόσωπο του νομικού συμβουλίου του κράτους που υπηρετεί στην πόλη. Το προσωπικό της διακρίνεται σε καλλιτεχνικό και μη καλλιτεχνικό. Το καλλιτεχνικό προσωπικό αποτελείται τον διευθυντή, τον αρχιμουσικό τον υπαρχιμουσικό, τους κορυφαίους⁷³ μουσικούς, τους μουσικούς εκτελεστές (επαγγελματίες και δόκιμους) και τους δασκάλους. Το μη καλλιτεχνικό προσωπικό είναι όλοι οι υπόλοιποι που χρειάζονται για την εύρυθμη λειτουργία της όπως, ο έφορος, ο γραμματέας, ο λογιστής, ο φροντιστής, ο υπεύθυνος βιβλιοθήκης, ο καθαριστής κλπ. Η Φ.Ο.Δ.Χ. συμμετέχει σε όλες σε όλες τις Εθνικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις της πόλης, σε πανηγυρικές συναυλίες σημαντικών γεγονότων του δήμου, σε εκδηλώσεις άλλων φορέων, σε πανελλήνια και διεθνή φεστιβάλ «ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΩΝ ΟΡΧΗΣΤΡΩΝ» στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Επίσης παρίσταται σε πένθιμες ακολουθίες, όταν απαιτείται απόδοση τιμών σε δημόσια πρόσωπα, ευεργέτες της πόλης ή εξέχουσες προσωπικότητες.

Ένας καινούργιος θεσμός που έχει καθιερωθεί εδώ και δύο χρόνια, έπειτα από πρωτοβουλία του Αρχιμουσικού, είναι τα «Μουσικά Πρωϊνά». Μαθητές των δημοτικών σχολείων της πόλης έρχονται με τους δασκάλους τους στο χώρο της φιλαρμονικής και τους δίνεται η ευκαιρία να παρακολουθήσουν από κοντά την πρόβα, να γνωρίσουν τα

⁷² Για να επιτευχθεί όλη αυτή η δραστηριότητα χρειάζεται πρώτα απ' όλα έμπυχο δυναμικό. Η κάθε φιλαρμονική, όπως άλλωστε και αυτή της Χαλκίδας έχει δική της σχολή, το δικό της «φυτώριο», το οποίο αποτελεί τον κύριο τροφοδότη μελλοντικών μουσικών εκτελεστών. (άρθρο 3 εσωτερικού κανονισμού) Στη σχολή της φιλαρμονικής λειτουργούν τμήματα θεωρίας, ενόργανης μουσικής, λαϊκών, παραδοσιακών και ευρωπαϊκών οργάνων. Η εγγραφή και η φοίτηση στα τμήματα είναι δωρεάν. Ακολουθείται πιστό πρόγραμμα διάρκειας και εκπαιδευτικής ύλης και στο τέλος κάθε εκπαιδευτικής περιόδου δίνονται οι απαραίτητες εξετάσεις.

⁷³ Κορυφαίος μουσικός, είναι εκείνος που έχει πτυχίο ή δίπλωμα αναγνωρισμένου οργάνου, πτυχίο ή δίπλωμα αρμονίας, πενταετής προϋπηρεσία ως εκτελεστής σε φιλαρμονική και τριετής διδακτικής προϋπηρεσίας στο όργανο ειδικότητας.

ηχοχρώματα των πνευστών και κρουστών οργάνων, τον ρόλο και τον συνδυασμό τους μέσα στην ορχήστρα και να συμμετέχουν ενεργά στους μουσικούς διαλόγους.

Εικόνα 7. Πρόβα με τη συμμετοχή μικρών μαθητών

3.3 Προετοιμασία μιας συναυλίας. Επετειακή Σούιτα 25^{ης} Μαρτίου 2025

«Η προετοιμασία μιας συναυλίας ξεκινάει από τη στιγμή που τελειώνει η προηγούμενη...» λέει πάντα ο μαέστρος⁷⁴, θέλοντας να τονίσει τη σπουδαιότητα της κάθε εκδήλωσης και την αναγκαιότητα να είναι ποιοτικά εφάμιλλη ή καλύτερη από τις προηγούμενες.

Όσο μικρή ή πιο μεγάλη σε τραγούδια και διάρκεια είναι μια καλλιτεχνική δραστηριότητα, αυτή αντιμετωπίζεται με την ίδια σοβαρότητα και σχολαστικότητα που απαιτεί η περίπτωση. Οι συναυλίες που δίνει η ΦΟΔΧ κατά τη διάρκεια του έτους είναι γνωστές και καθορισμένες σύμφωνα με το καταστατικό της. Για κάθε εκδήλωση υπάρχει ένας βασικός κορμός τραγουδιών ή ορχηστρικών κομματιών ανάλογα το ύφος της. Σε αυτόν το βασικό κορμό θα γίνουν προσθήκες διαφορετικών τραγουδιών κάθε φορά ώστε να υπάρχει ποικιλία στο πρόγραμμα.

⁷⁴ Σε ερώτηση που του έχει γίνει, αναφέρει: «Ο πήχης πρέπει να μπαίνει πάντα ψηλότερα ώστε να μπορούμε να επιτύχουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα και αυτό δεν είναι άλλο από μια επόμενη καλύτερη εμφάνιση. Κάθε πετυχημένη συναυλία αποτελεί για εμάς αφετηρία για την επόμενη η οποία θα πρέπει να είναι λίγο καλύτερη και ούτω καθ' εξής...»

Βεβαίως όλα τα ανωτέρω προϋποθέτουν σωστό προγραμματισμό και πιστή εφαρμογή αυτού. Ο Καλλιτεχνικός διευθυντής σε συνεργασία με τον πρόεδρο του δημοτικού φορέα⁷⁵ όπου υπάγεται η φιλαρμονική, καθορίζουν το ετήσιο πλάνο των εκδηλώσεων και το παρουσιάζουν στο συμβούλιο της διαχειριστικής επιτροπής. Αφού ληφθούν υπόψιν όλες οι απαιτήσεις και δυσκολίες σε υλικοτεχνικό και οικονομικό επίπεδο και ξεπεραστούν τα όποια εμπόδια προκύψουν, το εγκρίνουν και ξεκινά η προετοιμασία. Η κάθε συναυλία είναι ξεχωριστή και απαιτεί ξεχωριστό προγραμματισμό. Άλλες είναι οι ανάγκες για μία εκδήλωση σε εσωτερικό χώρο και άλλες οι ανάγκες για ένα εξωτερικό περιβάλλον. Άλλα όργανα απαιτούνται σε μια λαϊκού ρεπερτορίου εκδήλωση και άλλα σε μια παρουσίαση κλασικής μουσικής. Βεβαίως η φιλαρμονική έχει σαν κύριο κορμό οργάνων τα πνευστά και πάνω σε αυτά ο Αρχιμουσικός θα πρέπει να προσαρμόσει την ενορχήστρωση. Υπάρχει λοιπόν μια σειρά από ενέργειες και βήματα που πρέπει να εκτελεστούν, ξεκινώντας αρκετό καιρό πριν από κάθε εκδήλωση. Μπορούμε να σταχυολογήσουμε τις ενέργειες αυτές ως εξής:

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

1. επιλογή των κομματιών
2. ενοργάνωση – ενορχήστρωση
3. πρόβες μουσικών
4. πρόβες τραγουδιστών
5. επιμέλεια και προετοιμασία κειμένων εκδήλωσης
6. πρόβες κειμένων
7. τελική γενική πρόβα όλων των συντελεστών (μουσική-τραγουδι-κείμενο)

ΤΕΧΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

1. επιλογή χώρου και ημερομηνίας
2. έκδοση προγραμμάτων, αφισών, προσκλήσεων, κοινοποίηση στα ΜΜΕ
3. διακόσμηση και προετοιμασία χώρου
4. προετοιμασία συνεργείου ηχητικής κάλυψης, μετάδοσης κλπ.
5. ορισμός και τοποθέτηση βοηθητικού προσωπικού για την εκτέλεση της συναυλίας
6. μέριμνα για έκτακτη ανάγκη (α' βοήθειες, έκτακτη αποχώρηση κλπ.)

⁷⁵ Γενικός Εσωτερικός Κανονισμός Κεφάλαιο Γ Άρθρο 8 Καταστατικού

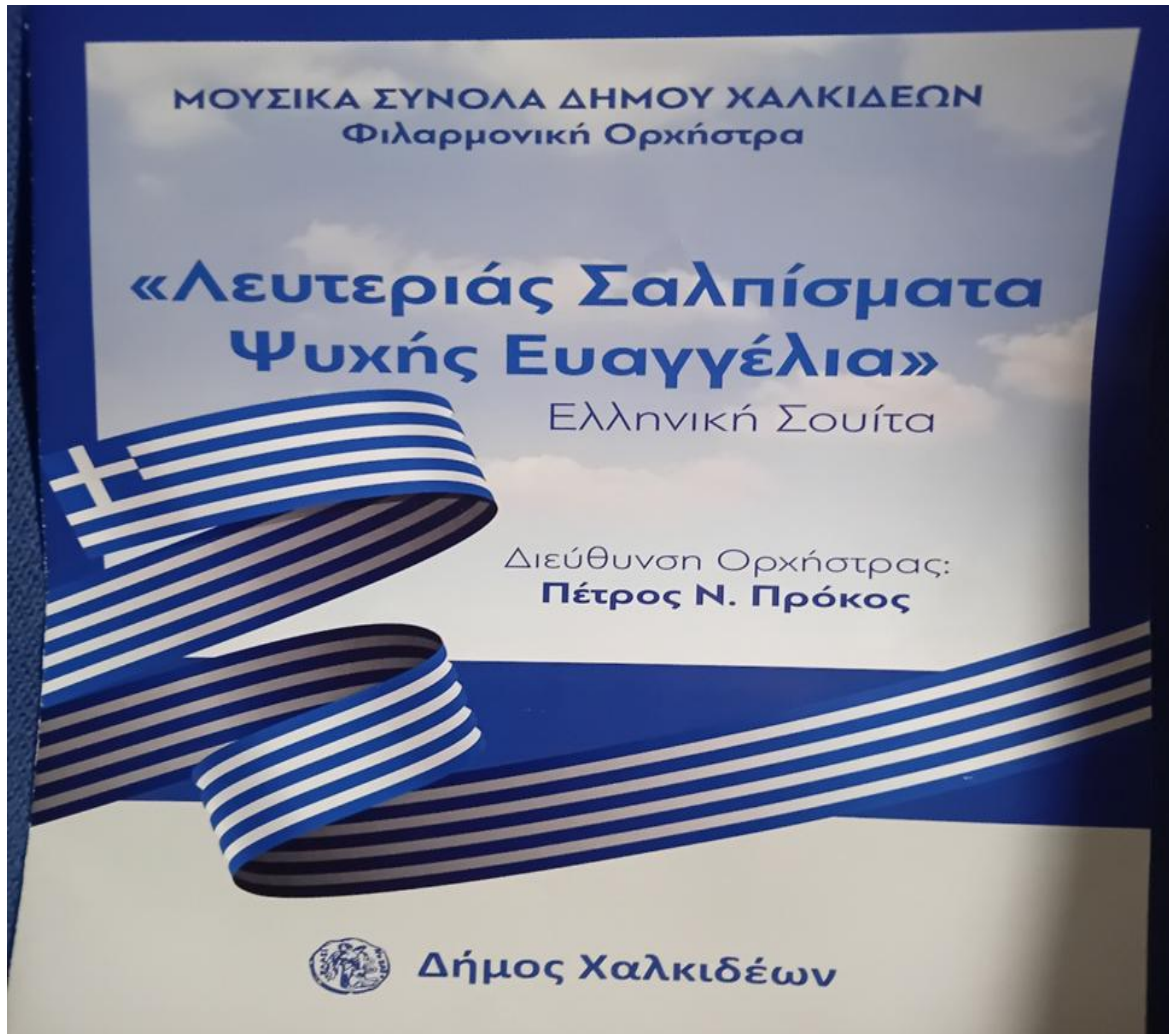
Θα αναφερθώ στην επετειακή συναυλία της 25^{ης} Μαρτίου 2025 με τίτλο «Λευτεριάς Σαλπίσματα Ψυχής Ευαγγέλια». Είναι μία από τις προκαθορισμένες, τακτικές εκδηλώσεις της Φ.Ο.Δ.Χ. κατά τη διάρκεια του έτους. Φέτος πραγματοποιήθηκε στις 22/03/25 στο καινούργιο πνευματικό κέντρο της Ιεράς Μητροπόλεως Χαλκίδας. Δεν είναι η πρώτη φορά που συνεργάζεται η τοπική Μητρόπολη με το Δήμο, ως επί το πλείστο σε δράσεις φιλανθρωπικού χαρακτήρα, όμως ήταν η πρώτη φορά που συναυλία της φιλαρμονικής ορχήστρας πραγματοποιήθηκε σε αίθουσα που δεν ανήκε σε δημοτικό φορέα (θέατρο, στάδιο, πάρκο, πλατεία κλπ.). Ως προς το καλλιτεχνικό σκέλος της εκδήλωσης, η επιλογή των τραγουδιών και των κειμένων είχε πραγματοποιηθεί από τις αρχές του έτους.

Δύο προβλήματα που παρουσιάστηκαν ήταν η στενότητα του χώρου και η ακουστική του δυναμική. Για την αντιμετώπισή τους ο μαέστρος χρησιμοποίησε λιγότερα όργανα σχεδόν τα μισά από αυτά που θα χρησιμοποιούσε στο θέατρο και ενορχήστρωσε τα κομμάτια με τέτοιο τρόπο ώστε να μην φανεί η έλλειψη των υπολοίπων. Το αποτέλεσμα ήταν άκρως εντυπωσιακό και απέσπασε το θερμό χειροκρότημα των παρευρισκόμενων. Οι πρόβες ξεκίνησαν υποτονικά τον Ιανουάριο, μια φορά την εβδομάδα καθώς προηγείτο η προετοιμασία των καρναβαλικών εμφανίσεων. Ξεκίνησαν τόσο νωρίς διότι είχαν γίνει αρκετές αλλαγές στα κομμάτια και έπρεπε οι μουσικοί να εξοικειωθούν. Στη συγκεκριμένη εκδήλωση θα παίξουν μόνο οι μόνιμοι μουσικοί με κάποιους από τους μαθητές. Όλοι τους θα μπορούν να παραβρίσκονται στις πρόβες χωρίς απουσίες.

Ένα μειονέκτημα της Φ.Ο.Δ.Χ. είναι ο μικρός αριθμός των μόνιμων μουσικών της που είναι οχτώ μαζί με τον Αρχιμουσικό. Σε κάθε συναυλία η ορχήστρα πλαισιώνεται από ένα αριθμό εκτελεστών λίγο πάνω από είκοσι άτομα. Όλοι αυτοί οι μουσικοί ανταποκρίνονται θετικά κάθε φορά στο κάλεσμα του μαέστρου και προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους παρακινούμενοι από το φιλότιμο και την αγάπη τους για την ορχήστρα. Στον αντίποδα όμως οι εθελοντές μουσικοί λόγω διαφορετικών επαγγελματών και υποχρεώσεων δεν μπορούν να είναι πάντα συνεπής. Αυτό μετριάζεται όταν τα κομμάτια τους είναι γνωστά (από προηγούμενες εκδηλώσεις) και έτσι μπορούν με λίγες πρόβες, κυρίως παραμονές των συναυλιών, να συντονιστούν με το μόνιμο σύνολο.

Μετά το πέρας των καρναβαλικών εκδηλώσεων οι πρόβες διπλασιάστηκαν ενώ ξεκίνησαν και οι τραγουδιστές να δοκιμάζουν τις φωνές τους. Την παραμονή της

εκδήλωσης έγινε η τελική πρόβα στο πνευματικό κέντρο (πρόβα τζενεράλε) παρουσία όλων των συντελεστών, μουσικών, τραγουδιστών, αναγνώστών και τεχνικών ήχου. Ανήμερα της παράστασης συγκεντρώθηκαν ξανά όλοι, δύο ώρες πριν την έναρξη για ένα τελευταίο έλεγχο. Η εκδήλωση κύλισε ομαλά και οι παραβρισκόμενοι απόλαυσαν ένα ποιοτικό πρόγραμμα σε μια εναλλακτική σκηνή όπως αυτή διαμορφώθηκε.

Εικόνα 8. Αφίσα εκδήλωσης

ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ΚΑΛ/ΝΙΚΟΣ Δ/ΝΤΗΣ - ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΡΟΚΟΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ

ΚΛΑΡΙΝΑ
ΜΠΛΕΤΣΑ ΒΟΥΛΑ
ΚΟΥΛΟΧΕΡΗ ΑΣΗΜΙΝΑ
ΤΑΧΟ ΑΛΦΡΕΝΤ

ΣΑΞΟΦΩΝΟ ΑΛΤΟ
ΓΕΩΡΓΑΚΑΙΝΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΓΙΩΡΓΟΣ

ΤΡΟΜΠΕΤΑ
ΦΑΦΟΥΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΡΟΜΠΟΝΙ
ΜΟΥΚΑΣ ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ

ΦΛΙΚΟΡΝΟ ΤΕΝΟΡΟ
ΔΡΑΚΟΝΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ
ΦΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟΥΜΠΑ
ΤΣΑΚΙΡΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΚΡΟΥΣΤΑ
ΛΙΓΚΩΝΗΣ ΣΠΥΡΟΣ

Εικόνα 9. Σύνθεση ορχήστρας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- 1) ΕΙΣΑΓΩΓΗ - Εμβρατήριο
α) "25η Μαρτίου - Ι. Σακελλαρίδη / Γ. Γεωργόπουλου
β) Παύλος Μελάς - Γ. Σπανός
ΚΕΙΜΕΝΟ: Από τον Όμηρο στον Ο. Ελύτη, σκόλια
2) Ο Θούριος του Ρήγα - Χ. Λεοντής / Ρήγας Φερραίος
3) Τσάμικος - Μ. Χατζιδάκης / Ν. Γκάτσος
ΚΕΙΜΕΝΟ: Ανδρέα Κάλβου, Ωδή Δευτέρα, Εις Δόξαν
4) Άκρα του τάφου σιωπή - Γ. Μαρκόπουλος / Δ. Σολωμός
5) Τα κλεφτόπουλα - Παραδοσιακό
6) Μαλαματένια λόγια - Γ. Μαρκόπουλος / Μ. Ελευθερίου
7) Λευτεριά - Ν. Παναγιώτου / Ν. Καζαντζάκης
ΚΕΙΜΕΝΟ: Διονυσίου Σολωμού, Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, απόσπασμα από το Γ' Σκεδίασμα
8) Το κάρμα επήρα του ήλιου το δρόμο - Χ. Λεοντής / Δ. Σολωμός
9) Πυρρίκιος - Γ. Χατζηνάσιος / Ν. Γκάτσος
10) Ένα παλικάρι είκοσι χρονών - Παραδοσιακό "Γκιούλ Μπαξέ"
ΚΕΙΜΕΝΟ: Κωστή Παλαμά, Πατρίδες, απόσπασμα
11) Όμορφη και παράξενη πατρίδα - Οδ. Ελύτης / Δ. Λάγιος
12) Άρνηση - Μ. Θεοδωράκης / Γ. Σεφέρης
13) Η μάνα του Αλέξανδρου - Γ. Μαρκόπουλος / Π. Θεοδωρίδης
ΚΕΙΜΕΝΟ: Ιωσήφ του Υμνογράφου, Κανών Ακαθίστου Ύμνου, απόσπασμα
14) Ύμνος εις την Ελευθερία (απόσπασμα) - Ν. Μάντζαρος / Δ. Σολωμός

ΑΠΑΓΓΕΛΟΥΝ: Δήμος Τσίμπος, Δήμητρα Σακελλαράκη, Άρης Αυξωνίδης, Ιάσωνας Πάνος, Κατερίνα Κανίκλη, Θωμάς Παναγόπουλος.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Θωμάς Παναγόπουλος.

ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΝ: Σωκράτης Αντωνόπουλος, Δημήτρης Τρακανιάρης, Μαίρη Γλωσσιώτη, Ελένη Κάβουρα, Παρασκευή Κυτίνου, Ελευθερία Μούντριχα.

ΕΝΟΡΧΗΣΤΡΩΣΗ Δ/ΝΣΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ: Πέτρος Ν. Πρόκος

Εικόνα 10. Πρόγραμμα συνανλίας 22/03/2025

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

«Σκοπός της Εταιρείας ταύτης είναι η ανάπτυξις του μουσικού αισθήματος και η διάδοσις των μουσικών γνώσεων εν Χαλκίδι καθ' όλας της μουσικής τας εφαρμογάς» (Αντώνιος Αντωνίου)

Άραγε ο σκοπός επετεύχθη;

Ο όρος μάλιστα είναι μια σύγχρονη έννοια, αναλογιζόμενος κανείς την εμφάνιση του ανθρώπου στη γη, η οποία χάνεται στα βάθη των αιώνων. Στην πρώτη μορφή της, ήταν ένα ολιγομελή στρατιωτικό τμήμα που εμφύχωνε τους στρατιώτες στον πόλεμο. Από την περίοδο της αναγέννησης και μετά παρατηρείται αλματώδη εξέλιξη της μουσικής σε όλα τα επίπεδα. Καινούργια είδη, εξαιρετικοί συνθέτες, εξέλιξη και εφεύρεση καινούργιων μουσικών οργάνων, δημιουργία καινούργιων σχημάτων, ανάπτυξη φιλαρμονικών. Όλα αυτά σε μια Ευρώπη που βγαίνει από την εποχή του σκοταδισμού, μετασχηματίζεται, βιομηχανοποιείται και αναπτύσσεται πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά.

Στη πατρίδα μας η εμφάνιση και αποδοχή όλων αυτών των αλλαγών συντελέστηκε αργότερα. Με την ίδρυση του ελληνικού κράτους-έθνους, από το 1830 και μετά, η Ελλάδα έστρεψε τον προσανατολισμό της προς τη Δύση, επιθυμώντας να υιοθετήσει τη δυτική κουλτούρα σε τομείς, όπως η πολιτική, η οικονομία, ο τρόπος ζωής, η ένδυση, οι συνήθειες, η διασκέδαση και οι πολιτιστικές πρακτικές, με την ελπίδα ν' αποκτήσει δυτική ταυτότητα και έτσι ν' απεμπολήσει το οθωμανικό της παρελθόν. (Δαλιανούδη σ.8 πρακτικά συνεδρίου Ένα από τα εργαλεία αυτής της προσπάθειας, ήταν οι φιλαρμονικές ορχήστρες. Σε τοπικό επίπεδο, η κάθε μία ξεχωριστά, προσέφερε κοινωνικό και εκπαιδευτικό έργο και όλες μαζί στο σύνολό τους συνέβαλαν καθοριστικά στην εθνική πρόοδο. Η Ελλάδα προσπαθεί να βρει το βηματισμό της στο σύγχρονο κόσμο. Οι υποδομές της υποτυπώδης, το βιοτικό και οικονομικό επίπεδο εξαθλιωμένο, η εκπαίδευση ανύπαρκτη, η ταυτότητά της αμφισβητούμενη.

Οι φιλαρμονικές που ξεκίνησαν από τα Ιόνια και επεκτάθηκαν σαν εστίες φωτιάς σε όλο τον ελλαδικό χώρο, ήρθαν σε μια κρίσιμη στιγμή να προσφέρουν και να βελτιώσουν αυτή την κατάσταση. Βοήθησαν εκπαιδευτικά και κοινωνικά τους τοπικούς πληθυσμούς. Έδρασαν σαν κοιτίδες πολιτισμού, δίνοντας όχι μόνο μουσική παιδεία, αλλά και σπουδαίους μουσικούς που αναδείχτηκαν μέσα από αυτές. Η φτωχή Ελλάδα μετά βίας προσπαθούσε να προσφέρει ένα εκπαιδευτικό σύστημα σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Οι φιλαρμονικές με αξιόλογους δασκάλους μουσικούς (έχοντας ευρωπαϊκή

παιδεία και ερχόμενη από ευρωπαϊκά κράτη) κάλυψαν επάξια το κενό της μουσικής εκπαίδευσης.

Με την πάροδο των χρόνων και παρόλες τις δυσκολίες (πολέμους, αναταραχές) που ακολούθησαν, τα πολλαπλά οφέλη των φιλαρμονικών σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο άρχισαν να γίνονται ορατά στις τοπικές κοινωνίες. Τρανό παράδειγμα η Κέρκυρα. Οι φιλαρμονικές αποτελούν μια τεράστια πολιτιστική κληρονομιά για το νησί και αποτελούν ένα θεσμό που προσελκύει τεράστια κοσμοσυρροή, από κάθε γωνιά της γης, κάθε χρόνο. Όλο αυτό αποτυπώνεται σε οικονομική άνθιση και πολιτισμική ανάπτυξη για τον τόπο. Το ίδιο συμβαίνει σε όλη τη χώρα, αλλού λιγότερο και αλλού περισσότερο.

Και στην περίπτωση της Χαλκίδας συνέβη το ίδιο πράγμα. Η αγάπη για τη μουσική οδήγησε στην ίδρυση της φιλαρμονικής στην πόλη. Η προσφορά της σημαντική και πολυεπίπεδη σε όλη την ιστορική διαδρομή της. Η φιλαρμονική ήταν και είναι παρούσα στην καθημερινότητα των πολιτών, σε όλες τις ιστορικές στιγμές, σε κάθε μεγάλο η μικρό γεγονός και αποτελεί πλέον μεγάλο πολιτιστικό κεφάλαιο του δήμου.

Η Χαλκίδα ωριμάζει καλλιτεχνικά και η φιλαρμονικής της ορχήστρα έχει συμβάλει σημαντικά σε αυτό. Στόλισε μουσικά με την παρουσία της αθλητικά γεγονότα, όπως το Πανευρωπαϊκό Πρωτάθλημα U20 της FIBA το 2016, τον τερματισμό του 4^{ου} ετάπ του 66^{ου} Διεθνούς Ποδηλατικού Γύρου της Ελλάδας το 2024 και άλλων μικρότερων εγχώριων αθλητικών γεγονότων. Η παρουσία τηλεοπτικών καναλιών και διαδικτυακών μέσων πρόβαλε την πόλη στο εξωτερικό και μαζί με αυτή τη μουσική της παιδεία. Η διοργάνωση διαφόρων φεστιβάλ και φιλανθρωπικών εκδηλώσεων τα οποία έχουν ως κεντρικό άξονα την παρουσία της φιλαρμονικής, προσθέτουν αξία, κύρος και αναγνώριση.

Η Χαλκίδα μπαίνει στον πολιτιστικό χάρτη της χώρας με πολλαπλά οφέλη. Διοργανώνει Φεστιβάλ Ελληνικού Ντοκιμαντέρ, Εργαστήρι Τέχνης και συμμετέχει σε άλλες δράσεις στην υπόλοιπη Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η φιλαρμονική της ορχήστρα είναι πάντα παρών να συμβάλει λιγότερο η περισσότερο, ακόμη και μια σύντομη παρουσία σε όλα αυτά. Άλλωστε ο πολιτισμός με την ευρύτερη έννοια δεν αποτελεί μονοπώλιο συγκεκριμένου φορέα, αλλά συνύπαρξη πολλών συγκοινωνούντων δοχείων που αλληλοεπιδρούν ώστε να προσφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Η Φιλαρμονική Ορχήστρα της Χαλκίδας κατά τη γνώμη μου και από τη δική μου οπτική, η οποία συμπίπτει με το γενικό κλίμα όπως εγώ το εισέπραξα κατά τη διάρκεια της έρευνάς μου, έχει βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό την πόλη προς αυτή την κατεύθυνση και υπάρχει μια αλληλοεπίδραση. Η φιλαρμονική προβάλλει την πόλη σαν άξιος πρεσβευτής της έξω από τα σύνορά της και η πόλη δεν χάνει ευκαιρία να αναδεικνύει το καμάρι της σε κάθε περίπτωση.

Στη δική μου θεώρηση η Φιλαρμονική είναι ένας ζωντανός οργανισμός που εξελίσσεται συνεχώς. Τα κύτταρα αυτού του οργανισμού είναι όλοι οι μουσικοί και οι άνθρωποι που την υπηρέτησαν με αγάπη, από τον ευεργέτη ιδρυτή της μέχρι και τον τελευταίο σημερινό μαθητή. Υπάρχει κάτι που συνδέει όλους αυτούς από όποια θέση και για όσο χρονικό διάστημα πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους. Αυτός ο σύνδεσμος είναι η αγάπη για τη μουσική και η προσφορά στο συνάνθρωπο. Είναι που τους ενώνει και σχηματίζει μια τεράστια ανθρώπινη αλυσίδα που έχει αρχή αλλά όχι τέλος. Ο καθένας που πέρασε από αυτό το σύνολο άφησε το αποτύπωμά του και έβαλε ένα λιθαράκι σ' αυτό το ζωντανό οικοδόμημα το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα κληρονομιά για τους σύγχρονους αλλά και κληροδότημα για το μέλλον.

Αυτός ο ζωντανός οργανισμός έζησε πολέμους, καταστροφές, είδε πρόσφυγες και ξεριζωμένους αδελφούς να έρχονται από τα πάτρια εδάφη της Μικράς Ασίας και του Πόντου, είδε φτώχεια και ανέχεια, κατοχή θάνατο και πείνα, έζησε εμφύλιο σπαραγμό, σκοτεινή επταετία, οικονομική κρίση και πανδημία. Πέρασε δυσκολίες, παρακμή, σταμάτησε να λειτουργεί και κινδύνευσε να διαλυθεί. Όμως συνεχίζει να υπάρχει και να μεγαλουργεί. Και τι δεν είδε μέσα στα εκατό χρόνια ζωής του, ολόκληρη την ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, συμπορεύτηκε μαζί της ενώ ταυτόχρονα έγραφε και τη δική του ιστορία.

Εκπαίδευσε εκατοντάδες μουσικούς προσφέροντας μουσική παιδεία. Τόνισε το θρησκευτικό φρόνημα με τη λαμπρότητα που προσέδιδε κατά τις λιτανεύσεις, ενίσχυσε το εθνικό φρόνημα με τη συμβολή της στις παρελάσεις και εθνικές επετείους, πρόσφερε ψυχαγωγία στους κατοίκους σε «πρωτόγονες» εποχές που δεν υπήρχε ούτε το ραδιόφωνο. Και όλα αυτά σε εθελοντική βάση και στη διάθεση προσφοράς από τον ευεργέτη της κληροδότη μέχρι και τον τελευταίο εθελοντή μουσικό.

Έως τώρα έχει προσφέρει πλούσιο καλλιτεχνικό έργο με τις αναρίθμητες συναυλίες, εκδηλώσεις, συμμετοχές σε φεστιβάλ κλπ. Τα μουσικά Σύνολα εκτός του ότι

ψυχαγωγούν, μπαίνοντας με σεβασμό στον εσωτερικό κόσμο των θεατών, αποτελούν συνειδητά και ένα πόλο έλξης της νέας γενιάς για ανάδειξη νέων σολίστ, παρέχοντας τη δυνατότητα να κάνουν τα πρώτα τους βήματα στο χώρο των συναυλιών.

Φέτος ύστερα από πάρα πολλά χρόνια, η Φιλαρμονική Ορχήστρα Χαλκίδας ενισχύθηκε με μουσικούς εκτελεστές με συμβάσεις ωρομίσθιας εργασίας. Έτσι στους οκτώ μόνιμους προστέθηκαν άλλοι δεκαπέντε συνάδελφοι διαφόρων ειδικοτήτων και οργάνων, δηλαδή μια αύξηση σχεδόν 200%. Αυτή η θεαματική αύξηση του προσωπικού, με επαγγελματική σχέση, με τη φιλαρμονική είναι από μόνη της μια τρομερή εξέλιξη και σηματοδοτεί την έναρξη ενός υποσχόμενου μέλλοντος. Αξίζει να σημειωθεί πως η τελευταία φορά πρόσληψης μόνιμου μουσικού στη φιλαρμονική, έγινε το μακρινό 2008.

Από τότε (2008), με βασικό κορμό τους οκτώ μόνιμους και με την σύμπραξη πολλών εθελοντών, η φιλαρμονική επέδειξε ένα πολύ πλούσιο καλλιτεχνικό έργο υψηλών προδιαγραφών και απαιτήσεων. Οι ακάματες προσπάθειες του αρχιμουσικού Πρόκου, να βάζει το πήχη της επιτυχίας ψηλότερα και να παρουσιάζει κάθε φορά μια καλύτερη ή εφάμιλλή συναυλία με την προηγούμενη, έπεισαν τη δημοτική αρχή πως ήρθε πλέον η στιγμή και είναι επιτακτική ανάγκη η ενίσχυσή της φιλαρμονικής με μουσικούς εκτελεστές με μόνιμη ή μερικούς απασχόλησης στα πλαίσια μιας επαγγελματικής σχέσης. Ασφαλώς και ο εθελοντισμός είναι καλοδεχούμενος, κανείς δεν περισσεύει, αλλά το επίπεδο πλέον έχει ανέβει ψηλότερα και πρέπει να κρατηθεί εκεί.

ΝΑΙ θα πω με σιγουριά, ο σκοπός επετεύχθη. Το όραμα του αειμνήστου ευεργέτη Αντώνη Αντωνίου, ο οποίος διέθεσε όλη του την περιουσία σε αυτό το κληροδότημα, ενσαρκώθηκε και μορφοποιήθηκε σε ένα πολιτιστικό παράγοντα, ο οποίος κοσμεί και παράγει έργο στην πόλη της Χαλκίδας για περισσότερο από ένα αιώνα. Το φιλαρμονικό τρένο της Χαλκίδας, όπως αυτό έχει αποδειχθεί από την ιστορία του, βαδίζει σε σταθερή τροχιά ολοταχώς στο μουσικό μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Αναγνωστόπουλος, Ν., 1973. *Η Εύβοια υπό κατοχήν*. Αθήνα
2. Αντωνίου, Α., 2012. *Κώστος Δημητρίου ο Αρβανίτης. Ο θρυλικός αρχηγός τη και ήρωας της Εύβοιας κατά την ελληνική επανάσταση του 1821*. Αθήνα: ΠΕΦΙΠ
3. Ανωγειανάκης, Φ., 1991. *Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα*. Αθήνα: Μέλισσα.
4. Βασιλειάδης, Σ., 1978. *Διακόσια χρόνια μουσικής δημιουργίας (1762-1962) οργανολογία*. Αθήνα: Δρυμός.
5. Αυδίκος, Β., 2014. *Οι πολιτιστικές και δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα. Θεσσαλονίκη εκδόσεις Επίκεντρο Α.Ε*
6. Βρανόπουλος, Ε., 2000. *Η ιστορία της Εύβοιας*. Αθήνα: Πελασγός.
7. Γουναρόπουλος, Α., 1930. *Η ιστορία της νήσου Έύβοιας*. Θεσσαλονίκη: Γουναρόπουλος
8. Γούτου-Φωτοπούλου, Ε., 1986. *Σύσταση και εξέλιξη του Δήμου Χαλκιδέων*. Χαλκίδα: Δήμος Χαλκιδέων.
9. Δερτίλης, Γ., 2017. *Ιστορία του Ελληνικού κράτους 1830 -1920*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης
10. Δεσποτόπουλος, Αλ., 1975. «Εξελίξεις στην Εύβοια. Μάχη στα Βρυσάκια», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους τομ. ΙΒ*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
11. Δημόπουλος, Χ., 1870. *Η στρατιωτική ζωή εν Ελλάδι*. Βραΐλα: Τυπογραφείον Το τρίγωνον
12. Δ.Ι.Σ. (Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού), 2005. *Η ιστορία της οργάνωσης του ελληνικού στρατού (1821-1954)*. Αθήνα: Γ.Ε.Σ.
13. Δ.Ι.Σ. (Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού), 1961. *Στρατιωτικός κανονισμός σαλπικτών -τυμπανιστών όπλων στρατού ξηράς και χειρισμού μεγάλης ράβδου αρχιμουσικών*. Αθήνα: Γ.Ε.Σ.
14. Εταιρεία, Ε., Σ., 1962. *Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών Τόμος 9*. Αθήνα: Ε.Ε.Σ.
Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010. «Πράσινη Βίβλος : Απελευθέρωση του δυναμικού των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας». ΓΔ Εκπαίδευσης και Πολιτισμού. COM 183
15. Ιωακείμογλου, Η., 2011. *Κόστος εργασίας, περιθώρια κέρδους και ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα (1995-2009)*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ
16. Ιωαννίδης, Ελ., 2002. *1836-2000 η ιστορία του δήμου Χαλκιδέων*. Χαλκίδα: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών -παράρτημα Χαλκίδας.
17. Ιωαννίδης, Ε., 2013. *Τεκμήρια για την ιστορία της Ισραηλίτικης κοινότητας της Χαλκίδας κατά την περίοδο της κατοχής*. Χαλκίδα: manifest.
18. Καλογερόπουλος, Τ., 2001. *Λεξικό της Ελληνικής μουσικής*. Αθήνα: Γιαλλέλης.
19. Καραδήμου – Γερολύμπου, Αλ., 1997. *Μεταξύ Ανατολής και Δύσης*. Αθήνα: Τροχαλία.
20. Καραπασχαλίδου, Α., 2020. *Χαλκίδα. Η προσωπογραφία της πόλης, μέσ' από την οδική ονοματοθεσία της*. Χαλκίδα: Εύριπος.
21. Καρύδης, Δ., 2000. *Χωρογραφία νεωτερική ή λόγος για τη συγκρότηση και εξέλιξη των ελληνικών πόλεων από τον 15^ο στον 19^ο αιώνα*. Αθήνα: Συμμετρία.

22. Καταλάν, Α., 1999. *Με το καϊκι για την Τουρκία*. Χαλκίδα
23. Κοκκώνης, Γ., 2017. *Λαϊκές μουσικές παραδόσεις λόγιες αναγνώσεις / λαϊκές πραγματώσεις*. Αθήνα: Fagottobooks.
24. Λαζαρέτου, Σ., 2014. *Η έξυπνη οικονομία: «πολιτιστικές» και «δημιουργικές» βιομηχανίες στην Ελλάδα. Μπορούν να αποτελέσουν προοπτική εξόδου από την κρίση;* Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος
25. Μάϊσης, Μ., 2013. *Η ιστορία της Εβραϊκής κοινότητας Χαλκίδας από το 586 π.χ. έως το 2001 μ.Χ.* Χαλκίδα: Ισραηλιτική κοινότητα Χαλκίδας.
26. Μοτσενίγος, Σ., 1958. *Νεοελληνική Μουσική. Συμβολή εις την Ιστορία της*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.
27. Μπαλτά, Ε., 1991. "Rural and urban population in the sancak of Euripos in the end early of 16th century," *Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών* 29. Αθήνα: Ε.Ε.Σ.
28. Μπαλτά, Ε., 2010. *Η καταγραφή των Μικρασιατικών συνοικιών της Εύβοιας από το κέντρο μικρασιατικών σπουδών (1948-1964)*. Χαλκίδα: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών
29. Μπαλτσιώτης, Λ., 2017. *Ο εχθρός εντός των τειχών. Η Μουσουλμανική κοινότητα της Χαλκίδας*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
30. Μπαρμπάκη, Μ., 2015. *Όψεις της Μουσικής Ζωής στα Ελληνικά Κέντρα το Δεύτερο Μισό του 19^{ου} Αιώνα*. [e-book] Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
31. Μπαρμπάκη, Μ., 2009. *Οι πρώτοι μουσικοί σύλλογοι της Αθήνας και του Πειραιά και η συμβολή τους στη μουσική παιδεία (1871-1909)*. [e-book] Αθήνα: Διαθέσιμο από ΕΚΠΑ.
32. Μυλωνάς, Κ., 1984. *Ιστορία του Ελληνικού Τραγουδιού Ι (1824-1960)*. Αθήνα: Κέδρος.
33. Παύλου, Α., 1974. *Σελίδες από τη νεότερη ιστορία της Χαλκίδας(1833-1944)*. Χαλκίδα: Δήμος Χαλκιδέων.
34. Παπαγεωργίου, Σ.Κ., 1882. <<Οδοιπορικόν Ιακώβου Μηλοϊτου>> Αθήνα: Παρνασσός.
35. Παπαστρατής, Σ., 2009. *Μέρες του 1943-1944 στην Εύβοια. Κατοχή αντίσταση απελευθέρωση*. Αθήνα: Χατζηνικολή.
36. Πανσανίας, 1992. *Ελλάδος περιηγήσεις τόμος 2 Κορινθιακά*. Αθήνα: Κάκτος.
37. Πλούταρχος, 2012. *Πλούταρχος Παράλληλοι βίοι Λυκούργος - Νούμας*. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
38. Σακελλαρόπουλος, Σ., 2001. *Η Ελλάδα στη μεταπολίτευση. Πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις*. Αθήνα: Λιβάνης.
39. Ριζάς, Σ., 2008. *Η Ελληνική Πολιτική μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο*. Αθήνα: Καστανιώτη.
40. Τσαούσης, Γ., 1990. *«Ευβοϊκή Εγκυκλοπαίδεια»*. Αθήνα: Βασιλόπουλος.
41. Φαράντος, Χ., 1996. *Βιβλιογραφία για την Εθνική Αντίσταση στην Εύβοια*. Αθήνα: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών.
42. Φίλιππας, Α., 1985. *Φιλαρμονική Λευκάδας (Ιστορική πορεία 135 χρόνων)*. Αθήνα: Εταιρεία Λευκαδίων Μελετών.
43. Φουσάρας, Γ., 1959. *Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών 6. Τα Ευβοϊκά του Ελβιά Τσελεμπί*. Αθήνα: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών.
44. Χρήστου, Θ., 1999. *Τα σύνορα του Ελληνικού Κράτους και οι Διεθνείς Συνθήκες (18330-1947)*. τομ. 1. Αθήνα: Δημιουργία.

ΞΕΝΗ

1. Coronelli, V., 1965. *Historia del Regno di Negroponte e sue insole adiacenti*. Venetia
2. Drucker, P., 1993. *Post-Capitalist Society*. New York: Harper Business.
3. Edwards, B., 1997. *Drawing on the Right Side of the Brain*. New York: Penguin Putnam
4. Fleming, K.E., 2009. *Greece. A Jewish History*. Αθήνα: Οδυσσέας.
5. Howkins, J., 2001. *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. London: Allen Lane.
6. Kennedy, M., 1989. *Λεξικό μουσικής της Οξφόρδης τόμος Β*. Αθήνα: Γιαλλέλης.
7. Koder, J., 1973 *Negroponte. Untersuchungen zur Topographie und Siedlungsgeschichte der Insel Euboia während der Zeit der Venezianerherrschaft*. Wien.
8. Kolodny, E., 1974. *La population des iles de la Grece. Essai de geographie insulaire en Mediterrranee orientale Tome 1*. Aix-en-Provence: Edisud
9. Landry, C., & Bianchini, F., 1995. *The creative City*. UK: Demos
10. Reeve, M., 2002. *""Measuring the Economic and Social Impact of the arts: A Review.""* UK: Arts Council England
11. Rheinhold, Mueller, 2019. *War and Beatitude: The Fall of Negroponte to the Ottomans in 1470 and Female Sanctity in Venice*. Venice: Univercita Venecia.
12. Throsby, D., 2008. *The concentric circles model of the cultural industries»* περιοδικό Cultural Trends, τομ. 17, τεύχος 3.
13. Wheler, G., 2022. *A journey into Greece by George Wheller Esq; in company of Dr Spon of Lyons*, London 1682. London: Royal Collection Trust.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εύβοια	:1879
Ευβοϊκή Γνώμη	:1977 1980 1985 1987
Εύριπος	:1876 1885 1890 1902 1912 1914 1922
Παλίρροια	:1884
Πανευβοϊκό Βήμα	:1983 1988 1989 1993 1999
Προοδευτική Εύβοια	:1977 1980
Φωνή του Λαού	:1929

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού κατοίκων*. Ανακτήθηκε από:
https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf

Τρικούπης, Αθ., (2020). “*Hellenic Music Education and Practice in Macedonia during the Ottoman Empire*”. Ανακτήθηκε από:
<https://music.uoi.gr/wp-content/uploads/2022/01/trikoupis-5etia.pdf>

ΕVIAPORTAL (2014). *Η Εύβοια στο Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο 1940-1944*. Ανακτήθηκε από:
<https://eviaportal.gr/eyboia-pagkosmios-polemos-1940-1944/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

1 ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΧΑΛΚΙΔΑΣ

- 110000 – 8000 π.Χ. εμφάνιση πρώτων ανθρώπων στην περιοχή της Χαλκίδας
- 8000 – 3000 π.Χ. μικροί μόνιμοι οικισμοί κατά μήκος των ακτών της Χαλκίδας
- 3000 π.Χ. δημιουργία πορθμού του Ευρίπου. Η Εύβοια μετατρέπεται οριστικά σε νησί
- 3000 – 2000 π.Χ. ακμάζει η προϊστορική Χαλκίδα, η Μάνικα
- 2000 – 1600 π.Χ. παρακμή και μείωση του πληθυσμού
- 1194 – 1184 π.Χ. συμμετοχή της Χαλκίδας στον τρωικό πόλεμο
- 1100 – 700 π.Χ. η γέννηση της πόλης κράτους της Χαλκίδας
- 770 π.Χ. ιδρύεται η πρώτη αποικία της Χαλκίδας στη Δύση, η Πιθηκούσα
- 710 – 750 π.Χ. οι «Ληλάντιοι» πόλεμοι
- 700 – 506 π.Χ. η εποχή των αριστοκρατών
- 530 – 520 π.Χ. η Χαλκίδα κόβει το πρώτο νόμισμα, το Χαλκιδικό στατήρα
- 506 π.Χ. η Χαλκίδα καταλαμβάνεται από τους Αθηναίους
- 480 π.Χ. η Χαλκίδα συμμετέχει στους περσικούς πολέμους
- 478 – 477 π.Χ. η Χαλκίδα στην Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία
- 413 – 412 π.Χ. πρόσκαιρη απελευθέρωση από την Αθηναϊκή ηγεμονία
- 410 π.Χ. Ο Εύριπος γεφυρώνεται για πρώτη φορά
- 371 π.Χ. η Χαλκίδα μπαίνει στη Βοιωτική συμμαχία
- 338 π.Χ. η Χαλκίδα υπό Μακεδονική κυριαρχία
- 335 π. Χ. ο Μέγας Αλέξανδρος εγκαθιστά φρουρά στη Χαλκίδα και επεκτείνει τα τείχη της
- 323 π.Χ. ερχομός του Αριστοτέλη στη Χαλκίδα
- 318 π.Χ. ο Κάσσανδρος εγκαθιστά φρουρά στη Χαλκίδα
- 312 π.Χ. η Χαλκίδα υπό τον έλεγχο των Αντιγονιδών
- 274 – 273 π.Χ. η Χαλκίδα απελευθερώνεται από τη Μακεδονική κυριαρχία
- 268 – 267 π.Χ. η καταστροφή της κατά τη διάρκεια του Χρεμωνιδείου πολέμου
- 221 π.Χ. επιβολή του Φιλίππου Ε στη Χαλκίδα
- 208 π.Χ. οι Ρωμαίοι προσπαθούν ανεπιτυχώς να καταλάβουν την πόλη
- 200 π.Χ. η Χαλκίδα καταστρέφεται από τους Ρωμαίους
- 197 π.Χ. οι Ρωμαίοι εγκαθιστούν φρουρά

192 π.Χ. ο Αντίνοος Γ΄ ο Μέγας γίνεται κύριος της πόλης
146 π.Χ. η Χαλκίδα συμμετέχοντας στην Αχαϊκή Συμπολιτεία προκαλεί τη δεύτερη καταστροφή της από τους Ρωμαίους
86 π.Χ. εντάσσεται μόνιμα στις πόλεις της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας
267 μ.Χ. έναρξη βαρβαρικών επιδρομών στην πόλη
531 μ.Χ. μεγάλος λοιμός αποδεκατίζει τον πληθυσμό της
7^{ος} αιώνας σταδιακή μεταφορά της πόλης δίπλα στον Εύριπο
867 μ.Χ. πρώτη αναφορά της Χαλκίδας ως Εύριπος
1147 μ.Χ. η πόλη λεηλατείται από τους Νορμανδούς
1171 μ.Χ. τμήμα της πόλης καταστρέφεται από Ενετούς
1182 – 1198 εδραίωση Βενετών στην πόλη
1185 μ.Χ. η δεύτερη πολιορκία των Νορμανδών
1204 μ.Χ. κατάληψη της πόλης από Φράγκους και Ενετούς. Η πόλη μετονομάζεται σε Νεγροπόντε
8/2/1314 το Νεγροπόντε γίνεται μόνιμη έδρα του Λατίνου πατριάρχη
1317 μ.Χ. το Νεγροπόντε λεηλατείται από Καταλανούς
1332 μ.Χ. οι Οθωμανοί επιτίθενται για πρώτη φορά στο Νεγροπόντε
1342 μ.Χ. οι Γενουάτες καίνε και λεηλατούν το Νεγροπόντε
12/3/1392 οι Οθωμανοί χτυπούν για δεύτερη φορά το Νεγροπόντε
15/6 έως 12/7/1470 πολιορκία και άλωση της πόλης από τον Μωάμεθ Β΄. Αρχή οθωμανικής περιόδου, το Νεγροπόντε μετονομάζεται σε Εγριμπόζ
1686 μ.Χ. χτίσιμο του κάστρου στο λόφο Καράμπαμπα
8/5/1821 έναρξη επανάστασης
7/4/1833 απελευθέρωση του Εγριμπόζ. Η πόλη ονομάζεται ξανά Χαλκίδα
27/12/1883 «γεννιέται» ο δήμος Χαλκιδέων πρώτη απογραφή 7.174 κάτοικοι
23/10/1835 πρώτος διορισμένος δήμαρχος, ο Υδραίος Αντώνιος Νίκας
1890 μ.Χ. ξεκινά το γκρέμισμα των τειχών της μεσαιωνικής Χαλκίδας
17/4/1896 εγκαινιάζεται η νέα ιταλική γέφυρα, γίνεται διαπλάτυνση του πορθμού
29/4/1900 η Χαλκίδα βλέπει για πρώτη φορά κινηματογράφο
4/11/1901 εγκαίνια της ηλεκτρικής εταιρείας
8/3/1904 εγκαίνια σιδηροδρομικού σταθμού
1922 πρόσφυγες από τη Σμύρνη καταφθάνουν στην πόλη
25/4/1941 οι Γερμανοί μπαίνουν στη Χαλκίδα
15/10/1944 απελευθέρωση της πόλης από τους Ναζί

1962 η συρταρωτή γέφυρα μπαίνει σε λειτουργία

9/7/1993 εγκαινιάζεται η νέα υψηλή γέφυρα «Γεώργιος Παπανικολάου»

Ιστορική εξέλιξη πληθυσμού (1856-2021)

Έτος	Πληθ.	±%
1856	4.086	-
1861	4.585	+12.2%
1870	6.447	+40.6%
1879	7.564	+17.3%
1889	10.710	+41.6%
1896	9.676	-9.7%
1907	11.894	+22.9%
1920	14.398	+21.1%
1928	18.557	+29.0%
1940	21.820	+17.5%
1951	26.248	+20.3%
1961	28.576	+8.9%
1971	36.300	+27.0%
1981	44.867	+23.6%
1991	52.896	+17.9%
2001	55.264	+4.5%
2011	59.125	+7.0%
2021	64.490	+9.1%

2 ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Φιλαρμονική Δήμου Νέστου
Φιλαρμονική Δήμου Ορεστιάδας
Φιλαρμονική Δήμου Μαρωνείας-Σαπών
Φιλαρμονική Δήμου Αλεξανδρούπολης
Φιλαρμονική Δήμου Ξάνθης
Φιλαρμονική Δήμου Κομοτηνής
Φιλαρμονική Δήμου Σουφλίου
Φιλαρμονική Μπάντα Πέπλου Έβρου

2. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Δημοτική Φιλαρμονική Αγίας Βαρβάρας
Δημοτική Φιλαρμονική Κερατέας
Δημοτική Φιλαρμονική Χαλανδρίου
Φιλαρμονική Δήμου Αθηναίων
Φιλαρμονική Δήμου Ψυχικού
Φιλαρμονική Δήμου Πειραιά
Φιλαρμονική Δήμου Ιλίου
Φιλαρμονική Δήμου Ελευσίνας
Φιλαρμονική Δήμου Σαρωνικού
Φιλαρμονική Δήμου Καλλιθέας
Δημοτική Φιλαρμονική Αιγάλεω
Φιλαρμονική του ΠΑΟΔΑΠ (Αγία Παρασκευή)
Φιλαρμονική Δήμου Περιστερίου
Φιλαρμονική Δήμου Βύρωνα
Φιλαρμονική Δήμου Μαρκόπουλου
Φιλαρμονική Δήμου Βριλησίων
Φιλαρμονική Δήμου Κηφισιάς «Ανδρέας Κατεβαίνης»
Φιλαρμονική Δήμου Νέας Σμύρνης
Φιλαρμονική Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδας
Φιλαρμονική Δήμου Αμαρουσίου

3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Φιλαρμονική Δήμου Λήμνου

Φιλαρμονική Δήμου Χίου

Φιλαρμονική Δήμου Μυτιλήνης

Φιλαρμονική Σάμου ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ο ΣΑΜΙΟΣ

Φιλαρμονική Σάμου ΒΑΘΥΛΛΟΣ-ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΕΡΟΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Φιλαρμονική Δήμου Μεσολογγίου

Φιλαρμονική Δήμου Αγρινίου

Παπαχαράλαμπος Δημοτική Φιλαρμονική Ναυπάκτου

Φιλαρμονική Δήμου Αμφιλοχίας

Φιλαρμονική Δήμου Ακτίου Βόνιτσας

Φιλαρμονική Εταιρεία-Ωδείο Πατρών

5. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Φιλαρμονική Δήμου Άργους Ορεστικού

Φιλαρμονική Δήμου Εορδαίας-Κοζάνης

Φιλαρμονική Δήμου Πανδώρα-Κοζάνης

Φιλαρμονική Δήμου Βοΐου

Φιλαρμονική Δήμου Φλώρινας

Φιλαρμονική Γρεβενών Ορφέας

Φιλαρμονική Δήμου Εορδαίας “Ο Αριστοτέλης”

6. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Φιλαρμονική Δήμου Ιωαννίνων

Φιλαρμονική Δήμου Φιλιάτων

Φιλαρμονική Δήμου Ηγουμενίτσας

Φιλαρμονική Δήμου Πάργας

Φιλαρμονική Μ/Φ Συλλόγου Άρτας “Ο Σκουφάς”

7. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Φιλαρμονική Δήμου Λαρίσης

Φιλαρμονική Δήμου Τυρνάβου

Φιλαρμονική Δήμου Μετεώρων

Φιλαρμονική Δήμου Καρδίτσας

Φιλαρμονική Δήμου Βόλου

Φιλαρμονική Δήμου Τρικκαίων

8. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΩΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Φιλαρμονική Δήμου Σάμης

Φιλαρμονική Δήμου Κουρασάδων Κέρκυρας

Φιλαρμονική Δήμου Λυξουρίου ΠΑΛΛΗΣ

Φιλαρμονική Δήμου Παξών

Φιλαρμονική Δήμου Ιθάκης

Φιλαρμονική Δήμου Σιναράδων Κέρκυρας

Φιλαρμονική Δήμου Φιναλίων Κέρκυρας

Φιλαρμονική Δήμου Ζακύνθου

Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδας

Φιλαρμονική Σχολή Κεφαλληνίας

Φιλαρμονική Δήμου Αργοστολίου “Διονύσιος Λαυράγκας”

Παλαιά Φιλαρμονική Κερκύρας

Φιλαρμονική Γαστουρίου Κερκύρας

Φιλαρμονική ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ Κερκύρας

Φιλαρμονική Λακώνων ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Φιλαρμονική ΚΟΝΤΟΚΑΛΙΟΥ Κέρκυρας

Φιλαρμονική ΣΚΥΠΕΡΟΥ Κέρκυρας

Φιλαρμονική ΛΙΑΠΑΔΩΝ Κέρκυρας

Φιλαρμονική ΜΑΝΤΖΑΡΟΣ Κέρκυρας

Φιλαρμονική Σχολή Λειβαθούς «Χαρίλοας Χωραφάς» (Δήμος Λειβαθούς)

Φιλαρμονική Σχολή Σάμης «Θέμος Αμούργης»

Φιλαρμονική ΑΓΙΟΥ Ματθαίου «Λορέντζος Μαβίλης» Κέρκυρας

9. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Φιλαρμονική Δήμου Καλαμαριάς

Φιλαρμονική Δήμου Λιτοχωρίου Δίου-Ολυμπίου

Φιλαρμονική Δήμου Παύλου Μελά

Φιλαρμονική Δήμου Πέλλας

Φιλαρμονική Δήμου Πύνδας-Κολίνδρου

Φιλαρμονική Δήμου Θέρμης

Φιλαρμονική Δήμου Νέας Προποντίδας

Φιλαρμονική Δημ.Κοιν. Επιχ. ΙΡΙΣ
Φιλαρμονική Δήμου Σερρών
Φιλαρμονική Δήμου Αμπελοκήπων Μενεμένης
Φιλαρμονική Δήμου Βέροιας
Φιλαρμονική Δήμου Αριστοτέλη Αρναίας
Φιλαρμονική Δήμου Κασσάνδρας
Φιλαρμονική Δήμου Δοξάτου Δράμας
Φιλαρμονική Παπάφειου Ιδρύματος
Φιλαρμονική Δήμου Έδεσσας
Φιλαρμονική Εταιρεία Νάουσας
Φιλαρμονική Δήμου Νεάπολης-Συκαιών
Φιλαρμονική Δήμου Πυλαίας
Δημοτική Φιλαρμονική Μίκρας
Δημοτική Φιλαρμονική Βασιλικών
Δημοτική Φιλαρμονική Νέων Μουδανιών
Δημοτική Φιλαρμονική Νέας Τρίγλιας
Δημοτική Φιλαρμονική Νέας Καλλικράτειας

10. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Φιλαρμονική Δήμου Ηρακλείου
Φιλαρμονική Δήμου Σητείας-Δόκας
Φιλαρμονική Δήμου Ρεθύμνου
Φιλαρμονική Δήμου Χανίων
Φιλαρμονική Δήμου Μαλεβιζίου (παιδική)

11. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Φιλαρμονική Δήμου Πάτμου
Φιλαρμονική Δήμου Ρόδου
Φιλαρμονική Δήμου Σύρου
Φιλαρμονική Δήμου Κω
Φιλαρμονική Δήμου Νάξου & Μικρών Κυκλάδων

12. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Φιλαρμονική Δήμου Καλαβρύτων
Φιλαρμονική Δήμου Σπάρτης

Φιλαρμονική Δήμου Β. Κυνουρίας
Φιλαρμονική Δήμου Ζευγολατιού
Φιλαρμονική Δήμου Καλαμάτας
Φιλαρμονική Δήμου Μονεμβασιάς
Φιλαρμονική Δήμου Κορινθίων
Φιλαρμονική Δήμου Λουτρακίου
Φιλαρμονική Δήμου Ναυπλίου
Φιλαρμονική Δήμου Τρίπολης
Φιλαρμονική Δήμου Οιχαλίας-Μεσσηνίας
Φιλαρμονική Δήμου Βέλλου-Βόχας
Φιλαρμονική Δήμου Δερβενίου
Φιλαρμονική Νέας Κίου Δήμος Άργος/Μυκηνών
Φιλαρμονική Αιγίου ΕΥΤΕΡΠΗ
Δημοτική Φιλαρμονική Ασωπού
Δημοτική Φιλαρμονική Δήμου Βοιών
Δημοτική φιλαρμονική Κυλοκάστρου

13. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Φιλαρμονική Δήμου Λαμίας
Φιλαρμονική Δήμου Λιβαδειάς
Φιλαρμονική Δήμου Θήβας
Φιλαρμονική Δήμου Άμφισσας
Φιλαρμονική Δήμου Ιτέας
Φιλαρμονική Δήμου Καρπενησίου

3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΦΟΔΧ

Οι υποχρεωτικές τακτικές υπηρεσίες είναι οι εξής:

1.	1/1	Δοξολογία Μητρόπολης
2.	6/1	Θεοφάνια
3.	19/1	Περιφορά Παλαιοημερολογίτισσας
4.	24/3	Κατάθεση στεφάνων Σχολεία
5.	25/3	Παρέλαση Εθνικής Εορτής
6.	25/3	Περιφορά Εικόνας Ευαγγελίστριας
7.	6/4	Ευαγγελίστρια Θεοτόκου Παλ/τες
8.	----	Περιφορά Επιταφίου
9.	----	Ανάσταση
10.	----	Περιφορά Εικόνας (Αγ. Φωτεινή)
11.	20/5	Περιφορά Εικόνας (Αγ. Κων/νος)
12.	----	Δοξολογία Ποντίων
13.	27/5	Περιφορά Εικόνας (Αγ. Ιωάννης Ρώσος)
14.	8/6	Περιφορά Εικόνας (Αγ. Ιωάννου Παλ/των)
15.	28/6	Περιφορά Εικόνας (Πέτρου-Παύλου)
16.	30/6	Περιφορά Εικόνας (Άγιοι Ανάργυροι)
17.	16/7	Περιφορά Εικόνας (Αγία Μαρίνα)
18.	----	Δοξολογία Κυπρίων
19.	25/7	Περιφορά Εικόνας (Αγ. Παρασκευής)
20.	26/7	Περιφορά Εικόνας (Άγ. Παντελεήμονας)
21.	14/8	Περιφορά Εικόνας (Δοκός)
22.	22/8	Περιφορά Εικόνας (Ευαγγελίστρια)
23.	27/8	Περιφορά Εικόνας (Παναγίας Παλ/των)
24.	8/9	Περιφορά Εικόνας (Καναπίτσα)
27.	----	Δοξολογία (Γενοκτονία Ελλήνων Μ. Ασίας)
28.	24/9	Περιφορά Εικόνας (Άγ. Νικόλαος)
26.	8/9	Περιφορά Εικόνας (Καναπίτσα)
27.	----	Δοξολογία (Γενοκτονία Ελλήνων Μ. Ασίας)
28.	24/9	Περιφορά Εικόνας (Άγ. Νικόλαος)
26.	8/9	Περιφορά Εικόνας (Καναπίτσα)
27.	----	Δοξολογία (Γενοκτονία Ελλήνων Μ. Ασίας)

28.	24/9	Περιφορά Εικόνας (Άγ. Νικόλαος)
29.	----	Περιφορά Εικόνας (Δημήτρια)
30.	----	Ο.Η.Ε.
31.	27/10	Κατάθεση Στεφάνων Σχολεία
32.	28/10	Παρέλαση Εθνικής Εορτής
33.	7/11	Περιφορά Εικόνας (Ταξιαρχών)
34.	8/11	Περιφορά Εικόνας (Άγ. Νεκτάριος)
35.	21/11	Ενόπλων Δυνάμεων
36.	6/12	Περιφορά Εικόνας (Άγ. Νικόλαος)
37.	11/12	Περιφορά Εικόνας (Άγ. Σπυρίδωνας)
38.	23/12	Χριστουγεννιάτικη Συναυλία Φ.Ο.Δ.Χ.
39.	24/12	Κάλαντα.

Οι υποχρεωτικές έκτακτες υπηρεσίες είναι οι εξής:

1. Επίσημη άφιξη στη Χαλκίδα του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας.
2. Του Προέδρου της Κυβερνήσεως.
3. Κλιμακίου Υπουργών.
4. Κάθε άφιξη επιφανών προσώπων κατά την κρίση της Διαχειριστικής Επιτροπής της Φ.Ο.Δ.Χ.
5. Κάθε έγγραφη εντολή του Προέδρου της Επιτροπής, η οποία αναφέρεται σε επίσημη ημέρα διεξαγωγής συνεδρίων, εκδηλώσεων.

Προαιρετικές υπηρεσίες.

Για κάθε υπηρεσία εκτός των ορίων του Δήμου, η παρουσία της Φ.Ο.Δ.Χ. είναι προαιρετική και καθορίζεται από απόφαση της Διαχειριστικής Επιτροπής.

4 ΦΩΤΟ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΦΟΔΧ

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
ΔΕΠΑΧ

ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΤΟ
"ΤΡΙΦΩΝΟ"
ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:
ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΡΟΚΟΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 3 ΜΑΡΤΙΟΥ 2007 ώρα 20.00

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ΕΛΕΝΗ ΚΑΛΛΙΑ

"ΑΠΟΗΧΟΙ ΤΟΥ '40"

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ
ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΧΟΡΩΔΙΑΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ Ο ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΠΡΟΚΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΩΡΑ 8:30 μ.μ.
ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

**ΤΗΣ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ
ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
ΜΕ ΠΟΙΚΙΛΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ**

**ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ
Ο ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΠΡΟΚΟΣ**

**ΣΑΒΒΑΤΟ 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995
ΩΡΑ 8.00 μ.μ.
ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

**ΤΗΣ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ
ΚΑΙ ΧΟΡΩΔΙΑΣ ΝΕΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ**

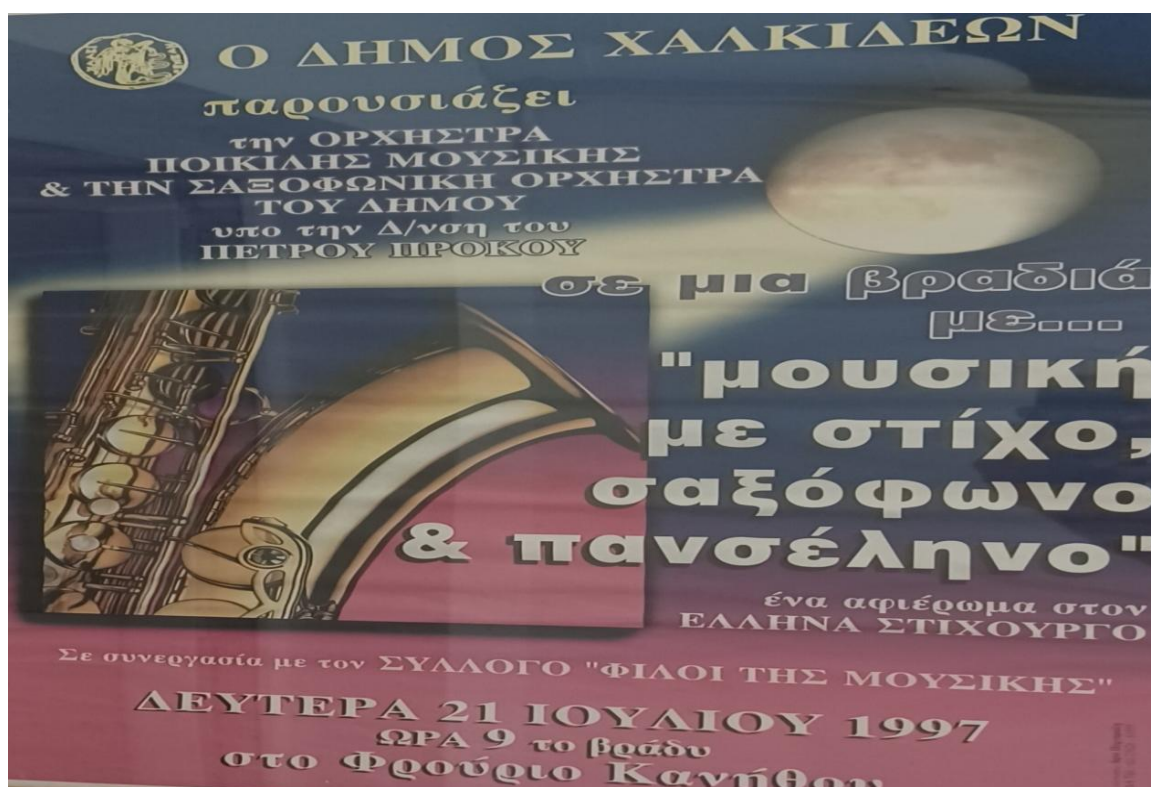
ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ Ο ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΠΡΟΚΟΣ

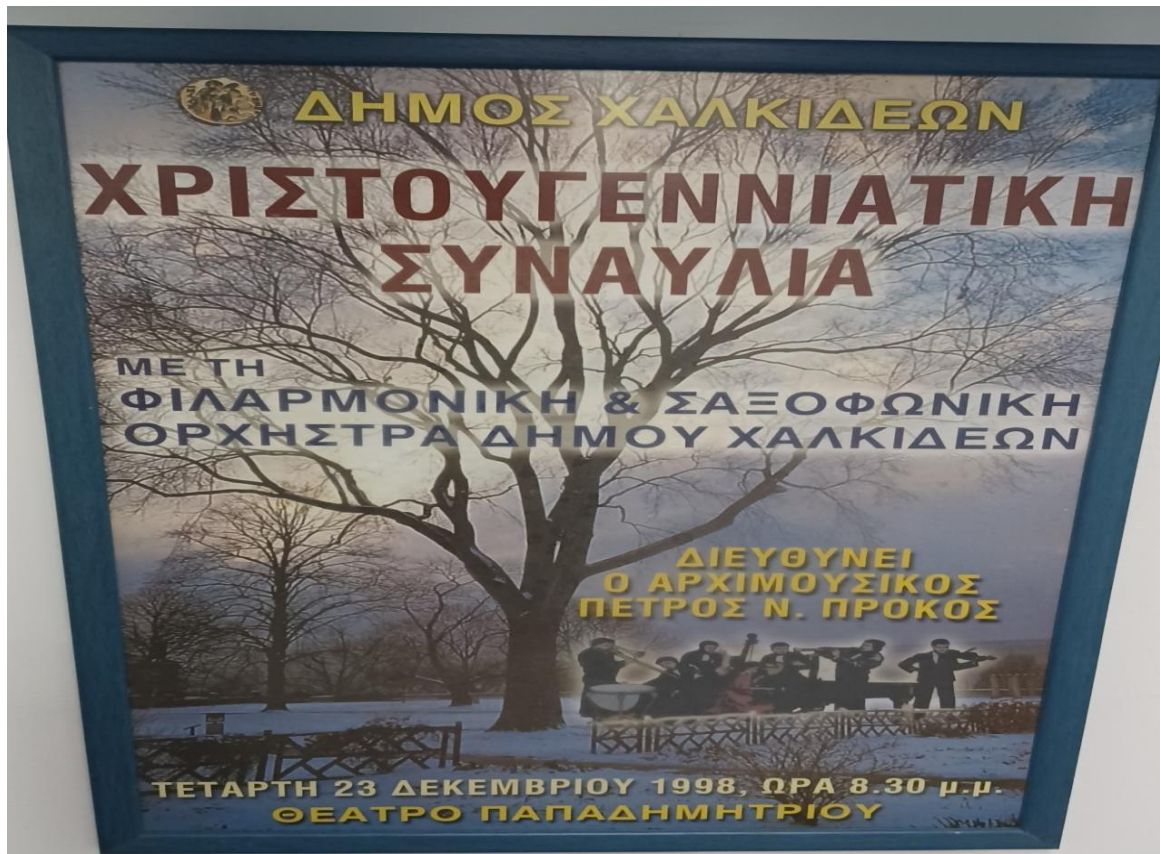

**ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1996 ΩΡΑ 8.00 μ.μ.
ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ

**Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ**
παρουσιάζει το

**ΚΟΥΑΡΤΕΤΟ
ΣΑΞΟΦΩΝΩΝ
ΑΘΗΝΑΣ**

ΧΟΡΗΓΟΣ:
**ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΧΑΛΚΙΔΑΣ (Δ.Ε.Π.Α.Χ.)**

**ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1999
ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ - ΩΡΑ 8.00 μ.μ.**

ΧΑΛΚΙΔΑ 2000
Ο ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ - ΔΕΠΑΧ
ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ:

**ΣΙΝΕΜΑ
Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ
ΣΥΝΑΥΛΙΑ**

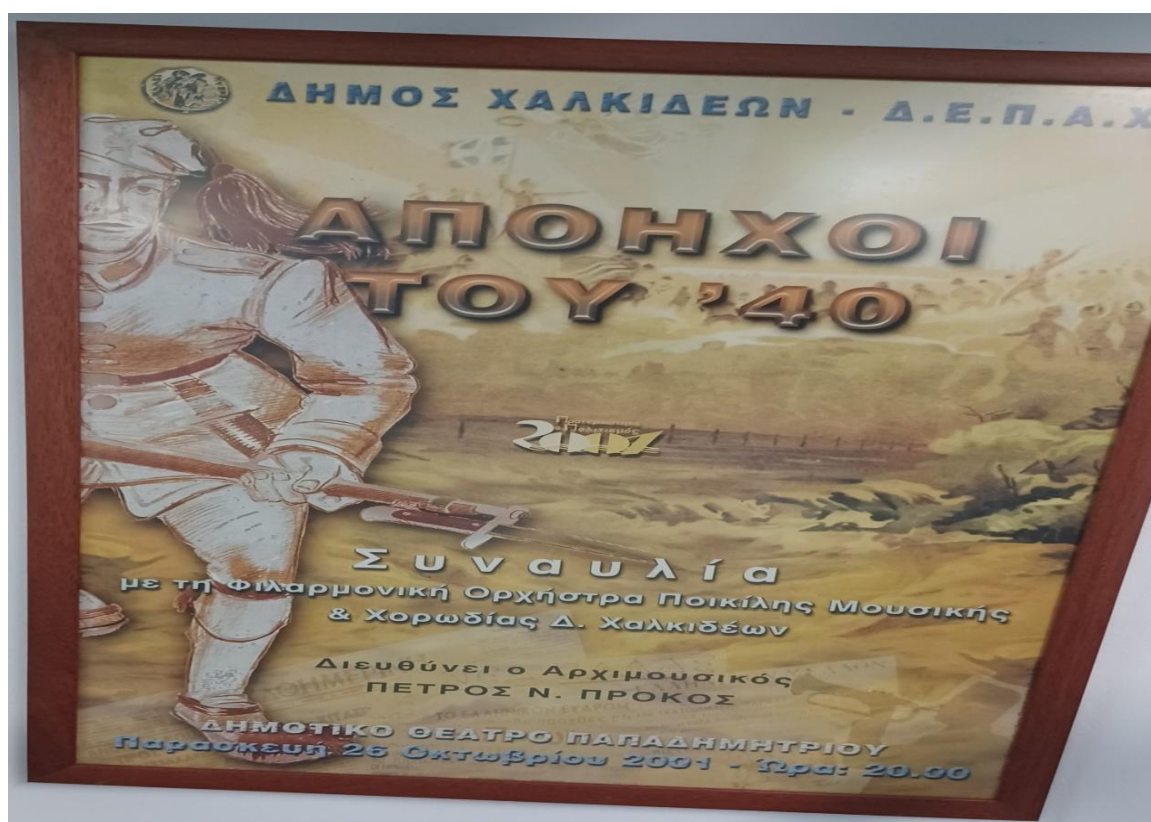
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΜΕ ΟΠΤΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΑΙΝΙΩΝ

ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
ΥΠΟ ΤΗΝ Δ/ΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΡΟΚΟΥ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΣ

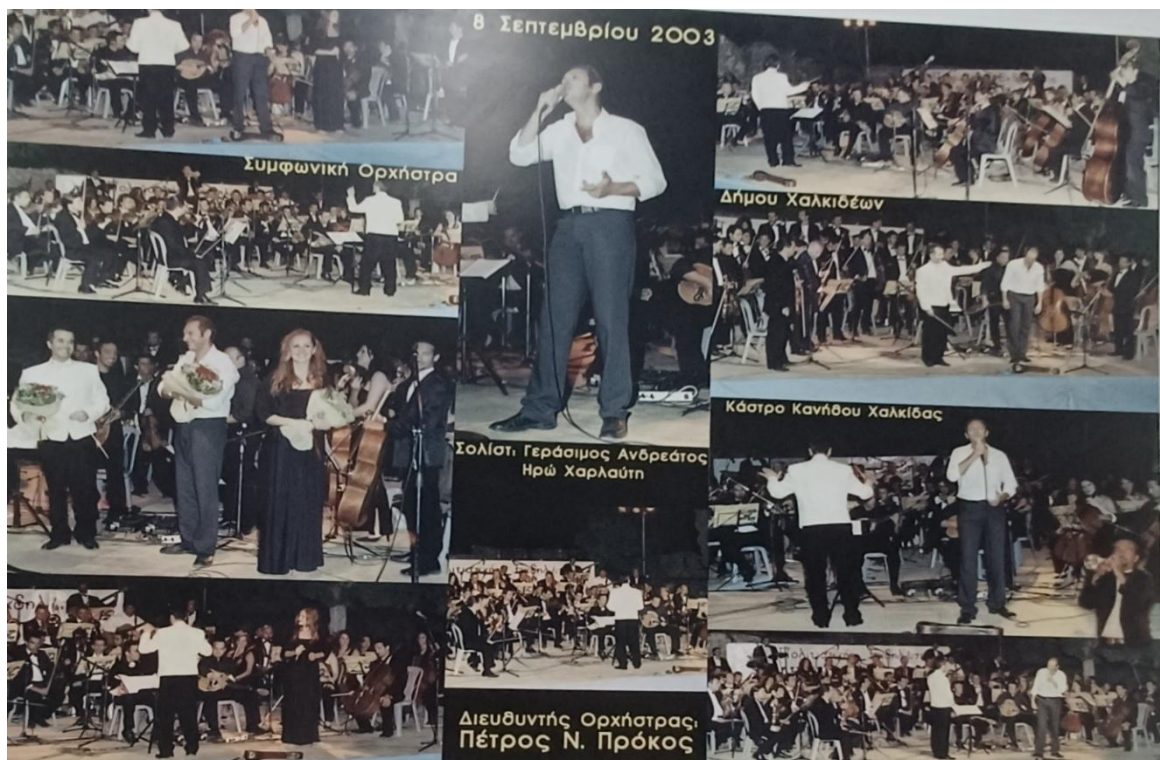
**ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1999 ΩΡΑ 8.30 Μ.Μ.
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ - ΔΕΠΑΧ
ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

ΡΕΣΙΤΑΛ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΜΕ ΤΗ ΜΑΝΤΩ

24 ΚΥΡΙΑΚΗ
ΙΟΥΝΙΟΥ 2007
ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΝΗΘΟΥ
ΩΡΑ 9.00 μ.μ.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΡΟΚΟΣ
ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ Ο ΤΕΝΟΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΟΛΚΟΣ

ΕΙΣΟΔΟΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Αντιδημαρχία Πολιτισμού
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2008

συναυλία
 αφιέρωμα στη Βίκυ Μοσχολιού & το Γιώργο Ζαμπέτα
 με τη **Λένα Αλκαίου & τον Μιχάλη Δημητριάδη**
 φιλαρμονική ορχήστρα δήμου χαλκιδέων
 διεύθυνση ορχήστρας: Πέτρος Ν. Πρόκος
Δευτέρα 28 Ιουλίου 2008
ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ
 ελεύθερη είσοδος

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΗΤΣΙΑΣ
 με τη **ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ**
ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
 ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ Ο ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΡΟΚΟΣ

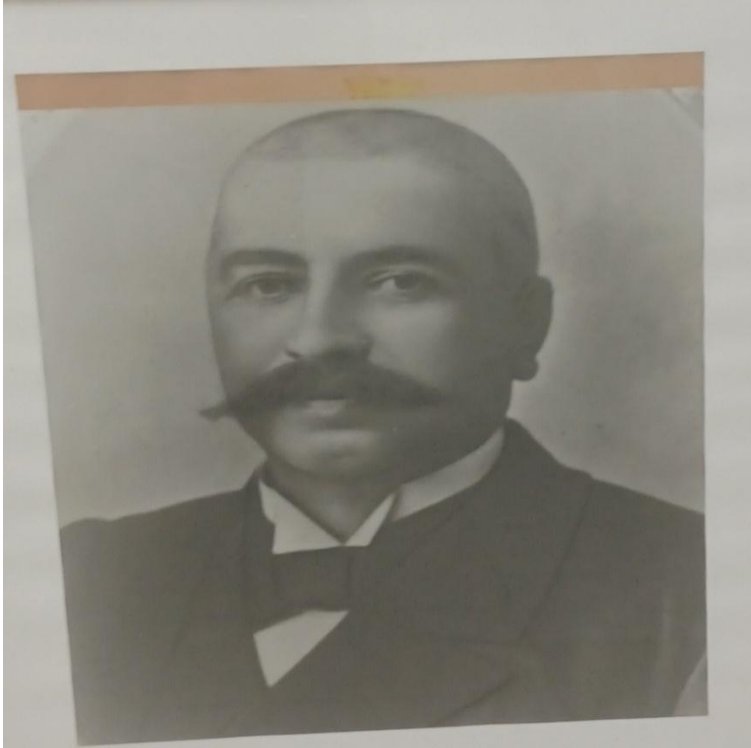

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ - ΩΡΑ: 20.00
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ - ΔΕΠΑΧ

5 ΦΩΤΟ ΦΟΔΧ

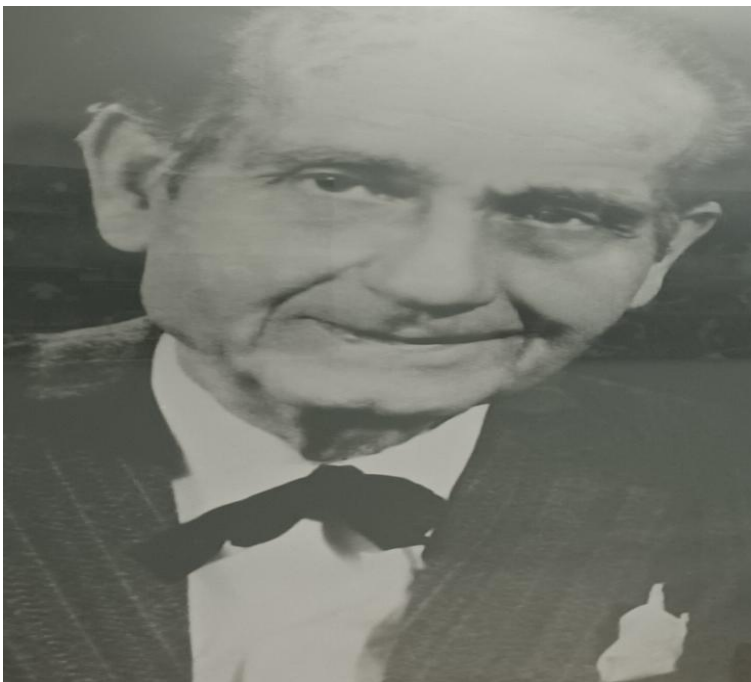
ΕΥΓΕΡΓΕΤΗΣ-ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΣ : ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΕΡΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΤΣΩΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΑΙΩΝ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΤΣΩΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ

Αναμνηστική φωτογραφία αγήματος παρέλασης 25^{ης} Μαρτίου 2024

ΚΛΑΡΙΝΕΤΟ

ΤΡΟΜΠΕΤΑ

Η δομή της Τρομπέτας

ΤΡΟΜΠΟΝΙ

ΦΛΙΚΟΡΝΟ

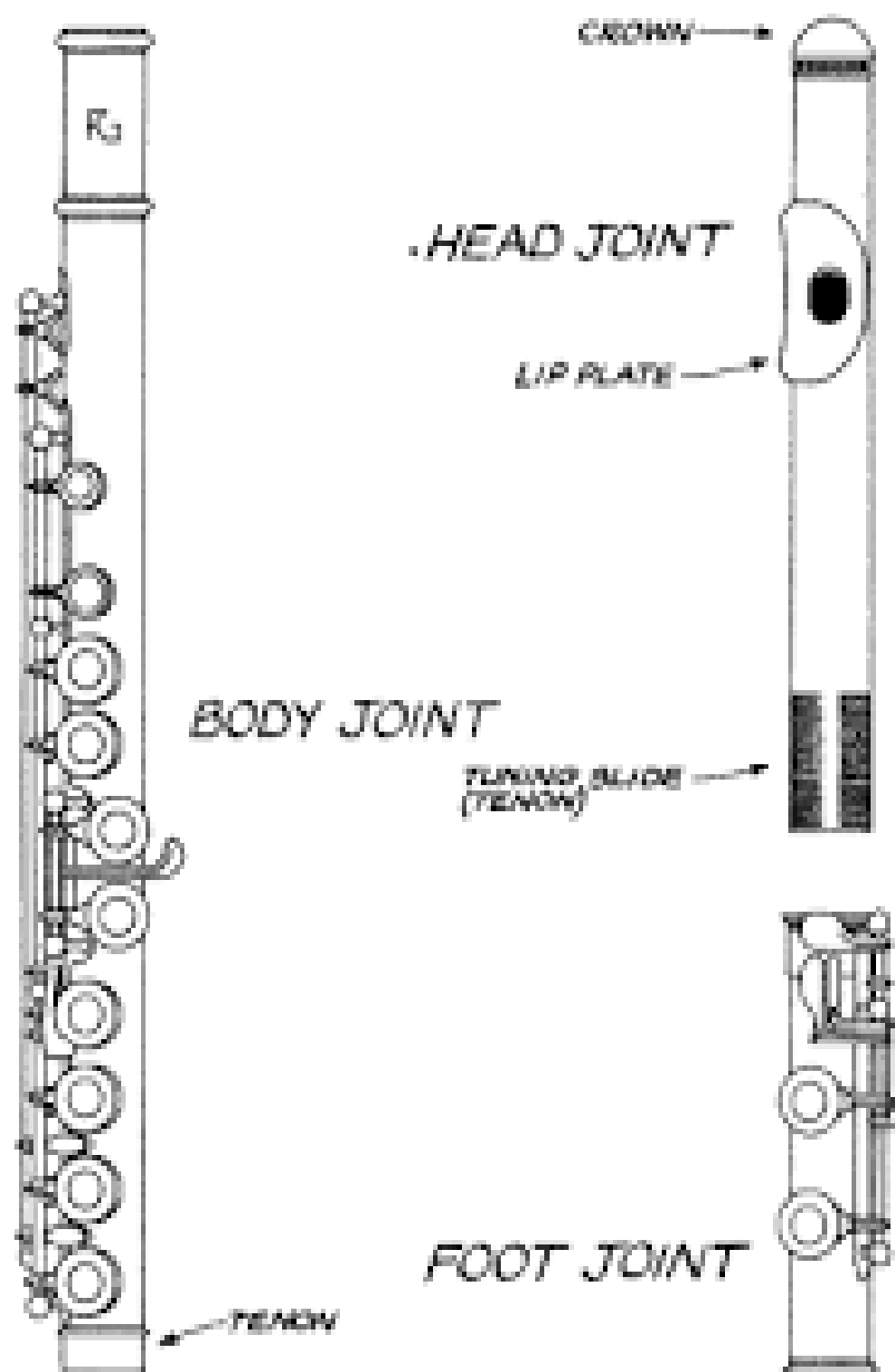

ΤΟΥΜΠΑ

Η δομή της Τούμπας

ΦΛΑΟΥΤΟ

KOPNETA

ΤΑΜΠΟΥΡΟ

ΓΚΡΑΝΚΑΣΑ

ΠΙΛΤΙΝΙΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ!!!!!!!!!!!!!!

ΜΟΥΣΙΚΗ, Η ΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

